

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ
ท่านมัตย์โท หลวงธรรมวิจิตรธรรมธารักษ์
(ถึงงาน ๖๕๓๓)

ณ เมรุวัดธาตุทอง พระโขนง
วันเสาร์ที่ ๓๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961115771

วิธีการต่าง ๆ ที่ควรรู้

วิธีสนากรรมฐาน

บทสวดมนต์ไหว้พระ

เลขที่ 5 / กอ / 34
เลขที่ 0458
๐๗
๐.361 ๐

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

พลอากาศเอก หอวัง พนสกุณ
มอบให้ห้องสมุดรัฐสภา

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ

อำมาตย์โท หลวงอรรถวิจิตรจรรยาภักษ์
(กังวาน วงษ์สกุล)

ณ เมรุวัดธาตุทอง พระโขนง

วันเสาร์ที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๕

รำลึกในพระมหากรุณาธิคุณ

คุณหลวงอรรถวิจิตรจรรยาภักษ์ (กังวาน วงษ์สกุล) ได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ และ เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๔ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี และเสด็จพระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวีในรัชกาลที่ ๖ ได้ทรงมีพระเมตตาประทานพวงมาลาไปวางที่หน้าหีบศพ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้

ข้าพระพุทธเจ้าเชื่อว่า คุณหลวงอรรถวิจิตรจรรยาภักษ์ ผู้ล่วงลับไปแล้ว มีญาณวิถิได้ทราบ คงจะมีความชื่นชมปีติยินดีและซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณและเกียรติที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณเป็นอย่างยิ่ง

ในโอกาสนี้ ข้าพระพุทธเจ้าและบุตรธิดาขอพระราชทานกราบถวายบังคมได้ฝ่าพระบาทด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น และจะขอเทอดทูนไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อมตลอดไป และในโอกาสนี้ขออน้อมเกล้าถวายพระพรให้สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี และ พระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี จงทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า

นางสุชาดา อรรถวิจิตรจรรยาภักษ์

นายเกษมญา อรรถวิจิตรจรรยาภักษ์

นางสาวศิริวงษ์ อรรถวิจิตรจรรยาภักษ์

เจ้าภาพขอขอบพระคุณอย่างสูงต่อท่านผู้มีเกียรติ
และญาติมิตรที่เคารพนับถือทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือ
ในการบำเพ็ญกุศล และสวดพระอภิธรรม แต่ศพ
อำมาตย์โท หลวงอรรถวิจิตรจรรยารักษ์
ซึ่งได้มีขึ้นตลอดมาจนถึงวันนี้

และทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลาให้เกียรติมาในงานพระราชทานเพลิงศพ
ในโอกาสนี้เป็นอย่างยิ่ง

อำมาตย์โท หลวงอรรถวิจิตรจรรยาภักษ์

(กั้วาน วงษ์สกุล)

ชาติะ ๑๐ มถุนายน ๒๔๕๐

มรณะ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๔

ยามเอ๋ยยามนี้

..... ฟ่ำสะอนครันครันเปรียง
โลกเลือนสะเทือนดาน

ลมหวานป่วนหล้าก้อง
วิปโยคโศกสุดคล้าย

ปลดพิมพ์คิ้วทิวสถาน

นภาเพียงภินทนาการ
ดินผ้อเศร้าเร้าโศกคล้าย

สมทรพองพองฟูมฟาย
รวมทุกข์ล้ำคร่ำครวญ . . . .

“อ.น.ก.” (พระยาอุปทิศศิลปสาร)

บำเพ็ญกุศลสัตมวาร แสดงพระธรรมเทศนาโดย
พระเทพญาณมนู เจ้าอาวาสวัดธาตุทอง

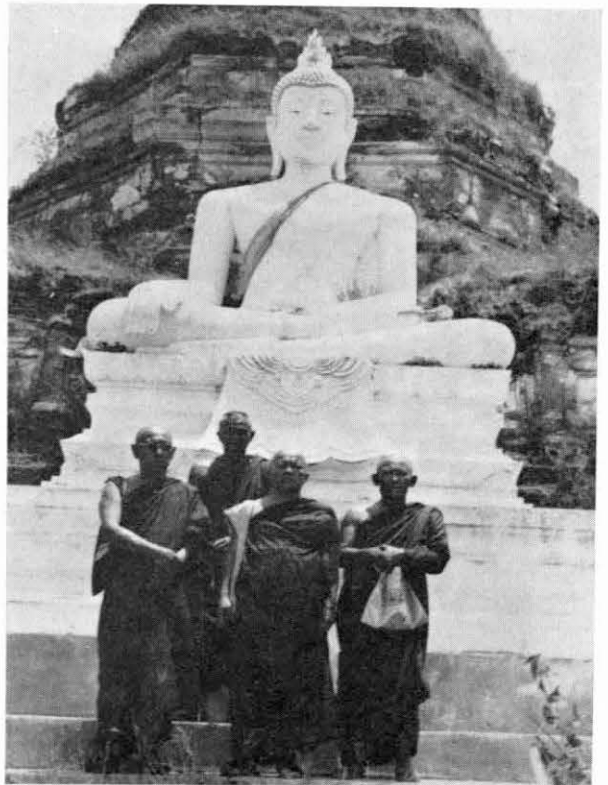
พิธีก่เต็กในการบำเพ็ญกุศลสวดวาร

อุปสมบท ณ วัดใหญ่ชัยมงคล
พระนครศรีอยุธยา

สร้างพระพุทธรูปใหญ่
บริเวณเจดีย์
วัดใหญ่ชัยมงคล
พระนครศรีอยุธยา

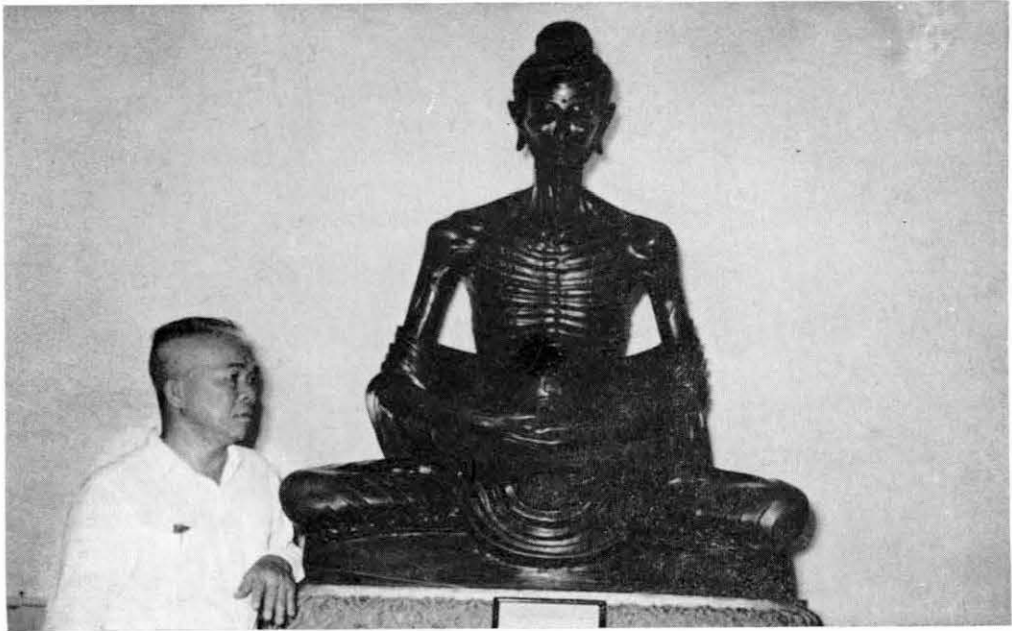

อุปสมบทสามเณร เจษฎา อรรถวิจิตรจรรยาภักษ์
ณ วัดเบญจมบพิตร ฯ

ทำบุญฉลองศาลาการเปรียญ วงษ์สกุล— อิศรกุล
วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม อ. บางปะกง จ. ฉะเชิงเทรา

อนิจจังสังขารา

อนิจจังสังขาราใครว่าเที่ยง
เดิมสีดำขำหนักหนาน่ายินดี
ตะโกนนิ่งย่นเหี่ยวเหมือนอศศิคลน
โลดก่ดบัมิได้ศัพท์สำเนียงใด
ทั้งขุมโรครบกวานเขิญชวนให้
เราจะขอผ่อนพักสักนาที
นี่แหละเป็นตำรับฉบับสอน
สิ่งในโลกทราวมสุขทุกเวลา
ผู้มีลากเลเวล้อมพร้งพร้อมทรัพย์
ผู้ลือชาปรากฏมียศยง
ผู้มีสุขสำราญเบิกบานจิต
ผู้ได้รับสรรเสริญเฟลิดเฟลินครัน
นี่แหละคือโลกธรรมประจำสัตว์
ย่อมพบเห็นเป็นประจำธรรมดา

ผมบนเกล้าก็ขาวเกลี้ยงเปลี่ยนแปลงสี
ทันตามีไวกบถักซ์หลุดหักไป
จักษุหม่นเพ่งที่ศน์หาซัดไม่
ชราภยันนั้นบุกมาคลุกคลี
พบนายใหญ่มีจจุราชไม่อาจหนี
มีจจุราชมีปราณีมีเมตตา
แห่งนิกรชนสิ้นในถิ่นหล้า
ไม่มีสามารถใดจะให้คง
บัดเดียวกลับยากไร้บรรลย์หลง
บัดเดียวลงตำทราวมไปตามกัน
บัดเดียวบิดเบือนโชคกลับโชคคัลย์
บัดเดียวผันแปรสิ้นถูกนินทา
ย่อมอุปบัติทั่วไปในแหล่งหล้า
จะคลาดคลาแคล้วไปเป็นไม่มี

รำลึกพระคุณ

ในงานพระราชทานเพลิงศพคุณหลวงอรรถวิจิตรจรรยาวัชร์ ในวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๕ ดิฉันและลูก ๆ ใคร่จะจัดพิมพ์หนังสือเพื่อเป็นอนุสรณ์บรรณาการ เป็นที่ระลึกแก่บรรดาท่านที่เคารพและญาติมิตรที่นับถือ ซึ่งได้กรุณาให้เกียรติมาร่วมในงาน และดิฉันประสงค์จะให้ เป็นหนังสือที่คุณหลวง ๆ ชอบ และมีสาระสำคัญที่จะให้ประโยชน์แก่ท่านที่สนใจในธรรมเนียมปฏิบัติ บ้างพอสมควร ดิฉันจึงได้รวบรวมวิธีการที่ควรรู้ และบทสวดมนต์ให้ไว้พระปฏิบัติทางธรรม ต่างๆ พร้อมด้วยบทความเรื่อง “วิปัสสนากรรมฐาน” ของคุณหญิงดิษฐการภักดี (สายหยุด บุญ-รัตพันธุ์) ในหนังสือจดหมายเหตุสภาสตรีแห่งชาติ ฉบับที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๑๕ ซึ่งดิฉันได้ เรียนขออนุญาตจากคุณหญิงดิษฐการ ภักดี เพื่อนำมาพิมพ์ในหนังสือเล่มนี้ด้วย และท่านก็ได้อนุญาต ให้ด้วยความยินดี ดิฉันและลูก ๆ จึงขอกราบขอบพระคุณ คุณหญิงดิษฐการภักดี ไว้ ณ ที่นี้ด้วย และท่านสุภาพสตรีผู้มีน้ำใจเมตตาจิตอีกท่านหนึ่ง คือ คุณหญิงโฉมศรี กำภู ผู้ซึ่งได้กรุณาเอื้อ- เพื่อให้บรรจุกุศลคุณหลวงไว้ในห้องพิเศษที่ท่านได้สร้างไว้โดยเฉพาะในศาลาสัทธาภิทยาภรณ์จนถึง วันพระราชทานเพลิง ดิฉันและลูก ๆ รู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบ ขอบพระคุณ คุณหญิงโฉมศรี กำภู ไว้เป็นอย่างสูงในโอกาสนี้ด้วย

เมื่อยังมีชีวิตอยู่ คุณหลวง ๆ เคยอุปสมบทในพระบวรพุทธศาสนา แม้จะเป็นเวลาไม่ นานนัก แต่ท่านก็ได้ ใฝ่ใจศึกษาค้นคว้าหลักธรรมต่าง ๆ นำมาประพฤติปฏิบัติและดัดแปลงให้ เข้าใจง่าย ไว้อบรมสั่งสอนลูก ๆ อยู่เสมอ และในระยะบั้นปลายแห่งชีวิตของคุณหลวง ๆ ท่านก็ ยิ่งมีความยึดมั่นและเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนามากขึ้น ท่านสวดมนต์ให้ไว้พระเป็นชั่วโมงๆ ทุกวันเป็นประจำ ในตอนท้ายยังได้หัตถ์สมาธิอันเป็นการเริ่มต้นของวิปัสสนาอยู่เป็นนิตย์ คุณ- หลวง ๆ ได้ทำบุญใส่บาตรด้วยตัวเองทุกเช้า ในวันพระท่านได้ไปรักษาศีลฟังธรรมที่วัดพระศรี- รัตนศาสดารามเป็นประจำ และได้ประกอบกุศลทานสละเงินบริจาคเพื่อทำนุบำรุงพระศาสนาได้ ขาด เช่นทอดกฐิน ทอดผ้าป่า บวชพระ สร้างพระ สร้างถนน ๆ ล ฯ ช่วยสร้างโบสถ์ และ ศาลาในวัดต่าง ๆ ทั้งในนครหลวง ฯ และต่างจังหวัด สุดแล้วแต่จะมีผู้มาบอกบุญมิเคยได้เว้นโดย เสมอตลอดมา คุณหลวง ๆ เป็นผู้มีนิสัยโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่บรรดาญาติพี่น้องและ บุคคลทั่วไป ได้บริจาคเงินช่วยนักศึกษากีฬาที่ขาดแคลนขัดสนจนเรียนสำเร็จชั้นปริญญาหลายคน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น

ด้วยกุศลกรรมและคุณงามความดีที่ปวงที่คุณหลวง ฯ ได้ประกอบไว้ ในระหว่างมีชีวิตอยู่ ทำให้ท่านได้จากไปอย่างสงบ สมกับที่ท่านได้เคยปรารถนาไว้กับดิฉันเมื่อยังมีชีวิตอยู่ว่า ถ้าท่านถึงเวลาจะดับจากโลกนี้ไปก็ขอให้ท่านจากไปด้วยอาการสงบ อย่าได้มีอาการทรมานเลย และท่านก็สมตั้งใจที่ท่านปรารถนาไว้ทุกประการ คุณหลวง ฯ ได้จากไปด้วยอาการสงบทั้งจิตใจและร่างกาย ด้วยโรคหัวใจวายเมื่อปลายวันศุกร์ที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๔ รวมอายุได้ ๖๔ ปี ๒ เดือน ๙ วัน ท่านได้สิ้นลมจากไปเหมือนคนนอนหลับไม่มีอาการทรมานทรมานอย่างใดเลย ความรู้สึกของดิฉันในขณะนั้นไม่อาจจะสรรหาถ้อยคำใด ๆ มาบรรยายให้ถูกถ้วนได้ว่า ดิฉันมีความรู้สึกเสียใจเศร้าโศกและอาลัยอย่างสุดซึ่งเพียงใด รู้ก็ทรงรู้อยู่ว่า อันสังขารนั้นเป็นอนิจจัง ย่อมจะต้องมีความเสื่อมโทรมไปสิ้นไปเป็นของธรรมดาเหมือนกันทุกรูปทุกนาม แต่ถึงจะพยายามดับอารมณ์ข่มความรู้สึกสักเพียงไร ก็ยังไม่วายต้องเซ็ดน้ำตาที่ไหลออกมาเพราะความสะเทือนใจเกินกว่าที่จะข่มให้สงบลงได้ในขณะนั้น

ขออานุภาพคุณพระศรีรัตนตรัยและ อานิสงส์ทั้งหลายแห่งคุณงามความดีและ บุญกุศลที่ คุณหลวง ฯ ได้กระทำและบำเพ็ญอยู่ตลอดชีวิต อีกทั้งอานิสงส์ส่วนบุญที่ดิฉันและลูก ๆ ที่ได้ร่วมกันบำเพ็ญอุทิศให้ในครั้งนี้ ดิฉันขอกราบน้อมจิตอธิษฐานขอให้สังข์ศักดิ์สิทธิ์ และกุศลผลบุญนี้ จงเป็นเครื่องคุ้มครองและนำทางให้ดวงวิญญาณของคุณหลวง ฯ ไปสู่สุคติ และได้สถิตอยู่ ณ สวรรค์สวรรค์ประสพสุขในสัมปรายภพตลอดไป.

สุชาดา อรรถวิจิตรจรรยาภักษ์

พ่อเป็นพระ

๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๔ เป็นวันแห่งการสูญเสียอันยิ่งใหญ่ในชีวิตของลูก เพราะเป็นวันที่ลูกเสียพระประจำชีวิต เป็นวันที่ลูกสูญเสียร่มโพธิ์ร่มไทร เป็นวันที่พ่อจากลูกไปอย่างไม่มีวันกลับ

ตลอดชีวิตพ่อ พ่อเป็นคนรักลูก พ่อเป็นคนใจดี เมื่อลูกลูกยังเด็ก ๆ ยังจำได้ว่าพ่อจะเป็นผู้ช่วยผ่อนปรน ปกป้องได้เวลาที่ลูกจะถูกแม่เลี้ยงโทษทำอะไรผิด พ่อไม่เคยตีลูก พ่อได้อบรมลูกและสั่งสอนลูกด้วยความเมตตากรุณาและห่วงใยต่อลูกตลอดมา พ่อเป็นคนเรียนหนังสือเก่ง พ่อเรียนกฎหมายจบเมื่ออายุได้ ๑๘ ปี พ่อประสบความสำเร็จในวิชาชีพ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวง เมื่ออายุเพียง ๒๖ ปี พ่อได้เป็นข้าหลวงประจำจังหวัด พ่อจึงเห็นคุณค่าของการศึกษาอย่างลึกซึ้ง ลูกเคยได้ยินพ่อพร่ำสอนมาแต่เล็กแต่น้อยว่าต้องเรียนหนังสือให้มีวิชาความรู้ติดตัว เพราะวิชาอย่างเดี๋ยวเท่านั้นที่ไม่มีศัตรูใดจะมายื้อแย่งไปได้ พ่อจึงได้วางรากฐานการศึกษาให้ลูกตั้งแต่เริ่มต้นเป็นอย่างดี พ่อได้อบรมสั่งสอนให้ลูกประพฤติตนเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์ต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ อย่าไปหลงผิดเห็นสิ่งใดสิ่งอื่นดีกว่า ให้ตั้งใจเรียนให้สำเร็จ จะได้กลับมาช่วยกันทำงานให้แก่ชาติไทยของเราให้เจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป และคุณธรรมสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่พ่อสอนลูกว่าให้มีความกตัญญูต่อกตเวทิต์ คนที่มีความกตัญญูรู้คุณผู้อื่นตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ อยู่ที่ใดมีแต่คนรักและเมตตา พ่อว่าอย่างนี้

ตลอดชีวิตของพ่อ พ่อต้องอดทน พ่อต้องผ่านอุปสรรคมามาก พ่อต้องลำบากทั้งกายและใจ พ่อได้มานะต่อสู้นานาน บัดนี้พ่อได้ชนะแล้ว เวลาแห่งความสงบสุข เวลาแห่งการพักผ่อนอันยาวนานของพ่อได้มาถึงแล้ว นับแต่นี้ไป จะไม่มีใครสามารถขบขันรบกวนความสงบสุขของพ่อได้อีกต่อไป ขอพ่อจงเล็งเห็นและรับรู้ไว้ด้วยเถิดว่า ความปรารถนาของพ่อที่ต้องการเห็นลูกเป็นคนดี มีการศึกษา ประสบความสำเร็จในชีวิตสูงสุดยิ่งกว่าสิ่งใด คือให้ลูกมีความเข้าใจพ่อ จะต้องเป็นไปตามที่พ่อปรารถนาทุกประการ ลูกและน้องป้อมรักเคารพบูชาพ่อ และมีความเข้าใจพ่อดี แม้ว่าจะไม่มีโอกาสได้ใกล้ชิดพ่อในชีวิตบั้นปลายได้เต็มที่ตามที่ลูกต้องการ

แม้ว่าสังขารของพ่อจะดับสูญไปแล้วตามคติวิสัยแห่งเวไนยสัตว์ แต่กุศลผลบุญบารมีที่พ่อสร้างไว้ ยังคงเป็นดวงประทีปอันโชติช่วงส่องทางให้ลูกก้าวต่อไปสู่จุดมุ่งหมายด้วยความราบรื่น ขอวิญญานพ่อจงสิ้นกังวลพ้นจากห่วงแห่งความทุกข์ เสวยสุขอยู่บนสวรรค์ พ่อจะอยู่บนพิภพ

ชั้นใต้ก็จงทราบด้วยทิพย์วิญญาณ ในบุญกุศลทักษิณาทานอันที่แม่และลูก อีกทั้งบรรดาญาติมิตร
ท่านที่เคารพรักทั้งหลาย ได้สำแดงไมตรีจิตมาร่วมบำเพ็ญอุทิศ ขอจงดลบันดาลให้บังเกิดมี
สัมฤทธิ์ผลเป็นประโยชน์สุขแก่พ่อตามสมควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพ ขอดวงวิญญาณของพ่อ
จงรับรู้ไว้เถิดว่า พ่อเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร พ่อเป็นพระของลูกตลอดมา และจะคงอยู่ในความ
ทรงจำของลูกตลอดไป

ลูกพ่อ

เกษญา อรรณวิจิตรจรรยาภักษ์

Seattle University

Washington U.S.A.

พ่อของลูก

พ่อขา

บ๊อมได้ทราบข่าวจากคุณป้า (นายแพทย์หญิงอุไรวัฒน์ รัตนนท์) ว่าพ่อได้จากบ๊อมไปสบายแล้ว บ๊อมรู้สึกตกใจแล้วก็เศร้าใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อคืนก่อนบ๊อมยังฝันถึงพ่อ ในความฝันพ่อยังแข็งแรงอ้วนท้วนสดชื่นและแจ่มใส บ๊อมยังติดตามอยู่เสมอ ไม่มีวันรู้ว่าพ่อจะได้จากลูกไปแล้ว ก่อนวันนั้นบ๊อมรู้สึกคิดถึงพ่อมาก จนต้องค้นเอาจดหมายของพ่อขึ้นมาอ่านโดยที่บ๊อมไม่ทราบเลยว่า ขณะนั้นพ่อได้จากลูกบ๊อมไปแล้ว แม้จะเขียนจดหมายมาบอกแต่เพียงว่าพ่อเจ็บไม่สบาย บ๊อมมาทราบตอนหลังว่าแม่ไม่กล้าบอกบ๊อม เพราะบ๊อมกำลังเตรียมตัวดูหนังสือเพื่อเข้าสอบภาคทฤษฎีใน Ecole Supérieure de Coiffure ที่ปารีส ตามปกติบ๊อมเคยกลับเมืองไทยทุกปีในระหว่างปิดภาคเรียนฤดูร้อน แต่ในปีนี้เป็นปีสุดท้ายที่บ๊อมจะเรียนจบแล้ว บ๊อมจึงไม่กลับเพราะคิดว่า อีกไม่นานบ๊อมก็จะได้กลับมาหาพ่อและทำงานหาเลี้ยงพ่อ ตามที่บ๊อมได้เคยตั้งใจและบอกกับพ่อไว้แล้ว บ๊อมเสียใจจริง ๆ ที่บ๊อมไม่มีโอกาสได้ทดแทนพระคุณของพ่อให้สมกับที่ลูกได้ตั้งใจไว้ เวลาพ่อเจ็บพ่อสิ้นบ๊อมก็อยู่ไกลแสนไกล พ่อขา เป็นความเศร้าโศกเสียใจที่สุดในชีวิตของบ๊อม ไม่เคยคิดเลยว่าพ่อจะจากลูกบ๊อมไปเร็วอย่างนี้ บ๊อมช่างมีบุญน้อยเหลือเกินที่ไม่มีโอกาสได้เห็นหน้าพ่อในวินาทีสุดท้ายที่พ่อและบ๊อมจะต้องจากกันชั่วชีวิต พ่อขา บ๊อมอยากจะกอดพ่อ อยากจะกราบเท้าพ่อเหลือเกิน แต่บ๊อมก็ไม่มีโอกาสที่จะกระทำเช่นนั้นได้อีกต่อไป ภาพและเสียงตลอดจนแทบทุกอิริยาบถของพ่อประทับชัดแจ้งอยู่ในความทรงจำของลูกบ๊อมตลอดเวลา ไม่ว่าจะที่บ้านหรือสถานที่ต่าง ๆ ที่เรา พ่อ แม่ ลูก เคยไปพร้อมหน้ากันเป็นความสุขกันตามประสา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นความสุขทางใจที่บ๊อมไม่มีวันจะได้รับอีกแล้วในชาตินี้

เมื่อนึกย้อนไป ๒๑ ปี ตลอดอายุของบ๊อมพ่อให้แต่ความอบอุ่นแก่ลูก ๆ และทุกคนที่อยู่ในความรับผิดชอบของพ่อเสมอ พ่อของบ๊อมมีจิตใจประเสริฐที่สุด มิใช่แต่เพียงกับลูก ๆ เท่านั้น แต่กับบุคคลทั่วไปด้วย พ่อเป็นคนมีเมตตากรุณาสูง ชอบทำบุญทำกุศลอยู่เสมอ ไม่เคยปฏิเสธผู้มาขอความช่วยเหลือ ชีวิตของพ่อทั้งชีวิตช่างเต็มไปด้วยการให้ ดังนั้น พ่อจึงมักจะเป็นผู้ให้มากกว่าเป็นผู้รับ และการให้ของพ่อนั้น พ่อไม่เคยต้องการผลตอบแทนเลย สิ่งเหล่านี้บ๊อมได้เห็นมาแต่น้อยครั้งใหญ่ เป็นแบบฉบับที่จะฝังอยู่ในจิตใจของบ๊อมในอันที่จะยึดถือและปฏิบัติตาม

พ่อขา ต่อไปนี้ลูกจะไม่มีอ้อมแขนของพ่อที่ให้ความอบอุ่นอีกแล้ว ลูกจะเหลืออยู่แต่ความทรงจำ และอาลัยเท่านั้น ถ้าวิญญานของพ่อยังอยู่ ขอได้รับรู้ความรักและความกตัญญูของลูกที่มีต่อพ่อ ด้วย เป็นที่ประจักษ์แก่แม่และบรรดาผู้ใกล้ชิดว่าบ๊อมนี่เป็น “ลูกรักของพ่อ” และพ่อก็เป็น “ที่รักของลูก” อย่างยิ่งเช่นกัน ตั้งแต่ลูกเกิดมาพ่ोजำความได้ ก็มีความรู้ สึกรักพ่อเป็นที่สุด บ๊อมมีความภาคภูมิใจและหยิ่งในความรักความดีของพ่อเป็นที่สุด บ๊อมจึงขอวัดให้ใคร ๆ ทราบว่า พ่อของบ๊อมดีและวิเศษอย่างไรบ้าง

เริ่มด้วยการถือกำเนิดของลูกบ๊อม พ่อได้เขียนบันทึกไว้อย่างละเอียด การเลี้ยงดู ประคบประหงมลูกจนเติบโตตลอดจนส่งลูกไปเรียนในต่างประเทศ พ่อได้ระบายความรู้ สึกต่าง ๆ ที่มีต่อลูกทุกระยะไว้อย่างชื่นใจ บ๊อมซาบซึ้งในพระคุณของพ่อเป็นที่สุด พ่อเป็นผู้ที่มีความสามารถ ในการแต่งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ตลอดเวลาที่บ๊อมอยู่เมืองนอก พ่อก็ได้เขียนโคลงและจดหมายให้ลูกบ๊อมเสมอ ทำให้บ๊อมมีกำลังใจและภาคภูมิใจในพ่อของบ๊อมที่เชื่อมั่นและไว้วางใจในตัวลูก เพื่อน ๆ ได้อ่านคำโคลงที่พ่อเขียนให้บ๊อม รู้สึกว่าเขาทิ้งความสามารถของพ่อ ที่สามารถถลั่นกรองความรู้สึกของพ่อออกมาได้อย่างไพเราะ ซึ่งบ๊อมได้เก็บไว้อ่านเมื่อเวลาคิดถึงพ่อ

สิริวงษ์ลูกแก้ว

อ่านข่าวทราบเจตนา
หนुक็อยอดธิดา
ข้างรอบคอบใช้ถัน

คุณพิเคราะห์ให้

พร้อยต่างจตุรภาคี
ทำได้ลูกจกมี
พระพุทธรเจ้าทรงห้าม

ตัวไกลใจพ่อใกล้

รักลูกอย่างมั่นคง
ดวงชีวิตยอมขั่นลง
วางอุเบกข์อย่าแค้น

กัลยา
ลูกสั้น
ของอรรธ วิจิตรแธ
ฉาบด้วยคำหวาน

จงดี
ผ่านข้าม
จิตต์เข้ม ชันนา
ขอดข้อนติคน

สิริวงษ์
แน่นแน่น
ด้ขั้ว
โครธข้งเคื่องโคร

บุญแล้วที่ลูกได้
 ในร่มพุทธศาสนา
 ทำจิตต์แผ่เมตตา
 กายสอาดจืดพร้อม

เกิดมา
 นะบ้อม
 ต่อสัตว์ โลกแยะ
 เปรียบด้วยศีลธรรม

รักและคิดถึงลูกเหลือล้น

จากพ่อ

อรรถวิจิตร

๑๕ ต.ค. ๐๘

๑๑๖ ซอยพร้อมจิตต์ บางกะปิ

ป.ล. พ่อพอใจมากที่บ้อมตั้งใจเล่าเรียน มีความมานะอดทน และได้เที่ยวเปิดหู เปิดตา
 ทางกรุงเทพ ฯ ขณะนี้เป็นฤดูทอดกฐิน ในวันที่ ๑๗ ต.ค. ๐๘ พ่อจะนำผ้ากฐินไปถวายพระที่
 วัดใหญ่ชัยมงคลที่พ่อบวช พ่อคิดถึงลูกเสมอและหวังว่าพ่อคงได้ฟังสติปัญญาของบ้อม จงเป็น
 คนสุขภาพเรียบร้อย รักษากายวาจาให้ดี มองคนในแง่ดีและมีกตัญญูกตเวที

และอีกฉบับหนึ่งในวันขึ้นปีใหม่ พ.ศ. ๒๕๑๒

วันเดือนย่อมเคลื่อนไหว

สิงหนตหน้าทวาร

ไก่อแก้วส่งเสียงประสาน

ไรเหลือบเลื้อยตุ้งรัน

จงขจัดความขุ่นข้อง

ตั้งปณิธานสดใส

เอกราชแห่งชาติไทย

อิสราฟคือดวงแก้ว

เมืองไทยเริ่มเล็กลง

ผู้สมัครอยากได้คะแนน

ส่วนพ่อเบื่อหน่ายแสน

เบื่อพวกปลิงล้างกัน

ตามกาล

สุดสิ้น

เถลิงศก ใหม่แยะ

เปรียบได้เหือดไกล

กายใจ

ห้องแผ้ว

เหนือสิ่ง ใดเคย

ต่างต้องรักษา

ผู้แทน ราษฏร์แยะ

ท่วมทับ

ทุเรศ นักนา

กราบไหว้คะแนนขอ

แม่กำลังรีบร้อน
 เปิดแหล่งจันทนาสถาน
 เป็นที่รำเรียนชาดู
 ลูกกลับไปจักต้อง
 ทราบข่าวจากพวกพ้อง
 ว่าสิริวงษ์ลูกยา
 เรียนขวเลขภาษา
 พิมพ์ดีดสัมผัส
 ความประพฤติน้องแก้ว
 มธุรสวจีไข
 ดวงจิตต์สะอาดนอกใน
 สามสิ่งลูกดีพร้อม
 ยางยุงสูงส่งคล้าย
 ฤกพายูแรงพัดพา
 หนุ่ยอ่อนหลบหลีกสา
 จงสุภาพกราบก้ม
 ปีใหม่ลูกจูงได้
 พระรัตนตรัยชำระ
 สันทรทัยเกียรติมั่นคง
 เรืองรันทุกเย็นเช้า

งานการ
 ช็อกอง
 เขียวคัต ผมนา
 ต้นเต็นใหญ่โต
 ส่งมา
 ต่อสู้
 อังกฤษ
 เพื่อใช้กิจการ
 อำไพ
 นอบน้อม
 บริสุทธิ ยิ่งแล
 พื่อนี้ เปรมกมล
 ภูผา
 หักล้ม
 — มารดลู ลมแฮ
 จักได้เจริญนาน
 สิ่งประสงค์
 ปกเกล้า
 ดลสิริ—วงษ์เฮย
 พ่อให้พรสวรรค์
 รักจากพ่อ

อรรณวิจิตร

๑ ม.ค. ๒๕๑๒

บ้อมมีความต้องการอย่างยิ่งที่จะอวดต่อไปว่า พ่อได้อบรมอย่างไรบ้างในวันที่บ้อมมีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ ซึ่งเป็นเวลาที่บ้อมกำลังเรียนปีสุดท้ายอยู่ในวิทยาลัยเสริมสวยที่เมืองนอก

“วันที่ ๔ มกราคม ๒๕๑๔ เป็นปีที่บ่อมลูกรักของพ่อมีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ พ้นจากภาวะผู้เยาว์ และบรรลุนิติภาวะตามมาตรา ๑๙ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยแล้ว

บ่อมลูกรักของพ่อ พ่อเสียดายเป็นนักหนาที่ไม่ได้จัดทำการฉลองวันเกิดของลูกให้ใหญ่โตในปีที่สำคัญ คือปีที่ลูกเป็นผู้ใหญ่ตามกฎหมายแล้ว แต่การเป็นผู้ใหญ่ตามกฎหมายนั้น มิได้ลบล้างธรรมชาติบางอย่าง และจารีตประเพณีบางอย่าง ซึ่งพ่อแม่จะต้องปกป้องรักษา และให้ความสุขทุกอย่างแก่ลูก และฝ่ายลูกก็ต้องเคารพเชื่อฟังอยู่ในโอวาทของพ่อแม่ พ่อมั่นใจอยู่เสมอว่าบ่อมลูกรักของพ่อคงเป็นลูกที่ดี อยู่ในโอวาทของพ่อแม่เสมอ

ลูกอุทิศมาในโลกนี้ด้วยความสำราญมากกว่าความทุกข์ ถ้าจะเทียบกับสามัญชนทั่วไปของประเทศไทยแล้ว ก็นับว่าลูกอยู่ในระดับปานกลาง

ลูกต้องระหระหนอยู่บ้าง ต้องพรากจากพ่อแม่ไปอยู่เมืองนอกเป็นเวลานาน ทั้งนี้เป็นด้วยเจตนาของพ่อกับแม่ ที่ต้องการหาวิชาในทางการศึกษาอบรมให้แก่ลูก ต้องการให้ลูกเรียน เป็นคนมีสัมมาอาชีพะให้พอดีพอเหมาะแก่อัตภาพและสมัยนิยมตามสมควรแก่กำลังความคิด

พ่อไม่จำเป็นต้องกล่าวให้มากไปกว่า ความเอาใจใส่และประคบประหงมของแม่และพ่อซึ่งมีต่อลูกมาตั้งแต่อ่อนแต่อกจนบัดนี้มืออย่างไร บ่อมก็คงทราบได้เองเมื่อลูกมีครอบครัวต่อไปข้างหน้า เป็นสิ่งธรรมดาของพ่อแม่ ต้องมีหน้าที่ประจำที่เดียว ในการที่จะให้ความสุขแก่ลูกอย่างดีที่สุดที่จะให้ได้ ซึ่งในข้อนี้ พ่อและแม่ก็ได้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และสม่ำเสมอต่อลูกมาตลอด พ่ออยากให้ลูกมีหลักยึดมั่นในใจอย่างเดียวกับพ่อ คือ “มั่นในพรหมวิหารสี่” เมตตา—กรุณา—มุทิตา—อุเบกขา ซึ่งพ่อได้เพียรใช้พรหมวิหารสี่นี้ เป็นหลักในการดำเนินการปกครอง ตั้งแต่ครอบครัวขึ้นไปหาบ้านเมือง เห็นว่าประเสริฐนัก ไม่มียาวนานใด (เท่าที่ได้ทดลองมาแล้ว) วิเศษกว่ายาวนานนี้ ยาวนานนี้จะปรุงให้คนเป็นคนดี โลกเป็นโลกที่ดี ไม่ผิดพลาดได้เลย ขอแต่ให้ประพฤติและปฏิบัติให้มั่นคงจริง ๆ เกิด การที่จะประพฤติและปฏิบัติให้ดีจริง ๆ ต้องอาศัยการข่มใจ บังคับใจ ต้องพยายามบังคับใจเข้าแนวของพรหมวิหารสี่นี้ ให้จงได้ จริ่งอยู่ มีสิ่งแวดล้อมรอบข้างที่จะชักจูงใจของเราให้ออกนอกทางที่ว่่านี แต่เมื่อได้ใช้ความเพียรหนักเข้า เราก็ต้องชนะใจเราเป็นแม่่นมั่น ขอให้พยายามทำ แล้วลูกจะมีความสุขความเจริญต่อไปภายหน้า

ญ

ในที่สุดนี้พ่อขออวยพรให้ลูกสิริวงษ์ มีความสุขความเจริญ นฤทุกข์ นฤโรค นฤโรค
นฤภัย มีอายุ วรณะ สุขะ พละ และปฏิภาณยิ่ง ๆ ขึ้นไปทุกปีนะลูก

ขอเทพให้เทวัญอันศักดิ์สิทธิ์
อีกพระพุทธร, ธรรม, สงฆ์ผู้ทรงธรรม
ให้บ้อมมีลาภยศปรากฏก้อง
เป็นที่เชิดชูพงศ์วงศ์ตระกูล
ให้ได้พบคู่ชีวิตที่จงรัก
ให้ข้อตรงคงจักษุชั้ววัน
ให้สดชื่นรื่นรมย์สมดังจิต
ทั้งญาติมิตรชิดชอบอยู่รอบกาย

สิ่งสถิตเนาแคว้นแดนสวรรค์
โปรดเสกสรรสิ่งสวัสดิ์พัฒนาพูน
ให้แซ่ช่องความดีไม่มีสูญ
ให้เพิ่มพูนสินทรัพย์นับอนันต์
สมศรีศักดิ์สืบไปไม่แปรผัน
เป็นมิ่งขวัญมั่นอยู่มีรุกคลาย
ชั่วชีวิตสบโชค—โชคสลาย
สุขสบายชั่วกาลนิรันดร์ เทอญ.

จากพ่อที่รักลูกอย่างยิ่ง
อรรณวิจิตร

๔ ม.ค. ๒๕๑๔

และในฉบับสุดท้าย.....

วันที่ ๑๐ มิ.ย. ๒๕๑๔ เป็นวันคล้ายวันเกิดของพ่อ พ่อเลยให้พรให้บ้อมลูกรัก ขอให้จงมี

สติปัญญาพาที
ใครฟังไทเราะเสนาะหู
พละปฏิภาณเฟื่องฟู
กลับบ้านเป็นศรีเกหา
พ่อจะปลาบปลื้มปรีดา
แม่บ้อมลูกน้อยกลอยใจ

สมเป็นนารี
เรียนจนรอบรู้
นับวันคอยท่า

รักมาก

จากพ่อ

อรรณวิจิตร

พ่อขา เดียวนี้วิญญาณของพ่ออยู่แห่งหนใด โปรดรับทราบไว้ด้วยว่า ลูกบ่อมของพ่อ คนนี้ยังรักและคิดถึงพ่ออยู่ตลอดเวลา บ่อมยังจำความอบอุ่นใจในระหว่างที่พ่อมีชีวิตอยู่กับลูกได้ ทุกอย่าง นับแต่นี้ไปลูกจะไม่มีอ้อมแขนที่อบอุ่นของพ่อ ไม่มีแววตาที่ห่วงใยอาหาร ไม่มีแม่แต่ความรักและความเมตตาของพ่อที่จะให้ลูกได้อีกต่อไป แต่ความรักและความกตัญญูของบ่อมที่มีต่อพ่อจะไม่มีวันเสื่อมคลายตลอดชั่วชีวิต พ่อทำบุญไว้มากเหลือเกินในชาตินี้ ลูกจะไม่เพียงแต่อธิษฐานขอเกิดเป็นลูกของพ่ออีกในชาติหน้า หากจะพยายามสร้างผลบุญติดตามไปด้วยการทำ ความดีตามที่พ่อได้สั่งสอน ถ้าวิญญาณของพ่อจริง และเห็นว่าลูกยังพอจะเป็นคนดีไปเกิดเป็น ลูกของพ่อได้อีก ก็ขอให้พ่อคอยดูแลใจให้ลูกบ่อมได้ทำแต่สิ่งที่ตั้งงามสมกับเป็นลูกของพ่อด้วยเถิด

กราบพ่อด้วยความเคารพรักและอาลัยอย่างสุดซึ้ง

จากลูก

บ่อม “ สิริวงษ์ ”

ป.ล. ดอกไม้ที่ประดับรูปพ่อในวันพระราชทานเพลิงนี้ ลูกได้รับพระราชทานจาก พระหัตถ์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ เนื่องในการที่ลูกได้เป็น ผู้ออกแบบทรงผมถวายทอดพระเนตรในงานแสดงแฟชั่นการกุศล “ แก้วกรุณา ” หน้าพระที่นั่ง เพื่อหารายได้เป็นทุนช่วยเหลือ นักเรียน ที่ขาดแคลน ของโรงเรียน ประถมนนทรี เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๑๕ ลูกได้อัญเชิญมาประดับบูชาพระคุณพ่อด้วยความรักและอาลัยยิ่ง เพื่อให้พ่อได้ ชื่นชมในเกียรติและผลงานชิ้นแรกของลูกบ่อมในโอกาสนี้ด้วย.

มรรคนายกประจำบ้าน

พิธีกรรมต่าง ๆ อันมีอยู่ในพระพุทธศาสนา ซึ่งนิยมทำกันในปัจจุบันนี้ มีหลายอย่างหลายประการ แต่ส่วนมากเจือด้วยลัทธิพราหมณ์ พุทธกับพราหมณ์คละกันไป แยกออกจากกันได้ยาก เพราะเป็นประเพณีที่นิยมทำสืบ ๆ กันมาหลายร้อยปี แม้จะมีพราหมณ์แทรกก็ตาม เมื่อไม่ขัดต่อศีลธรรมและกฎหมายบ้านเมืองแล้วเป็นใช้ได้

มรรคนายกประจำบ้านที่เป็นหัวเรื่องนั้น หมายถึงผู้แนะนำทางเกี่ยวกับระเบียบประเพณีบางอย่างที่ทำกันเสมอ ระเบียบประเพณีนี้ควรจะรู้ไว้ เพราะวันหนึ่งเราอาจจะต้องได้พบงานเช่นนั้น เมื่อไม่รู้เสียเลย การปฏิบัติก็ไม่ถูก หรือจำต้องทำก็อาจผิด ๆ ถูก ๆ การทำผิด ๆ ถูก ๆ ควรระอวย และจะทำให้เด็ก ๆ ตาหนีได้ว่า แก่เสียเปล่าอะไรทำนองนี้ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ท่านผู้สนใจ จึงได้รวมระเบียบประเพณีที่ควรรู้มาเขียนไว้ในหนังสือเล่มนี้

การนิมนต์พระเพื่อทำบุญ

ผู้ประสงค์จะทำบุญควรนิมนต์พระไว้ก่อนวันงาน ถ้าเห็น ๆ ได้เป็นดี และการนิมนต์พระนี้ควรให้เป็นกิจจะลักษณะ ไม่ใช่ชนิดเล่าให้ฟัง ถ้ายิ่งเขียนหนังสือนิมนต์ด้วยจะเป็นการดีมาก

งานที่เกี่ยวกับฤกษ์ ต้องบอกเวลาฤกษ์ให้ท่านทราบ จะได้ไม่ชุลุกชลัก เรื่องเวลาเป็นการเสียฤกษ์ และจะทำให้เจ้าภาพเองต้องเสียใจหรือแคลงใจอย่างใดอย่างหนึ่ง

การนิมนต์พระห้ามระบุชื่ออาหารที่จะจัดถวายพระเป็นอันขาด เพราะผิดพระวินัย

ทานที่จะให้ ๒ อย่าง

๑. บุคคลิกทาน ให้เจาะจงผู้รับ
๒. สังฆทาน ให้โดยไม่เจาะจงผู้รับ

การนิมนต์พระในการถวายสังฆทาน อย่าเจาะจงพระองค์ใดองค์หนึ่งเป็นอันขาด ถ้าเจาะจงไม่เป็นสังฆทาน จงใช้คำนิมนต์ “ขอสงฆ์ ..... รูป ไปรับสังฆทานที่ ..... (ต้องการถวายกี่รูปและที่ใดก็บอกพระองค์ที่รับนิมนต์)

จัดที่พระนั่งในโรงพิธี

โรงพิธีนี้อาจจะปลูกประจำต่างหากจากตัวบ้าน หรือจัดสวนใดของบ้านก็ได้
 อาสนะสำหรับพระที่นั่งนั้น จะใช้เสื่อ พรม หรือผ้าขาวอย่างใดอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้
 แล้วแต่จะมี แต่ต้องให้สูงกว่าที่นั่งฆราวาส ที่พระสงฆ์นั่งต้องอยู่ด้านซ้ายพระพุทธรูป พาน
 หมาก พลุ บุหรี่ ชั้นน้ำ และกระโถน ของเหล่านี้ตั้งไว้ด้านขวามือพระสงฆ์และตั้งตามลำดับดังนี้
 พาน หมาก พลุ บุหรี่ ตั้งไว้ข้างหน้า (คำว่าข้างหน้าไม่ได้หมายเอาตรงหน้าพระสงฆ์)
 ต่อจาก พาน หมาก พลุ บุหรี่ เข้าไปตั้งชั้นน้ำ
 ต่อจากชั้นน้ำเข้าไป ตั้งกระโถน

จัดโต๊ะบูชา

โต๊ะบูชานั้นใช้ โต๊ะหมู่ ๕ หมู่ ๗ หรือหมู่ ๙ ถ้าไม่มี โต๊ะหมู่ จะใช้ โต๊ะอย่างอื่นที่เหมาะสม
 แทนก็ได้ เมื่อไม่สามารถจะหาโต๊ะหมู่และเครื่องตั้งบูชาได้ครบเต็มตามอัตรา ก็พึงจัดเท่าที่จะ
 ได้ คือ:—

๑. พระพุทธรูป ๑ องค์ ตั้งไว้ที่โต๊ะตัวสูง ผินหน้าไปทางทิศตะวันออก หรือทิศเหนือ
 ถ้าสถานที่ไม่อำนวยก็พึงตั้งผินหน้าไปทางทิศที่เหมาะสม
  ๒. เชิงเทียน ๑ คู่ มีเทียนพร้อม
  ๓. กระจ่างรูป ๑ ที่ รูป ๓ ดอก
- โต๊ะบูชานี้ต้องตั้งไว้ขวามือพระสงฆ์เสมอ เว้นแต่สถานที่ไม่อำนวย

ด้ายสายสิญจน์

ด้ายสายสิญจน์ ไม่ควรใช้ด้ายหลอด ควรใช้ด้ายดิบจับ ๙ เส้น จึงจะนำดู และด้าย
 สายสิญจน์นี้ ใช้เฉพาะงานมงคล

บ้านที่จะทำงานมงคล ถ้าต้องการจะโยงด้ายสายสิญจน์ไว้รอบบ้าน ก็ควรจัดหาสายสิญจน์
 ให้เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น การยืมของผู้อื่นมาโยงไว้รอบบ้านตนโดยไม่ถอนออกดูกระไรอยู่

วิธี โยงด้ายสายสิญจน์

ให้ตั้งต้นที่ตั้งพระพุทธรูป เวียนมาทางขวามือ (เลข ๑ ไทย) โยงออกไปรอบผ่านบ้าน

หรือรวบ้าน แล้ววงกลับเข้ามาตรงเสาเรือนเข้าสู่ที่บูชาแล้ว วงรอบฐานพระพุทธรูปโยงวงรอบ
บาตรหรือขันนํ้ามนต์ กลุ่มด้ายสายสิญจน์ที่เหลื่อวางไว้บนพาน ตั้งไว้ที่โต๊ะบูชาพระ

เวลาวางด้ายสายสิญจน์ พึงพยายามสำรวมจิตรำลึกถึงคุณพระพุทธรเจ้า พระธรรม และ
พระสงฆ์ ขออำนาจช่วยปกปักรักษาบำบัดเป่า สรรพภัยอันตราย และให้เกิดความสุขความเจริญ

อย่าข้ามด้ายสายสิญจน์

สายสิญจน์ที่ โยงมาจากพระพุทธรูปแล้ว ถือว่าเป็นของสูง ไม่ควรเติมข้ามหรือยกของ
อย่างใดอย่างหนึ่งข้าม ถ้าข้ามถือว่าการดูถูกพระพุทธรเจ้า คือ เท่ากับเดินข้ามหรือยกของข้าม
พระเศียรพระพุทธรเจ้า

บาตรนํ้ามนต์

บาตรนํ้ามนต์ ใช้บาตรดินหรือขันสำริด ถ้าไม่มีจะใช้ขันทองเหลืองก็ได้แล้วแต่จะหาได้
ใส่นํ้าพอสมควร ตั้งไว้ด้านขวามือพระสงฆ์ที่เป็นหัวหน้าในพิธี แต่อย่าให้ห่างนัก เพราะพระ
จะจับเทียนไม่ถึงเวลาทำนํ้ามนต์ และขันนํ้ามนต์นั้นต้องประเคนพระด้วย

เทียนสำหรับทำนํ้ามนต์

เทียนที่จะใช้ทำนํ้ามนต์ควรใช้เทียนขี้ผึ้งอย่างดี หนัก ๑ บาท ติดไว้ที่ปากบาตรหรือที่
จุกฝาขัน ถ้าขันมีฝาครอบ

ของใส่ในบาตรนํ้ามนต์มี

๑. ผิวมะกรูด, ๒. ผักส้มบ่อ, ๓. ใบมะตูม, ๔. ใบสันพร้าวหอม, ๕. ใบเงิน,
๖. ใบทอง, ๗. ใบนาก, ๘. หญ้าแพรก, ๙. แฝก, ๑๐. คา ใน ๑๐ อย่างนี้ถ้าได้ครบ
เป็นดี ถ้าหาไม่ได้ครบก็ใช้เท่าที่หาได้ บางท่านใช้ดอกบัว

จตุรูปเทียนที่บูชา

การจตุรูปเทียนในที่บูชาอันมีดังนี้

ก. คนจตุรูปเทียนกับคนอาราธนาศีลคนละคน พึงปฏิบัติดังนี้ ผู้ถือเทียนชนวนพึง

เชิญผู้เป็นประธานในพิธีไปจุดธูปเทียน เมื่อถึงที่บูชาแล้ว ผู้ถือชนวน ฟังยืนหรือนั่งอยู่ทางขวามือผู้จุด หรือแล้วแต่สถานที่

การส่งเทียนชนวน

ผู้ส่งเทียนชนวนต้องระวัง

๑. อย่าให้นำตาเทียนหยดถูกมือผู้จุดธูปเทียน
๒. ผู้ถือเทียนชนวนอย่าจับที่ติดเทียนชนวนสูงกว่าผู้จุด

ผู้จุดเทียน

เมื่อผู้จุดเทียน รับเทียนชนวนแล้วฟังจุดที่ธูป และเทียนเล่มซ้ายมือแล้ว เล่มขวามือถ้ามีสายชนวนติดอยู่ฟังจุดที่ปลายสายชนวน ซึ่งติดอยู่ที่ปลายธูปเท่านั้น เมื่อจุดเสร็จแล้วฟังส่งเทียนชนวนให้กับผู้เชิญตามเดิม

ผู้ส่งเทียนชนวน

เมื่อส่งแล้วต้องรอรับเทียนก่อน อย่าฟังกลับในเมื่อจุดธูปเทียนยังไม่เสร็จ เวลากลับอย่าเดินผ่านหน้าผู้จุดธูปเทียน เว้นแต่ที่จำกัดเดินไปทางอื่นไม่ได้

ผู้จุดเทียน

ผู้จุดธูปเทียนเมื่อจุดเสร็จแล้ว ฟังกราบพระ ๓ ครั้ง ตรงที่จัดไว้สำหรับกราบ และควรถวายเบญจางคประดิษฐ์ คือ เข้าหิ้ง ๒ ตั้งอยู่ที่พื้น ๑ ฝ่ามือทั้ง ๒ คว่ำราบอยู่ที่พื้น ๑ หน้าผาจรดลงที่พื้น ๑ รวมเป็นองค์ ๕ เวลากราบระวังอย่าให้ส่วนตะโพกสูงโค้งขึ้นมาเกียดและไม่ทอดตัวลงไปเหมือนจะนอน กราบเป็นจังหวะพอดูงาม อย่าให้ช้าหรือเร็วเกินไป เมื่อกราบเสร็จแล้วฟังกลับมานั่งที่เดิม

อาราธนาศีล

เมื่อผู้จุดธูปเทียนมานั่งที่เดิมแล้ว ผู้อาราธนาศีลเริ่มอาราธนาศีลทันที เมื่อพระให้ศีลจบแล้วฟังอาราธนาพระปริตรต่อไป

จุดชูปเทียนที่บาตรน้ำมนต์

เมื่อพระสวดถึงบทว่า “อะเสวะนา จะ พาลานัง .....” ผู้เป็นประธาน ต้องลุกไปจุดเทียนที่บาตรน้ำมนต์อีกครั้งหนึ่ง แต่ผู้เชิญเทียน ชนวนต้องเตรียมไว้และเข้าใจว่าเวลาไหนจะทำอะไร เมื่อจุดเทียนแล้วยกบาตรน้ำมนต์ถวายพระ

ข. ผู้จุดชูปเทียนกับผู้อาราธนาศีลคนเดียวกัน ช้อนนี้ไม่ลำบากอะไร เมื่อจุดชูปเทียนเสร็จแล้วก็กราบพระ เมื่อกราบพระเสร็จแล้ว ก็อาราธนาศีล เมื่อพระให้ศีลจบก็อาราธนาพระปริตร เมื่อพระสวดถึงบทว่า “อะเสวะนา จะ พาลานัง ... ..” ก็จุดเทียนที่บาตรน้ำมนต์

(ข้อความตอนนี้คัดจากหนังสือสวดมนต์ฉบับวัดปากน้ำ)

วิธีอาราธนาศีล อาราธนาพระปริตร

และอาราธนาธรรม

การอาราธนา คือ การเชื้อเชิญพระสงฆ์ในพิธี ให้ศีล ให้สวดพระปริตร หรือให้แสดงธรรม เป็นธรรมเนียมมาแต่ดั้งเดิมที่จะต้องอาราธนา ก่อน พระสงฆ์จึงจะประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ และการอาราธนาที่ถือเป็นธรรมเนียมกันมากก็มี ๓ กรณีเท่านั้น

วิธีอาราธนา นิยมกันว่า ถ้าพระสงฆ์นั่งบนอาสนะยกสูง (เช่น ในศาลาหรือในอุโบสถหรือโรงพิธี) เจ้าภาพและแขกนั่งบนเก้าอี้ ผู้อาราธนาเข้าไปยืนระหว่างเจ้าภาพกับแถวพระสงฆ์ ตรงกับรูปที่ ๓ หรือที่ ๔ ห่างแถวพระพอสมควร หันหน้าไปทางโต๊ะที่บูชา ประนมมือไหว้พระพุทธรูปก่อน แล้วยืนประนมมือตั้งตัวตรง กล่าวคำอาราธนาตามแบบที่ต้องการ ถ้าพระสงฆ์นั่งอาสนะต่ำธรรมดา (เช่นที่บ้าน) เจ้าภาพและแขกนั่งกันกับพื้น ผู้อาราธนาต้องเข้าไปนั่งคุกเข่าต่อหน้าแถวพระสงฆ์ตรงหัวหน้า กราบพระที่โต๊ะบูชา ๓ ครั้งก่อน แล้วประนมมือตั้งตัวตรง กล่าวคำอาราธนาที่ต้องการตามแบบ คือ

พิธีสวดมนต์เย็น อาราธนาศีล อาราธนาพระปริตร

พิธีเลี้ยงพระ อาราธนาศีล

พิธีถวายทานทุกอย่าง อาราธนาศีล

พิธีเทศน์ ถ้าเทศน์ต่อจากสวดมนต์ ตอนสวดมนต์ไม่ต้องอาราธนาศีล เริ่มต้นด้วยอาราธนาพระปริตร แล้วอาราธนาศีลตอนพระขึ้นเทศน์รับศีลแล้วอาราธนาธรรมต่อ แต่สวด-

มนต์กับเทศน์ไม่ได้ต่อเนื่องกัน ถือว่าเป็นคนละพิธี ตอนสวดมนต์ก็อาราธนาตามแบบพิธีสวดมนต์เย็นที่กล่าวแล้ว ตอนเทศน์ก็เริ่มต้นด้วยอาราธนาศีลก่อน จบรับศีลแล้วจึงอาราธนาธรรม พิธีสวดศพต่าง ๆ เช่นสวดแจง สวดอภิธรรม เป็นต้น ถ้าไม่มีพิธีอื่นนำหน้า ให้อาราธนาศีลก่อน ถ้ามีพิธีอื่นนำหน้าแล้วไม่ต้องอาราธนาศีล

อาราธนาศีล ๕

มะยัง ภันเต ติสระเณนะ สะหะ ปัญฺจะ สีลานิ ยาจามะ ฯ

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต ติสระเณนะ สะหะ ปัญฺจะ สีลานิ ยาจามะ ฯ

ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต ติสระเณนะ สะหะ ปัญฺจะ สีลานิ ยาจามะ ฯ

อาราธนาศีลแล้ว นั่งนิ่งพนมมือ รับศีลที่พระท่านให้ โดยว่าตามท่านจนจบ

อาราธนาพระปริตร (พระสวดมนต์)

วิปตติปฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติ สิทธิยา สัพพะทุกะวินาสายะ ประริตตัง พรุถะ มังคะลััง ฯ

วิปตติปฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติ สิทธิยา สัพพะภะยะวินาสายะ ประริตตัง พรุถะ มังคะลััง ฯ

วิปตติปฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติ สิทธิยา สัพพะโรคะวินาสายะ ประริตตัง พรุถะ มังคะลััง ฯ

ระหว่างที่พระเจริญพระพุทธรูปมนต์นี้ ฟังตั้งใจนั่งนิ่งทำสมาธิจิตฟังจนจบ

จัดสำหรับอาหารคาวหวานบูชาพระพุทธรูป

คำบูชาข้าวพระพุทธรูป

อิมัง สุปะ พะยัญชนะนะสัมปันนัง สาลินัง โภชนะนानัง อุทะกัง ะรัง พุทธัสสะ ปุเชมิ

คำลาข้าวพระพุทธรูป

คือถวายไว้สัก ๑๐ นาที หรือ ๑ ชั่วโมงก่อนแล้วถึงลา ว่า คำลา “พุทฺธะเสสัง มังคะลานิ ยาจามิ ฯ”

จัดสำหรับคาวหวานถวายพระภูมิ

คำถวายเครื่องสังเวชบูชาพระภูมิ

ว่า อิมัง สุปะพะยัญชนะนะ สัมบันนัง โภชนัง สะอุทะกัง ะรัง ะยะมังคะละ
ภูมิัสสะ เทมิ ฯ

คำลาเครื่องสังเวชบูชาพระภูมิ

บูชาไว้ ๑๐ นาที หรือ ๑ ชั่วโมงก่อน แล้วลว่า ภูมิเทวานัง เสสังมังคะลัง ยาจามิ

คำบูชาพวงมาลัยดอกไม้ธูปเทียนพระภูมิ

ว่า ภูมิัสสะมิง ทิสภาเค สันติภูมิมา มะหิทริกา เตปี ตุมเห อนุรักขันตุ อาโร-
คะเยนะ สุขะนะ จะ ฯ

การประเคนอาหาร

การประเคนอาหารนี้ เท่าที่เคยเห็นบางแห่งออกง่ายเกินไป ไม่น่าดู เช่น ทราวาส
จับชายผ้าปูโต๊ะซึ่งมีอาหารตั้งอยู่แล้ว พระก็รับชายผ้าปูโต๊ะนั้น อย่างนี้ไม่สมควร ควรทำให้ถูกต้องตามหลักการประเคน

ลักษณะการประเคน

การประเคนที่ถูกต้อง ประกอบด้วยองค์ ๕ คือ

๑. ของที่พึงประเคนนั้น ไม่ใหญ่โตหรือหนักเกินไป พอคคนปานกลางยกได้คนเดียว
๒. ผู้ประเคนเข้ามาอยู่ในหัตถบาส คือ ห่างกันไม่เกิน ๑ ศอก
๓. เข้าน้อมเข้ามา
๔. กิริยาที่น้อมเข้ามาให้ นั้น ด้วยกายก็ได้ ด้วยของเนื่องด้วยกายก็ได้
๕. ภิกษุรับด้วยกายก็ได้ ด้วยของเนื่องด้วยกายก็ได้

อนึ่ง อาหารที่ประเคนพระแล้วห้ามจับต้อง ถ้าจะเติมหรือเปลี่ยนใหม่ต้องประเคนใหม่

ถวายเครื่องไทยทาน

เมื่อพระฉันเสร็จ เข้านั่งประจำที่เรียบร้อยแล้ว พึงถวายเครื่องไทยทาน มีดอกไม้ธูป

เขียนเป็นต้น ถ้ามีปัจจัยพึงเขียนไปวารณา ถวายพร้อมกับเครื่องไทยทาน ส่วนปัจจัยมอบให้ศิษย์ของพระไป

กรวดน้ำ

น้ำสำหรับกรวดพึงเตรียมไว้ก่อน และพึงเป็นน้ำบริสุทธิ์ ไม่ใช่ น้ำชาหรือน้ำยาอุทัย และผู้กรวดน้ำ ต้องผู้เป็นประธานในพิธี เว้นแต่งานตามบ้านซึ่งญาติพี่น้องร่วมกันทำ จะกรวดน้ำคนเดียวหรือหลาย ๆ คนก็ได้

เวลากรวดน้ำ

เมื่อถวายเครื่องไทยทานเสร็จแล้ว พระจะตั้งพัดอนุโมทนาต่อไป เมื่อองค์หัวหน้าเริ่ม “ยะถา วาริวะหา” พึงกรวดน้ำ และให้เสร็จในตอนที่พระองค์หัวหน้าว่ายะถาจบ

คำกรวดน้ำแบบ

(เป็นคำอุทิศของพระเจ้าพิมพิสาร)

อิหัง เม ญาตินัง โหตุ (ว่า ๓ จบ)

หากจะเติมพุทธภาสิตต่อไปว่า “สุขิตา โหนตุ ญาตโย” ก็ได้

คำแปล

ขอบุญนี้จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้าเถิด

(ขอญาติทั้งหลายจงเป็นสุข ๆ เถิด)

เมื่อองค์ที่ ๒ รับ “สัตถิ ....” พึงประณมมือรับพรต่อไปจนจบอนุโมทนา เมื่อพระอนุโมทนาจบแล้ว จะกราบหรือไม่นั้นแล้วแต่ความเหมาะสมของสถานที่ ถ้ากราบได้เป็นการดี

ฝากให้คิด

การกรวดน้ำ เท่าที่เห็นส่วนมาก เวลากรวดเอานิ้วมือรองน้ำที่เทออกจากที่กรวด สมมติว่าผู้รับจะดื่มน้ำที่เรากรวดไปให้มัน จะรู้สึกอย่างไร ถ้าไม่เอานิ้วรองจะดีกว่า (ผู้เขียน)

เวลากรวดน้ำจะทำอย่างไร

เวลากรวดน้ำ ผู้กรวดพึงสำรวมจิตมุ่งอุทิศผลบุญที่ตนต้องการอุทิศให้ นั้น แก่ผู้ที่มีบุญอุทิศ เมื่อกรวดเสร็จแล้วอย่าเอาน้ำนั้นเทลงในกระโถน หรือในที่สกปรก ให้รดหญ้าหรือรดต้นไม้ นอกชายคา (ตอนนี้ควร ลาข้าวพระพุทธ และข้าวพระภูมิ)

ของที่ควรประเคนและไม่ควรประเคนพระ

ในการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ เจ้าภาพนิยมมีของไทยทาน นอกจากดอกไม้ รูป เทียน ถวายพระ ซึ่งตนนิมนต์ไปในงานนั้น เรื่องนี้ฆราวาสควรศึกษาให้รู้ว่าของอะไรควรประเคนและไม่ควรประเคน เพื่อไม่ให้พระต้องโทษคือเป็นอาบัติ เพราะผิดพระวินัยบัญญัติ การที่จะรู้ว่าอะไรควรประเคนและไม่ควรประเคนนั้น ต้องศึกษาให้รู้จักกาลิกทั้ง ๔ เสียก่อน

กาลิก

กาลิก คือ ของที่จะพึงกลืนกินให้ล่วงลำคอเข้าไป และเป็นของมีกำหนดให้ใช้ชั่วคราว จำแนกเป็น ๔ อย่าง

๑. ยาวกาลิก ได้แก่ ของที่ให้บริโภคได้ชั่วคราว ตั้งแต่เช้าถึงเที่ยงวัน
๒. ยามกาลิก ได้แก่ ของที่ให้บริโภคได้ชั่วคราว คือ วันหนึ่ง คืนหนึ่ง
๓. สัตตหกาลิก ได้แก่ ของที่บริโภคได้ชั่วคราว คือ ๗ วัน
๔. ยาวชีวิติก ได้แก่ ของที่บริโภคได้เสมอไป ไม่จำกัดเวลา

ยาวกาลิก

ของที่ใช้บริโภคเป็นอาหาร จัดเป็นยาวกาลิก เช่น ข้าวสุก ขนมสด ขนมแห้ง ปลาเนื้อ นมสด นมสั้ม และของเคี้ยว คือ ผลไม้และเง่า มีมันเป็นต้น

ยาวกาลิกนี้ ภิกษุจะรับประเคนตั้งแต่เที่ยงแล้วไปไม่ควร ถ้าจะรับประเคนตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้น จนถึงเวลาก่อนเที่ยงได้ และจะฉันได้ภายในเวลาก่อนเที่ยงของวันที่รับประเคนนั้น ถ้าจะเก็บไว้ฉันในวันรุ่งขึ้นไม่ควร

เพราะฉะนั้น ทายกผู้จะถวายเสบียง เช่น ข้าวสาร ปลาแห้ง ผลไม้เป็นต้น ไม่ควรประเคน ควรมอบให้ศิษย์ของพระไป หรือเที่ยงแล้วอย่าประเคนของที่จัดเข้าในประเภท ยาวกาลิก

ยามกาลิก

ปานะ คือ น้ำสำหรับดื่มที่คั้นออกจากผลไม้ เรียกว่า ยามกาลิก แสดงไว้ในบาลี ๘ อย่าง (คั้นออกจากผลไม้ เต็มเกลือ น้ำตาล พริก พอซุรอส แล้วกรองด้วยผ้าขาวบางให้สะอาด เติมน้ำสุก ก็ได้)

๑. อัมพปานะ น้ำมะม่วง
๒. ชัมพะปานะ น้ำชมพูหรือน้ำหว่า
๓. โจจปานะ น้ำกล้วยมีเมล็ด (เช่นกล้วยน้ำว้า)
๔. โมจปานะ น้ำกล้วยไม่มีเมล็ด (เช่นกล้วยหอม ๑)
๕. มรูกปานะ น้ำมะขาง
๖. มุททิกปานะ น้ำลูกจันทน์หรือองุ่น
๗. สาธุปานะ น้ำเงาะอบล (ดอกบัวอบล)
๘. ผารุสกปานะ น้ำมะพร้าวหรือลิ้นจี่

น้ำปานะทั้ง ๘ อย่าง ทำนไม่ให้ทำสกด้วยไฟ ภิกษุรับประเคนแล้ว เก็บไว้ฉันได้วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง

สัตตาทกาลิก

เภสัช ๕ อย่าง คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย จัดเป็นสัตตาทกาลิก ภิกษุรับประเคนแล้วเก็บไว้ฉันได้ ๗ วัน

น้ำตาลทราย น้ำตาลปีบ น้ำตาลขี้บ สงเคราะห์เข้าในกาลิกนี้

ยาวชีวิก

ของที่รับประเคนยา นอกกาลิก ๓ อย่างนั้น จัดเป็นยาวชีวิก แสดงไว้ในบาลีดังนี้

๑. รากไม้ เช่น ขมิ้น, ขิง, ว่านน้ำ, ว่านเปราะ, อุดพิต, ข้า, แฝก, หัวหมู
๒. น้ำฝาด เช่น น้ำฝาดสะเดา, น้ำฝาดโมกมัน, น้ำฝาดกระดอมหรือมูลกา, น้ำฝาดบอระเพ็ด หรือ พญามือเหล็ก น้ำฝาดกระถินพิมาน

๓. ใบไม้ เช่น ใบสะเดา, ใบโมกมัน, ใบกระดอม, หรือมูลกา, ใบกะเพรา, หรือแมงลัก, ใบฝ้าย

๔- ผลไม้ เช่น ลูกพิลังกาสง, ตีปรี, พริกไทย, สมอพิเภก มะขามป้อม ผลแห้งโกฐ, สมอไทย

๕. ยางไม้ เช่น ยางไม้ที่ไหลออกจากต้นหิงคุ มหาหิงคุ และกำยาน เป็นต้น

๖. เกลือ

ของตั้งแต่ ๑ ถึง ๖ นี้ ถ้าวรับประทานโดยตั้งใจให้เป็นยาแก้โรค จัดเป็นยารักษาทั่วๆ ไป เป็นอาหาร ไม่จัดเป็นยารักษา

กาลิกระคนกัน

กาลิกบางอย่าง ระคนกับกาลิกอีกบางอย่าง มีกำหนดให้ใช้ได้ชั่วคราว ของกาลิกที่มีอายุสั้น เช่นยาผง เป็นยารักษา เอากลุกกันกับน้ำผึ้งเป็นกระสาย น้ำผึ้งมีอายุการประเคน ๗ วัน ยาผงนั้นก็พลอยมีอายุ ๗ วัน , อบเชยเป็นยารักษา ประกับข้าวสุกที่หุงด้วยกะทิ อบเชยกลายเป็นยารักษา

พิธีบรรพชาสามเณร

พุทธศาสนิกชนชาวไทย เมื่อมีลูกชาย อายุยังไม่ครบ ๒๐ ปี นิยมให้ลูกของตนบวชเป็นสามเณร การบวชเป็นสามเณรนี้เรียกว่า “บรรพชา” ถ้าจะค้นหาจุดประสงค์ของบิดามารดา หรือผู้ปกครองแล้ว ก็คงมีความมุ่งหมายดังนี้

๑. เพื่อให้รัฐสพระราชธรรมตั้งแต่เป็นเด็ก เป็นการอบรมนิสัยใจคอให้เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบต่อไป

๒. ไม่นั่นเองว่า ตนจะมีชีวิตอยู่ตลอดไปจนได้บวชลูกชาย หรือลูกชายจะมีชีวิตอยู่จนได้บวชเป็นพระ หรือพ้นระอย่างอื่นมาผูกพันจนไม่มี โอกาสบวช เมื่อมี โอกาสบวชก็จัดให้บวชเป็นสามเณรแม้เพียง ๑๕ วัน หรือ ๓๐ วัน ก็ตาม

เตรียมการบวช

ผู้ประสงค์จะให้ลูกหลานของตนบวชเป็นสามเณรควรติดต่อกับพระที่เป็น อุปัชฌายะให้เรียบร้อยเสียก่อน ไม่ควรจู้จี้ ไปบวชเสียทีเดียว

บริขารสำหรับสามเณร

บริขารสำหรับสามเณร มี

๑. สบง
๒. จีวร
๓. ประคตเอว
๔. ประคตอก
๕. อังสะ
๖. ผ้ายกราบ
๗. บาตร

ผ้าทั้งหมดนี้เอามารวมกันเข้าเป็นไตร สำหรับใช้เวลาบวช

นอกจากผ้าดังกล่าวมาแล้ว มีผ้าผลัดอาบน้ำเรียกตามความนิยมว่า “ผ้าอาบ” ส่วน มุ้ง หมอน เสื้อ และของใช้ที่จำเป็นต้องมีเป็นธรรมดา

คุณสมบัติ

ผู้บวชเป็นสามเณรต้องมีคุณสมบัติหลายประการ เช่น ไม่เป็นเด็กเกินไป ไม่เป็นโรคติดต่อ ไม่เป็นคนอวัยวะไม่สมประกอบ เช่น มือขาด เท้าขาด ดาบอด หูหนวก คางง่อยเปลี้ย คนกระจอก เป็นต้น

เตรียมตัวก่อนบวช

ผู้บวชเป็นสามเณร ต้องเตรียมห้อง

๑. คำขอบรรพชา
๒. สรณคมน์ (พุทฺธัง สรระถนัง คัจฉามิ, ชัมมัง สรระถนัง คัจฉามิ, สังฆัง สรระถนัง คัจฉามิ พุคฺคิยัมปิ... ตะติยัมปิ ...)
๓. บัจจเวทชน์ทั้ง ๓ คือ ปฏิสังขาโย, ยะถา, อัชชมะยา, และ คำกรวดน้ำ

เครื่องไทยทานสำหรับรับถวาย

ในวันบวชต้องมีเครื่องสักการะ คือ ดอกไม้ รูปเทียน ถวายพระอุปัชฌายะ พระคู่สวด และพระอัครนัค (ถ้ามีคู่สวดพระอัครนัค) ส่วนเครื่องไทยทานนอกจากนี้แล้วแต่ฐานะ

พระพี่เลี้ยง

ผู้ที่ประสงค์จะให้ลูกหลานของตนบวชเป็นสามเณร ต้องมอบให้อยู่ภายในปกครองของพระที่เอาใจใส่อบรมสั่งสอน ให้มีความประพฤติชอบต่อไป ไม่ใช่บวชแล้วก็ปล่อยทิ้งชนิดที่เรียกว่า “ สักว่าบวช ” เท่านั้น

พิธีอุปสมบทพระภิกษุ ถิกเบื้องต้น

ผู้จะให้บุตรหลานของตนบวชเป็นพระ (อุปสมบท) พึงจำวัน เดือน ปี ของบุตรหลานให้ได้แน่นอน อย่าใช้คาดคะเนเดาส่ง แล้วนำไปติดต่อกับพระอุปัชฌายะ ในวัดที่ตนให้บุตรหลานบวช เพื่อพระอุปัชฌายะจะได้กำหนดบวชให้ เพื่อเราจะได้เตรียมการต่อไป

คนที่บวชไม่ได้

คนที่บวชไม่ได้คือ

๑. อายุไม่ครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์
๒. บัณเฑาะก์
๓. อุกโตพญัญชกะ ตนมมีเพศ ๒ คือ ทั้งชายและหญิง
๔. คนประทุษร้ายนางภิกษุณี
๕. คนลักเพศ คือถือเพศภิกษุเอาเอง
๖. ภิกษุไปเข้ารีตเดียดริย คือถือศาสนาอื่นทั้งเป็นภิกษุ
๗. คนฆ่ามารดา
๘. คนฆ่าบิดา
๙. คนฆ่าพระอรหันต์
๑๐. คนทำร้ายพระพุทธเจ้าแม่เพียงทำพระโลหิตให้ห้อขึ้น
๑๑. ภิกษุผู้ทำสงฆ์ให้แตกจากกัน
๑๒. ภิกษุผู้ต้องอาบัติปาราชิก สึกไปแล้ว

คน ๑๒ จำพวกนี้ เรียกว่าวัตถุวิบัติ ห้ามอุปสมบท

นอกจากนี้ยังมีคนที่ถูกห้ามไม่ให้บรรพชาอุปสมบทอีก ๘ จำพวก คือ

๑. คนมีโรคติดต่อ โรครักษาให้หายได้ยาก ๑. โรคเรื้อน ๒. โรคฝี
  ๓. โรคกราก ๔. โรคหืด ๕. โรคลมบ้าหมู
  ๒. คนมีอวัยวะบกพร่อง คือคนมีมือขาด เท้าขาด นิ้วมือนิ้วเท้าขาด หูขาด จมูกขาด
  ๓. คนมีอวัยวะไม่สมประกอบ เช่น คนที่มีมือเป็นแผ่น คือนิ้วมือไม่ได้จักเป็นง่าม คนค่อม คนเตี้ย และคนตีนปุก
  ๔. คนพิการ เช่น คนตาบอดตาใส คนง่อยเปลี้ย คนเท้าหงิก มือหงิก คนกระจอก และคนหูหนวก
  ๕. คนที่เกี่ยวข้อง คือคนที่บิดามารดาไม่ได้อนุญาตหรือคนที่มีหนี้สินรุงรัง
  ๖. คนทุรพล คือ คนแก่ง่อนแง่น คนมีกำลังน้อย ไม่อาจจะทำกิจจรรย์มจิรวรของตนได้ เป็นต้น
  ๗. คนเคยถูกลงอาญาหลวงมีเครื่องหมายปรากฏอยู่ ได้แก่ คนที่ถูกเขียนหลังลาย คนถูกสักหมายโทษ
  ๘. คนประทุษร้ายความสงบ ได้แก่โจรผู้มึชื้อเสียงโด่งดังนี้
- นอกจากนี้ยังมีบุคคล ดังต่อไปนี้
๑. คนมีความผิดหลบหนีอาญาแผ่นดิน
  ๒. คนหลบหนีราชการ
  ๓. คนมีคดีค้างในโรงศาล
  ๔. คนเคยถูกตัดสินจำคุกฐานเป็นผู้ร้ายสำคัญ
  ๕. คนเคยถูกห้ามอุปสมบทเด็ดขาดทางพระพุทธศาสนา

เครื่องบริวาร

ผู้จะบวชต้องจัดหาเครื่องบริวารไว้ให้ครบ บริวารมี ๘

๑. บาตร
๒. ผ้าสบง (ผ้านุ่ง)
๓. ผ้าจีวร (ผ้าห่ม)

๔. ผ้าสังฆาฏิ (ผ้าพาดบ่า)
๕. ผ้าประคตเอว
๖. กระบอกรองน้ำ
๗. กล้องเข็มพร้อมด้วยเข็ม
๘. มีดโกน

บริวาร ๘ นี้ เป็นของจำเป็น และต้องเป็นสิทธิของตน ไม่ใช่ยืม หรือเช่าเขามา

เตรียมตัว

ผู้อุปสมบทต้องเตรียมตัวเพื่อการบวชไว้ ให้เรียบร้อย คือ

๑. ท่องคำบรรพชาอุปสมบทให้ได้
๒. ท่องคำกรวดน้ำ
๓. ท่องคำพินทุ—อธิษฐาน—วิกปัปผ้ำจิวร
๔. ท่องบัจจะเวกขณทั้ง ๔
๕. ท่องคำแสดงอาบัติ
๖. ท่องยถา—สัพพี

นอกจากนี้ ต้องฝึกหัดให้รู้จักระเบียบการกราบ กรวดน้ำ การรับประเคน เป็นต้น

ขอมมา

ก่อนจะอุปสมบท ผู้จะอุปสมบทต้องลาญาติพี่น้องผู้เฒ่าผู้แก่ ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของตน เป็นการแสดงความเคารพและขอขมาโทษที่ตนได้ล่วงเกินท่านด้วยกาย วาจา ใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ท่านเหล่านั้นจะได้รับขมาและให้ศีลให้พร เราจะไปบวชชื่อว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ การขอขมาใช้เทียนแพและดอกไม้สด ๓ กรวย

วิธีขอมมา

วิธีขอมมานี้ ในท้องถิ่นหนึ่งอาจจะมีวิธี ใช้อย่างหนึ่ง แต่จะอย่างไรก็ตามขอแนะนำไว้เป็นแนวปฏิบัติ

ก่อนที่จะขอขมา ฟังกราบท่านผู้ใหญ่นั่งด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้ง แล้วตั้งพานเทียนแพ ดอกไม้ ไว้ตรงหน้าผู้ใหญ่ หมอบลงหรือหนึ่งคุกเข้ามือทั้งสองจับหรือประคองพานเทียนดอกไม้ แล้วกล่าวคำขอขมาว่า “กรรมใดที่ข้าพเจ้าล่วงเกินท่านด้วยไตรทวาร ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ข้าพเจ้าขอโหสิกรรมนั้นแต่ท่านทุกประการ ขอท่านได้มีเมตตาโหสิกรรมนั้นแก่ข้าพเจ้าด้วย” แล้วฟังนิ่งอยู่

ต่อจากนั้น ผู้รับขมาฟังเอามือทั้งสองจับพาน แล้วกล่าวคำอโหสิว่า “กรรมใดที่ท่าน (หรือเจ้า) ได้ล่วงเกินข้าพเจ้าด้วยกาย วาจา ใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ข้าพเจ้าขอโหสิกรรมนั้นแก่ท่านทุกประการ อนึ่ง กรรมใดที่ข้าพเจ้าได้ล่วงเกินท่านด้วยไตรทวาร ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ขอท่านได้โหสิกรรมนั้นแก่ข้าพเจ้าด้วย”

ครั้นแล้วฟังให้ศีลให้พรต่อไปตามสมควร

เมื่อจบคำขอขมานี้ ทั้งสองฝ่ายฟังพยายามสำรวมจิตเพื่อขอขมาและให้อโหสิกรรมจริง ๆ อย่างเพียงแต่เปล่งเสียงอย่างเดียว

พิธีทำขวัญนาค

ของใช้ในการทำขวัญนาคมี

๑. บายศรี ๑ สำหรับ (๑ ต้น)
๒. เครื่องกระยาบวด ๑ สำหรับ
๓. มะพร้าวอ่อน
๔. ไข่ ๑ ฟอง (ไข่สุก) ไข่นี้เรียกว่าไข่ขวัญ
๕. กล้วยน้ำว่า ๑ หวี
๖. ชันใส่ข้าวสาร
๗. เทียนชัย
๘. ผ้าคลุมบายศรี
๙. ใบตองกล้วย ๓ ทาง แต่ต้องเลือกเอาที่ดี ๆ ไม่แตก
๑๐. ชันทำน้ำมันต์ ๑ ใบ
๑๑. เครื่องเจิม (แป้งน้ำหอม)

๑๒. แว่นเวียนเทียน ๓ อัน

๑๓. ด้ายสายสิญจน์

๑๔. เทียนสำหรับติดแว่นเวียนเทียน ๙ เล่ม

ของใช้ดังกล่าวนี้ เจ้าภาพจะจัดหาเองหรือมอบให้หม่อมทำขวัญหากก็ได้ แล้วแต่จะตกลงกัน

เวียนเทียน

เวลาเวียนเทียน เอามือขวาจับแว่นแล้วส่ายตรงหน้า คือ ขยับยกแว่นเข้าหาตัวเอง ๓ ครั้ง แล้วบิดคว้นเทียนส่งไปให้นาคทั้ง ๓ ครั้ง ส่งแว่นให้ผู้อื่นด้วยมือซ้าย

วันอุปสมบท

เวลาจะนำนาคเข้าโบสถ์ นิยมแห่ นาคเวียนรอบพระอุโบสถ ๓ รอบ เรียกว่าทักษิณาวรรต นาคประนมมือมีดอกไม้รูปเทียนอยู่ในมือด้วย (นิยมใช้ดอกบัว) มารดาอุ้มผ้าไตร บิดาสพายบาตร และถือตาลปัตร ญาติพี่น้องถือเครื่องบริวารอื่น ๆ

วันทาสิมา

เมื่อเวียนรอบพระอุโบสถ ๓ รอบแล้ว พึงจุดธูปเทียนที่นาคถือประนมไว้ในการเวียนพระอุโบสถนั้น ส่งให้นาค ๆ รับไปปักไว้ในที่ปักธูปและติดเทียน เสร็จแล้วกราบ ๓ ครั้ง (เอาเสื่อปูให้ด้วยมิฉะนั้นผ้าจะเปื้อน) แล้วยืน ประนมมือตั้งใจกล่าวคำวันทาสิมาว่า “ สัพพัง อะปะราธัง ขมะระธะ เม ภันเต. อุกาสะ ทวาระตะเยนะ ณะตัง สัพพัง อะปะราธัง ขมะระธะ เม ภันเต. อุกาสะ ขมะระมิ ภันเต ” เสร็จแล้วกราบ ๓ ครั้ง

เข้าโบสถ์

เมื่อวันทาสิมาเสร็จแล้วจึงเข้าโบสถ์ ในการนำนาคเข้าโบสถ์นี้มีความคิดเห็นแบ่งออกเป็น ๒ พวก พวกหนึ่งเห็นว่านาคต้องนำบิดามารดาญาติพี่น้องเข้าโบสถ์ อีกพวกหนึ่งเห็นว่าบิดามารดาญาติพี่น้องต้องจูงนาคเข้าโบสถ์ ทั้งสองอย่างนี้จะเอาอย่างไร แล้วแต่ความนิยมของท้องถิ่น

วันทาพระปฏิมา (พระประธาน) เมื่อนำนาคเข้าโบสถ์แล้ว พึงนำนาคไปที่พระประธาน จุดธูปเทียนซึ่งเตรียมไว้ คือธูป ๓ ดอก เทียน ๓ เล่ม และดอกไม้ธูปเทียนใช้ดอกบัวส่งให้นาค ๆ รับไปปักไว้ที่บูชาเสร็จแล้วกราบ ๓ ครั้ง แล้วกล่าวคำวันทาพระประธานเช่นเดียวกับคำวันทาสีมา เสร็จแล้วกลับมานั่งในที่จัดไว้

ให้ผ้าไตรนาค

เมื่อพระอุปัชฌาย์ คู่สวดและพระอันดับลงมานั่งเรียบร้อยแล้ว พึงให้ผ้าไตรนาค คือ บิณฑบาตนาถนึ่งผินหน้ามาทางพระประธาน เอาผ้าไตรวางไว้ตรงกลาง นาคนั่งคุกเข่าผินหน้ามาทางบิณฑบาตกราบ ๓ ครั้ง แล้วรับผ้าไตรจากบิณฑบาตนำเข้าไปหาพระอุปัชฌาย์ เมื่อถึงอาสนะสงฆ์พึงเดินเข้าเข้าไป อย่าเดินโห่ง ๆ เข้าไปจนถึงพระอุปัชฌาย์

เวลาที่นาคอุ้มผ้าไตรเข้าหาพระอุปัชฌาย์ ต้องมีคนส่งเครื่องสักการะ คือ ดอกไม้ธูปเทียนให้นาค เพื่อนาคจะได้ถวายพระอุปัชฌาย์ต่อไป

เวลารับศีล

เมื่อนาคห่มผ้าเสร็จแล้ว พึงเข้าไปหาพระกรรมวาจาจารย์ ขอศีลต่อไป ตอนนี้อย่ามีคนส่งเครื่องสักการะให้เพื่อจะได้ถวายพระกรรมวาจาจารย์

เวลาสงฆ์เริ่มพิธีสวดญัตติ

ในเวลาสงฆ์จะเริ่มพิธีสวดญัตติ ชาววาสทุก ๆ คนต้องออกห่างจากที่ประชุมสงฆ์ คืออยู่นอกหัตถบาต (ระยะ ๑ ศอกเป็นอย่างน้อย)

ประวัติพานขันหมาก

พานขันหมากนี้จะมี ใช้กันมาแต่เมื่อใด ใครเป็นคนริเริ่มขึ้นมีปรากฏอยู่ในหนังสือเรื่อง นางนพมาศ หรือตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ จะขอย่อมากล่าวประกอบเรื่องไว้พอเป็นสังเขปดังต่อไปนี้ :—

หนังสือเรื่องนางนพมาศนี้ ปรากฏว่ามีมาแล้วในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และกรมหลวงวงษาธิราชสนิท เป็นต้น ทรงนับถือหนังสือเรื่องนี้อยู่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนิยมว่าเป็นเรื่องโบราณคดีตั้งปรากฏอยู่ในหนังสือเรื่อง พระราชนิพนธ์พิธิ ๑๒ เดือน พระองค์ได้ทรงอ้างถึงหนังสือเรื่องนางนพมาศนี้ไว้ในที่หลายแห่ง พระร่วงในที่นี้ คือ พระเจ้าอรุณมหาราช

หนังสือเรื่องนี้เรียกกันเป็น ๓ ชื่อ คือ

๑. เรื่องนางนพมาศ
๒. เรื่องเรวัตินพมาศ
๓. ตำรับทำวศรีจุฬาลักษณ์

เป็นหนังสือเรื่องเดียวกัน และผู้แต่งคนเดียวกัน ดังจะกล่าวต่อไป

นางนพมาศ มารดาชื่อเรวัต บิดาเป็น พระมหาบุโรหิต ตระกูลพราหมณ์ ชื่อโชตรัตน์ รับราชการในตำแหน่งที่พระศรีมโหสถ ครั้นสุโขทัยเป็นราชธานีของสยามประเทศ

นางนพมาศเรียนสรรพวิชาทั้งมวลจากบิดา ตั้งแต่เจ็ดขวบจนจำเริญชฌมาอายุได้ ๑๕ ปี ก็เรียนจบ นับว่าเป็นสตรีนักปราชญ์ ฉลาดด้วยบิดาสอน ฉลาดรู้คดีโลกคดีธรรมในแผ่นดินได้คนหนึ่ง

นางนพมาศมีศรัทธาบริจาคทรัพย์ที่บิดาให้ อุดส่าห์บงาเพ็ญทานการกุศล ปฏิสังขรณ์เจดีย์ต่าง ๆ มีพระวิหารทาน และสถานพระเทวรูปเป็นผู้เจริญด้วยรูปสมบัติ บัญญาสมบัติ ทรัพย์สมบัติ มีความผาสุกสบาย

ทิสปาโมกข์ คิดผูกเป็นกลอนเพลงขับร้อง สรรเสริญไว้

บทร้อง

ทำนองสระสม

พระศรีมโหสถ ยศกมลศครรไลหงษ์ มีริดาประเสริฐเจดโณมยง ชื่อองคั่นพมาศ
 วิลาศลักษณ์ ละไมละม่อม พร้อมพริ้งยี่งนารี จำเริญศรีสมบุรณ์ประยูรศักดิ์ เนื้อเหลืองเล่ห์
 ทองผ่องผิวพัทธร เป็นที่รักดังดวงจิตบิดาเอย

ท่านองคินลากระทุ้มทอง

โฉมนวสนพมาศ เป็นนักปราชญ์ฉลาดด้วยบิดาสอน ช่างกล่าวถ้อยมธุรสบทกลอน ถวายพรพรรณนา พระพุทธคุณ สารพัดจะฟังใจไปครบสิ่ง เป็นยอดหญิงยิ่งธิดาทุกหมื่นขุน แต่ก่อนปางสร้างกุศลผลบุญ มาเกื้อหนุนให้งามวิไลเอย

ท่านองฝรั่งควง

ดวงดอกอุทุมพร ทวันครหายากฉันใดโฉน จะหาสารศรีเสวตรในไพร่ ยากจะได้ดัง ประสงค์ที่จงจินต์ จะหานางกัลยาณีนารีปราชญ์ ประหนึ่งองคินพมาศอย่าหมายถวิล จะหาได้ ในท้องพระธานี ก็ด้วยบุญเจ้าแผ่นดินอย่างเดี่ยวเอย

บรรดาหญิงชายนักขับเพลง ก็ติดพันด้วยบทกลอนสรรเสริญพมาศไปทั่วทุกหนแห่ง หมู่นางพนักงานบำเรอพระเจ้าแผ่นดินได้ฟังเพลงจำได้ ก็ขับเพลงพินถวายพระเจ้าแผ่นดินเป็นที่ ต้องพระราชหฤทัย สมเด็จพระร่วงเจ้าจึงโปรดให้พาพระศรีมโหสถมาเฝ้า เพื่อขอธิดาผู้เรียนรู้อ ไตรเพท ไตรวิชาเฉลียวฉลาด มีมารยาทเป็นอันดีพร้อมด้วยศิลาจารวัตร มาไว้เป็นนางพระสนม อยู่ในพระราชวัง ให้เป็นเกียรติยศแก่ธิดา

เมื่อบิดาได้นำนางพมาศมาถวายแล้ว (ภายหลังวันที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๑๙๐๗) ปรากฏว่าด้วยความเฉลียวฉลาด และมารยาทอันอ่อนน้อมงดงามเป็นที่ โปรดปรานของพระร่วงเจ้า จึงโปรดตั้งให้เป็นพระสนมเอก ตำแหน่งท้าวศรีจุฬาลักษณ์

นพมาศนามมั่น	เดิมมา
โปรดเปลี่ยนศรีจุฬา	ลักษณะล้ำ
อุดมรูปปรีชา	ชาญยิ่ง นะแม่
หญิงภพใดจักก้า	กว่านฤมา

*เดือนห้า (เดือนเมษายน) ถึงการพระราชพิธีสนามใหญ่ ประหม่อมุขมาตยาฝ่ายทหาร พลเรือน ท้าวพระยา พระหลวง ผู้รั้งเมืองครองเมือง เอก โท ตริ จัตวา และช่วงเมือง

*เดือนห้าตรงกับเดือนเมษายน ถึงการพระราชพิธีสนามใหญ่ เข้าใจว่า เถลิงศก ขึ้นจุลศักราชใหม่ เป็นงานขึ้นปีใหม่ ตามลัทธิศาสนาพราหมณ์ คืองานตรุษสงกรานต์ บังจุบันนี้

ในยุคสุโขทัยใช้จุลศักราชนี้ ตามตำนานว่า พระเจ้าแสนะ กษัตริย์พุกาม หรือพยูเป็นผู้ตั้งขึ้น เมื่อพุทธศักราชล่วงแล้วได้ ๑๑๘๒ ปี พุทธศักราชจึงมากกว่าจุลศักราช ๑๑๘๑ ปี

ยุคสุโขทัยใช้จุลศักราชตั้งแต่สมัยพระมหาธรรมราชาที่ ๑-๔ และยุคกรุงศรีอยุธยาตลอดยุค

3961115771

๒๐

กิ่งเมือง บั๊กซ์ไต้ ฝ่ายเหนือ บรรดาเป็นเมืองขึ้นออก และเศรษฐีมีทรัพย์ในตระกูลต่าง ๆ มาก
กราบถวายบังคมสมเด็จพระร่วงเจ้า ผู้ครองนครสุโขทัย ราชธานีของสยามประเทศพร้อมกัน
ต่างถวายเครื่องราชบรรณาการ เป็นต้นว่า ดอกไม้เงิน ดอกไม้ทอง สรรพสิ่งของอันประณีต
และเป็นแก่นสาร ฯลฯ

สมเด็จพระร่วงเจ้าทรงเครื่องราชกกุธภัณฑ์ เสด็จออกณมุขเด็จ พระที่นั่งอินทราภิเชษก
ทรงต้อนรับแขกเมือง ฯลฯ

เป็นประเพณีพิธีสนานใหญ่ ชาวพระสนมก้านัลต้องร้อยกรอง ร้อยบุปผชาติ เป็นรูป
สัณฐานต่าง ๆ ใส่เมี่ยงหมาก นพมาศจึงเลือกพรรณบุปผชาติที่มีสีเหลือง มีดอกกระเกต และ
ดอกกรรณิการ เป็นต้น มาคิดกรองร้อยเป็นรูปพานสองชั้นรองชั้น แล้วก็ซ้อนสลัประดับ
ดอกไม้สีแดง สีขาว สีต่าง ๆ แก่ก่อน ประสานกันเป็นระย้าระบาย จึงแต่งเมี่ยงหมากอบรมด้วย
เครื่องหอม ใส่ลงในขันมีตาข่ายดอกไม้ปักคลุม แล้วนำขึ้นถวายสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมกันกับ
พวงมาลา ของพระสนมก้านัลทั้งปวง

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทอดทัศนาทั่วไป ทรงเห็นพวงดอกไม้รูปพานชั้นหมากของนาง
นพมาศก็ชอบพระราชอัชฌาสัย ทรงดำรัสว่า อันคนมีปัญญาแล้ว จะกระทำการสิ่งใดก็ถูกต้อง
เป็นที่จำเริญตา จำเริญใจแก่ผู้พบเห็น อันดอกไม้ร้อยรูปพานชั้นหมากนี้ ควรจะเป็นแบบอย่าง
ไว้ในแผ่นดินได้ จึงดำรัสสั่งชาวพนักงานให้ยกพานชั้นหมากไปตั้งให้พระยามหาอุปราช บริ โภค
และดอกไม้ร้อยอยู่ต่าง ๆ ของนางในทั้งหลายนั้น โปรดให้พระราชทานหม่อมขุนมนตรีทั้งสองฝ่าย

สมเด็จพระร่วงเจ้าทรงประกาศิตสาปสรรว่า แต่นี้สืบต่อไปเบื้องหน้า กษัตริย์กิติ คหบดี
เศรษฐี และตระกูลทั้งหลายกิติ ทั่วทุกราชธานีนิคมคาม สยามภาษา แม้นผู้ใดจะทำการรับแขก
เป็นการสนานใหญ่ มีการ อวาท—วิวาหมงคล เป็นต้น จะร้อยกรองบุปผชาติ ใส่เมี่ยงหมาก
สู่แขก ให้ร้อยกรองเป็นรูปพานชั้นหมาก ฤๅจะเอาสิ่งใด ๆ กระทำใส่เมี่ยงหมากกิติ ก็จง
กระทำเป็นรูปพานมีชั้นสองรองชั้น ให้เรียกนามว่า พานชั้นหมาก ตราบกาลปาวสาน

เหตุดังนี้ พระมหากษัตริราชเจ้าสืบกันมา จึงได้มีพาน พระชั้นหมากเป็นพระเครื่อง-
ต้น และมีพานชั้นหมากสำหรับแขกต่างเมือง

ฝ่ายตระกูลนรชาติ ประชาชายหญิงทั้งหลาย มีคหบดี และเศรษฐี พราหมณาจารย์
เป็นต้น ผู้ใดกระทำการอวาท—วิวาหมงคล ก็ย่อมตกแต่งเมี่ยงหมากและของบริ โภคต่าง ๆ ใส่

พาน ใส่เตียง นับด้วยสิบด้วยร้อย ไปประชุมรับแขกและบวงสรวงเลี้ยงดูกันก็เรียกนามตาม พระราชบริหารสรรพว่า กระทำชั้นหมาก จนตราบเท่าถึงกาลปัจจุบันนี้

นางนพมาศผู้คิดกรอร้อยพวงผกาเกสรเป็นรูปพานชั้น หมาก ต้องพระราชอัชฌาศัย สมเด็จพระร่วงเจ้า ก็ได้รับพระราชทานสักการะรางวัลเป็นอันมาก และมีชื่อเสียงปรากฏอยู่ใน แผ่นดินสยาม ผลงานของนางกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย

นางนพมาศเป็นยอดหญิงสุโขทัยในทางนักปราชญ์ และเป็นนางแก้ว เป็นต้นตำรับ ประดิษฐ์ดอกไม้ ในพิธีต่าง ๆ แปลก ๆ แตกต่างกัน และในการลอยประทีป กระถาง การประดิษฐ์ แบบต่าง ๆ ของนางเป็นที่นิยมสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้

การแต่งงาน

เมื่อชายหญิงเจริญวัย ชายอายุไม่ต่ำกว่า ๒๕ หญิงอายุไม่ต่ำกว่า ๑๘ ต่างจบการศึกษา และมีงานอาชีพทำเป็นหลักฐานแล้ว เจาะชายนั้นควรจะปฏิบัติหน้าที่อีก ๒ อย่าง คือ อุปสม- บพเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เพื่อสนองคุณบิดามารดาตามประเพณีแล้ว และได้รับราชการ ทหารเป็นทหาร หรือตำรวจ หรือได้รับการยกเว้นด้วยสิทธิพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใด ตามหน้าที่ ที่จะต้องปฏิบัติต่อประเทศชาติแล้ว จึงควรจะตัดสินใจเรื่องแต่งงาน อันเป็นกิจส่วนตัว

สุภาพบุรุษและสุภาพสตรีที่ดีทั้งหลาย ย่อมจะประพฤติตัวภายในขอบเขตแห่งศีลธรรม จรรยาอันดีงามตามประเพณีของไทย การไปมาหาสู่กันควรจะอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่ และแสดงความเคารพต่อญาติผู้ใหญ่ มีบิดามารดาเป็นต้น ของแต่ละฝ่ายโดยไม่ล่วงละเมิด แสดงตนอ่อน- น้อมเพียงพร้อมไปด้วยศีลธรรมจรรยาอันดีงาม อยู่ในโอวาทคำตักเตือนสั่งสอนของท่าน ทำให้ ดูน่ารัก น่าเอ็นดู สมกับที่เป็นสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี

เมื่อมีความรักที่จะครองเรือนร่วมกันแล้ว ฝ่ายชายควรจะเรียนด้วยความเคารพ ปรีกษา คุณพ่อคุณแม่ หรือผู้ปกครองของตนว่า ตนจะขออนุญาตแต่งงานกับหญิงนั้น เมื่อได้รับอนุญาต แล้วก็ขอให้ท่านช่วยจัดการหาผู้ใหญ่ ไปสู่ขอหญิงนั้นให้

ฝ่ายบิดามารดาหรือผู้ปกครองฝ่ายหญิง ก็จะพิจารณาดูคุณสมบัติ ความประพฤติ อาชีพ ฝ่ายชาย เห็นว่าดีแล้วนิยมนำวันปีเกิดของสองฝ่ายให้ โหรช่วยตรวจสมพงศ์ว่าจะแต่งงานกันได้ หรือไม่ ถ้าได้และปรึกษากับบุตรสาวดู เห็นว่ายินดีด้วยแล้วก็จะตอบว่า ยินดียกให้ตามที่มาสู่ขอ

แล้วทั้งสองฝ่ายก็จะกำหนดวันหมั้น ของหมั้นสินสอดและวันแต่งงานกัน เพื่อเป็นเกียรติยศแก่บุตรของตนสืบต่อไป

พิธีแต่งงานมี ๒ อย่างคือ

๑. อาวาหมงคล ผู้หญิงไปแต่งงานที่บ้านผู้ชาย และผู้ชายปลูกเรือนหอเจ้าสาวอยู่ที่บ้านผู้ชาย
  ๒. วิวาหมงคล ผู้ชายไปแต่งงานที่บ้านผู้หญิง และผู้ชายปลูกเรือนหอเจ้าสาวอยู่ที่บ้านผู้หญิง
- การปลูกเรือนหอผู้ชายเป็นฝ่ายปลูก พร้อมทั้งเครื่องเรือน

ที่นี้ จะกล่าวถึงพิธีวิวาหมงคล

พิธีหมั้น

พิธีหมั้นปฏิบัติดังนี้ เมื่อถึงวันฤกษ์ดีที่โหราให้ฤกษ์ไว้แล้ว ฝ่ายชายต้องจัดขันหมากที่จะนำไปหมั้น มีขันใส่หมากทั้งผลตัดเป็นคู่ ๘ คู่ พลูทั้งใบ ๘ เรียง ๆ ละ ๘ ใบ เลือกแต่ใบงามไม่ขาดวัน ตัดก้านพลูให้เสมอกัน ทาสีแดงที่ก้านพลูทุกก้าน ทำยลुकหมากตัดเสี้ยนน้อย ทุกใบ ทาสีแดง เรียงพลูลงในขันให้ปลายชี้ขึ้นที่ขอบขัน วางหมากดิบสดทับ และวางห่อทองหมั้นหรือกล่องแหวนหมั้นไว้ข้างบน ถ้าขันไม่มีฝาครอบ ควรใช้ผ้าไหมสีหรือผ้าต่วนสีงาม ๆ สีสด เช่น สีแดงเลือดนก สีชมพู สีทอง เย็บติดระบายลูกไม้สวยงามปิดขัน แล้วถักแก็บเป็นผู้คุมขันหมากนี้ไปบ้านหญิง พร้อมทั้งขนมอื่น ๆ ตามสมควร ขนมนี้จะใช้หรือไม่ก็ได้ นี้เรียกว่า **ขันหมากหมั้น**

ตัวอย่าง พิธีหมั้นอีกแบบหนึ่งทั้งดงาม และเป็นที่ยิยมในปัจจุบันนี้ ถักแก็บฝ่ายชายจัดขันของหมั้นมียอดรัก ๓ ยอด ยอดใบเงิน ๓ ยอด ยอดใบทอง ๓ ยอด ดอกบานไม่รู้โรย ดอกรัก (ช้อน) ดอกดาวเรือง มีจำนวนอย่างละพองาม ข้าวเปลือก ๑ ถุง งาดำ ๑ ถุง ถั่วเขียว ๑ ถุง วางเรียงลงในขัน วางกล่องแหวนเพชร ที่จะเป็นแหวนหมั้นไว้ข้างบน (หรือจะเป็นอากวรรณ์อย่างอื่นก็ได้แล้วแต่จะตกลงกัน) ข้าวเปลือก ถั่ว งา นำไปบูชาไว้ที่โต๊ะเพื่อให้เป็นมงคล เสร็จพิธีแต่งงานแล้วนำไปหว่าน ปลูก ถ้างอกงามดีก็หมายถึงความงอกงามเจริญไพบูลย์ไปภายหน้า

หมายเหตุ เงินสินสอดนี้ให้เป็นค่าใช้จ่ายแก่ฝ่ายหญิงเมื่อจัดของในการแต่งงาน บางที่ฝ่ายหญิงก็นำเงินสินสอดมาจ่ายค่าเครื่องเรือน

ถ้าแก่ฝ่ายชายมากับบิดามารดาหรือผู้ปกครองของฝ่ายชาย และชายที่จะมาเป็นคู่หมั้นมาถึงบ้านฝ่ายหญิง ผู้แทนฝ่ายหญิงเชิญชวนชวนขันหมากเข้ามาในบ้าน

ฝ่ายหญิงจะเป็นเจ้าหรือบิดามารดาของฝ่ายหญิงก็ได้ พร้อมด้วยญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงรอต้อนรับอยู่ในบ้าน กล่าวคำปฏิสันถารต้อนรับเชื้อเชิญชวนขันหมากแล้วเชิญให้นั่ง ถ้าแก่ฝ่ายชายจะพูดถึงเรื่องกิจธุระที่มาตั้งนี้ (จะนั่งพูดหรือลุกขึ้นยืนพูดก็ได้)

วันนี้เป็นวันมงคล ผมได้นำแหวนหมั้น พร้อมด้วย สิ่งที่เป็นมงคล เพื่อมาขอหมั้นนางสาว ..... บุตรีของท่านทั้งสองให้แก่ชาย ..... บุตรของนาย ..... นาง ..... เพื่อเป็นทองแผ่นเดียวกัน หรือว่าท่านมีบุตรีก็เหมือนท่านมีเพชรเม็ดงาม ข้าพเจ้าจึงนำชาย ..... ซึ่งเปรียบเสมือนเรือนแหวนทองคำ (ชาย) มารองรับหมั้นอันมีค่าของท่าน

บัดนี้ถึงเวลาอุดมฤกษ์แล้ว ผมขอมอบแหวนหมั้น พร้อมด้วย สิ่งอันเป็นมงคล แต่ท่านทั้งสอง กล่าวแล้วส่งขันหมั้นให้

บิดามารดาฝ่ายหญิง (ถ้าฝ่ายชายนั่งพูด ฝ่ายหญิงก็นั่งพูด ถ้าฝ่ายชายยืนพูดฝ่ายหญิงก็ต้องลุกขึ้นยืนพูดด้วย) ยืนมือไปรับขันหมั้นพร้อมกันและประคองขึ้นไว้ กล่าวว่

“ข้าพเจ้าทั้ง ๒ รู้สึกขอบพระคุณ ที่ท่านได้ให้เกียรตินำแหวนหมั้น พร้อมด้วย สิ่งอันเป็นมงคลมาในเวลาอันอุดมฤกษ์ เพื่อขอหมั้นบุตรีของข้าพเจ้าให้แก่คุณ ..... บุตรของคุณ ..... และคุณ ..... ข้าพเจ้าขอรับแหวนหมั้น พร้อมด้วย สิ่งอันเป็นมงคลนี้ไว้ และจะอนุญาตให้คุณ ..... สวมแหวนหมั้นนี้ ให้แก่บุตรของข้าพเจ้า เพื่อเป็นทองแผ่นเดียวกันตามความประสงค์ของท่านด้วยความยินดี” แล้วส่งขันหมากหมั้นให้ชายที่จะมาหมั้น

ชายที่จะหมั้น ลูกเข่าลงรับขันหมั้นไว้ แล้ววางขันลงบนโต๊ะ หยิบกล่องแหวนเพชรเปิดออกแล้วหยิบแหวนบรรจงสวมให้หญิงสาวที่ขอหมั้น สวมแล้วจะจุมพิตมือที่ถูกสวมแหวนหมั้นก็ได้ ท่ามกลางญาติผู้ใหญ่ทั้ง ๒ ฝ่ายที่มาเป็นสักขีพยานอยู่พร้อมหน้า (ตลอดรายการนี้ ช่างภาพควรบันทึกภาพไว้ทุกระยะ)

หมายเหตุ ถ้าแก่ทั้งฝ่ายชายและหญิง จะเป็นเพศชายหรือหญิงก็ได้ ต้องเป็นคนมีศีลธรรม มีหลักฐานหรือมีเกียรติ ถ้าไม่มีเจ้าแก่ บิดามารดาทั้งสองฝ่ายรับก็ได้ ของหมั้นนิยมเป็นของบริสุทธิ์ เช่น แหวนเพชร ๆ ต้องบริสุทธิ์ ไม่มีตำหนิใฝ่ผ้าแตกร้า

เสร็จพิธีหมั้นแล้ว อาจจะสนทนาถึงเรื่องจัดการแต่งงานต่อไป การจัดเรือนหอจะให้ผู้สมรสอยู่กับฝ่ายหญิง หรือฝ่ายชายก็ต้องตกลงกัน เจ้าภาพฝ่ายหญิงแจกของชำร่วยแก่ขบวนขันของหมั้นที่มาโดยทั่วถึง

ขันหมากแต่งงาน

ขันหมากแต่งงานเป็นของฝ่ายเจ้าบ่าวจัดทำ เพื่อนำไปบ้านเจ้าสาวในวันแต่งงาน ขันหมากมี ๓ ชั้น

ขันหมากเอก ๑ ชั้น

ขันหมากรอง ๒ ชั้น

๑. ขันหมากเอกใส่ข้าวสารเลือกเม็ดงาม ใส่ถุงผ้าไหมหรือถุงพลาสติก วางไว้ก้นชั้นสูงขึ้นมาเกือบถึงปากชั้น พลุจิบจัดเรียงรายรอบตามปากชั้น ตรงกลางเจียนหมากดิบฝอยวางประดับให้เรียบร้อย จะใช้หมากผลก็ได้ ใส่ตะลุ่ม มีผ้าซีปิดหุ้มด้วยผ้าลาย หรือผ้าม่วง ผ้าไหม แล้วมีผ้าไหมรัด

๒. ขันหมากรอง ๑ ใส่เงินสินสอดตามที่ตกลงกันได้ แต่ต้องใส่ให้เกินจำนวนไว้ เช่น ตกลงกันได้ไว้ ๔,๐๐๐ บาท ต้องใส่เกินอีกตั้งแต่ ๒ บาทขึ้นไป ยิ่งมากยิ่งดี เพื่อเป็นเคล็ดแห่งความเจริญอกงาม

๓. ขันหมากรอง ๒ ใส่ถั่ว งา ข้าวเปลือก ใบเงิน ใบทอง ใบนาก

อีกแบบหนึ่ง

วิธีจัดขันหมาก ให้จัดเป็น ๒ ชั้น เรียกว่า คู่ ๑

ชั้นที่ ๑ ใส่ใบพลู ๘ เรียง เรียงละ ๘ ใบ ซ้อนตัดกันให้เสมอกัน ทากันใบพลู ๘ เรียงนั้นด้วยชาดแดง (หรือสีแดง, ปูนแดง) แล้ววางลงรอบชั้น หันเอาปลายใบพลูขึ้นปากชั้น หมากดิบสดตัดให้ติดกันเป็นคู่ ๆ ๘ คู่ ทากันที่ตัดด้วยชาดแดง ยอดรัก ยอดใบเงิน ยอดใบทอง สิ่งละ ๓ ยอด ข้าวเปลือก ๑ ถุง ถั่วเขียว ๑ ถุง งาดำ ๑ ถุง (ถุงเล็ก ๆ

หมายเหตุ พานขันหมาก ต่อมาเรียกสั้นลง เป็นขันหมาก

ทำด้วยดาวน์หรือผ้าไหมสีอะไรก็ได้ บรรจุ ข้าวเปลือก ถั่ว หรือ งาดำแล้ว มัดปากถุงด้วยไหมสีหลาย ๆ รอบแล้วขมวดไหมให้แน่นไม่ผูก)

ชั้นที่ ๒ ใส่ใบพลู ๙ เรียง หมากดิบสด ๙ คู่ (ตัดก้านผลหมากเล็กน้อยทาดด้วยสีแดง) นอกจากนี้ก็ใส่ของและจัดเช่นเดียวกับชั้นที่ ๑

ชั้นที่ ๓ เป็นชั้นสินสอด ใส่ยอดรัก ๓ ยอด ยอดใบเงิน ๓ ยอด ยอดใบทอง ๓ ยอด ดอกบานไม่รู้รุ่ยโรย ดอกรัก (ซ้อน) ดอกดาวเรืองมีจำนวนพองาม ข้าวเปลือก ๑ ถุง ถั่วเขียว ๑ ถุง งาดำ ๑ ถุง ห่อด้วยกระดาษแดง หรือผ้าไหมแดง ทองหมั่น หรือทองแต่งงาน หรือสินสอด หรือที่ตกลงกันไว้ แต่สินสอดต้องใส่ให้เกิน เพราะถือว่างอกงามวางข้างบน เศษเงิน เศษทอง สุดแต่จะใส่ไม่จำกัด ในขณะที่เรียงของต่าง ๆ ลงในชั้นให้อธิษฐานจิตด้วยพรด้วย

ปากชั้นทั้ง ๓ นี้ ถ้าเป็นชั้นไม่มีฝาครอบ พึงเอาผ้าตาดติดระบายลูกไม้คลุม เพื่อความเรียบร้อยสวยงาม

ชั้นหมากทั้ง ๒ แบบนี้ จะใช้อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

พานรูปเทียนแพ จัดรูปเทียนแพวางตรงกลางพาน ๒ ข้าง จัดดอกไม้สด เช่น ดอกมะลิร้อย เสียบยอดด้วยดอกกุหลาบสีแดงแก่หรือชมพูแก่ หรือจะเป็นดอกไม้อื่นก็ได้ ประดับพานให้สวยงาม หรือจะใช้ดอกไม้ เช่น ดอกกุหลาบใส่กระถางเล็ก เอาใบตองทำกรวยครอบกระถางวางบนรูปเทียนแพเมื่อจะไหว้ผู้ใหญ่ก็เปิดกรวยออกก็ได้ สำหรับไหว้ พ่อ แม่ ญาติผู้ใหญ่

พานหรือถาดใส่ผ้าไหว้บรรพบุรุษ ผี บู่ ยา ตา ยาย ใช้ผ้าขาว ขนาดทำสบง ๑ ชั้น ขนาดทำจีวร ๑ ชั้น พับวางซ้อนกัน ชั้นทำสบงอยู่ล่าง ผูกโบว์แดงหรือสีชมพู จะใช้ ๑ ชุด หรือ ๒ ชุดก็ได้ (เมื่อใช้ไหว้เสร็จแล้วจะได้นำไปเย็บย้อมทำเป็นผ้าไตรถวายพระ ได้กุศลอีกชั้นหนึ่ง หรือจะใช้ผ้าขาวบาง เมื่อไหว้เสร็จแล้วนำไปเย็บมุ้งถวายพระก็ได้)

ถาดหรือพาน ๑ คู่สำหรับใส่ผ้าสี ควรใช้ผ้าอย่างที่ดีตัดเสื้อผ้าผู้ชาย ๑ ชุด สำหรับไหว้พ่อ อีก ๑ ชุดผ้าสี สำหรับตัดเสื้อผ้าผู้หญิง สำหรับไหว้แม่ ปัจจุบันนี้มีถุงพลาสติกผ้าขาว และผ้าสีเหล่านี้ควรใส่ถุงพลาสติกแล้วผูกโบว์สีอีกชั้นหนึ่ง แล้ววางไว้ในถาดหรือพาน ถ้ามีญาติผู้ใหญ่อื่น ๆ เช่น คุณตา คุณยาย ยังมีชีวิตอยู่ ก็ต้องจัดผ้าไหว้มาให้ครบ หรือแล้วแต่จะตกลงกัน

จัดขบวน

๑. ชั้นหมากเอกลั้นจัดให้หญิงสาวรุ่นแต่งตัวงามยกไป
๒. ชั้นหมากรอง ๒ ที่ เป็นคู่
๓. พานดอกไม้ รูปเทียนเดี่ยว
๔. ผ้าไหว้ผี เป็นคู่
๕. ผ้าไหว้คนเป็นคู่

นอกจากนี้ก็อาจมีขนมต่าง ๆ ตามความนิยมของท้องถิ่น

จัดเสร็จแล้ว พอได้ฤกษ์ก็ยกขบวนชั้นหมาก มาบ้านเจ้าสาว

(ฤกษ์ชั้นหมากออกจากบ้านนี้ ใช้เป็นฤกษ์ลงทะเบียนสมรสก็ได้)

ฝ่ายทางบ้านเจ้าสาว ก็จัดเด็กหญิงรุ่นสาว หรือสาว แต่งตัวสวยงาม สองมือประคอง ถือพานใส่หมากเจียน ๘ พลุจีบ ๘ ยาฝอยกินกับหมาก ห่อใบตอง ๑ ห่อ เปิดตอนบนไว้ให้ หยิบง่าย ยืนอยู่หน้าบ้าน ไค้กายลง กล่าวคำต้อนรับและเชิญขบวนชั้นหมากเข้าบ้าน

ประธานหรือเจ้าแม่บ้านเจ้าสาวก็กล่าวเชิญขบวนชั้นหมาก และเชิญให้นั่ง ประธาน หรือเจ้าแม่ฝ่ายเจ้าบ่าว กล่าวคำที่เป็นมงคล เป็นต้นว่า วันนี้เป็นวันฤกษ์งามยามดีข้าพเจ้าขอ นำ ชั้นหมาก สินสอด พร้อมด้วยสิ่งอันเป็นมงคล และเจ้าบ่าว มาขอแต่งงานระหว่าง นาย ..... กับนางสาว ..... บุตรีของท่าน ซึ่งได้หมั้นกันไว้แล้ว เจ้าแม่อาจจะกล่าวให้ไพเราะ หรือกล่าวคำชมอื่น ๆ ตามความเหมาะสมอีกก็ได้ เช่นว่า “เจ้าบ่าวเจ้าสาวคู่นี้ สมกันดั่งกับ กิ่งทองใบหยก” บางทีก็พูดว่า นำเอาแก้วมาให้เป็นสวัสดิมงคล ขอรับเอาไว้อยู่ดีมีสุข ขอให้ เป็นทองแผ่นเดียวกัน เป็นมิ่งขวัญมงคลแก่ตระกูลทั้ง ๒ ฝ่ายตลอดกาล

เจ้าแม่ฝ่ายเจ้าสาวก็กล่าวสนองรับคำมงคล เป็นต้นว่า

วันนี้เป็นวันฤกษ์งามยามดี ข้าพเจ้ามีความยินดี ขอน้อมรับชั้นหมาก สินสอด พร้อมด้วยสิ่งที่เป็นมงคล พร้อมด้วยเจ้าบ่าวซึ่งท่านได้ให้เกียรตินำมามอบให้เพื่อแต่งงานกับ นางสาว ..... บุตรีของ ..... ซึ่งเป็นคู่หมั้นกันแล้ว ขอให้เป็นทองแผ่นเดียวกัน เป็นมิ่งขวัญ มงคลแก่ตระกูลทั้งสองฝ่ายสืบไป

ฝ่ายเจ้าสาว รับสินสอดก็เกล้า ด้วยถั่ว งา น้ำมันหอม แป้งหอม แล้วตั้งไว้ที่โต๊ะบูชา พระพุทธรูปเพื่อเป็นมงคล งอกงามและหอม (เป็นเกียรติยศหอมฟุ้งไปไกล) รับไว้ถูกต้องแล้ว

ก็แจกของชำร่วยใส่ขันหมาก ขันสินสอด และอื่นจนครบ แล้วก็มีการเลี้ยงอาหารขบวนขันหมาก

บัดนี้ถึงเวลาอุตมมงคลฤกษ์แล้ว พิธีแต่งงานจะเริ่ม ณ บัดนี้

ปัจจุบันนี้พิธีการที่เกี่ยวกับบ้านที่จัดพิธีแต่งงาน จะจัดที่บ้านเจ้าบ่าว หรือเจ้าสาว หรือจะจัดที่ใดแทนก็ได้ ก็จัดแต่งบ้าน เช่น ทาสีใหม่ ผูกโคมไฟบนบ้าน สนามหญ้า แต่งต้นไม้ประดับขงทิววงด้ายสายสิญจน์รอบบ้าน จัดที่พระพุทธรูป อาสนะ พระสงฆ์เตรียมไว้ (ตามแบบที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น)

อาราธนาพระสงฆ์ ควรมีหนังสืออาราธนาไว้กันลิ้ม ล่วงหน้าไว้หลาย ๆ วัน พระสงฆ์ ๙ รูป นับพระพุทธรูป ๑ รวมเป็น ๑๐ เมื่อนั่งพร้อมแล้ว ประธานในงานควรถวายพานที่ใส่ด้ายสายสิญจน์มั่งคณแฝด ที่จะสวมบ่าวสาว พร้อมกับแบ่งกระแจะสำหรับเจิมหน้า ให้พระสงฆ์ที่เป็นประธานรับเข้าไว้ในวงด้ายสายสิญจน์ ในพิธีสวดมนต์ตั้งไว้ข้าง ๆ บาตรน้ำมนต์ ถวายน้ำฉัน หมากพลู บุหรี่ พอให้ท่านนั่งพักสักครู่แล้ว เจ้าบ่าวจุดเทียนคู่และธูปคู่ เจ้าบ่าวฟังอาราธนาศีล ถ้าเจ้าบ่าวอาราธนาไม่ได้ผู้อื่นหรือประธานในงานอาราธนาแทน เจ้าบ่าวนั่งขวามือเจ้าสาว เคียงคู่สมาทานศีล แล้วฟังนั่งรับศีลทุกข้อตามพระท่านให้พร้อมกับผู้อื่นที่อยู่ในงานนั้น รับศีลแล้ว อาราธนาพระปริตรต่อไป (ตามที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น) เมื่อพระสวดถึงบทว่า “อะเสวะนา จะพาลานัง .....” ผู้เป็นประธานหรือเจ้าบ่าวจุดเทียนชะนวนไป จุดเทียนที่บาตรน้ำมนต์ แล้วยกขันน้ำมนต์ประเคนพระองค์ที่เป็นประธาน ตอนพระท่านสวดมนต์ถึงตอน พาหุ เจ้าบ่าวเจ้าสาวร่วมกันตักบาตร โดยเจ้าบ่าวถือขันข้าว เจ้าบ่าวเจ้าสาวถือทัพพีด้วยกันใครถือตอนตักทัพพีมีเคล็ดว่าจะมีอำนาจกว่า ตักข้าวในขันใส่บาตร พระ ๙ องค์ บาตร ๙ ลูก บาตรสำหรับพระพุทธรูปอยู่ต้นแถว รวมเป็น ๑๐ บาตร บาตรพระพุทธรูปไม่มีจะใช้ขันหรือจานแทนบาตรและฝากก็ได้ กับข้าวและขนม ผลไม้ ใส่ใส่บาตร ส่วนแกงอื่นใส่ปั้นโต งานเช่นนี้เวลานิมนต์พระต้องบอกว่า ขอให้ท่านนำบาตรปั้นโตมารับอาหารบิณฑบาตด้วย บางทีฝ่ายเจ้าบ่าวก็นำอาหารมาร่วมทำบุญด้วย

ถ้าเริ่มงานตอนเช้าก่อน ๘.๐๐ น. ควรถวายอาหารเช้าเบา ๆ เช่น ขนมปังทาเนย หนุแผ่นปัง ไข่ดาวโรยเกลือพริกไทย ฉันทักกาแฟ นม หรือโอวัลติน หรือจะเป็นโจ๊กกับขนมเค้กกาแฟก็ได้ หรืออะไรก็ได้แล้วแต่จะชอบ ส่วนบาตรและปั้นโตถวายท่านให้ลูกศิษย์นำไปฉันเพลที่วัด

ควรจัดสำรับคาวหวานอีก ๒ ที่ สำรับที่ ๑ บูชาพระพุทธรูป อีกสำรับ ๑ ถวายพระภูมิ ตามแบบที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

เมื่อพระอนุโมทนาเสร็จแล้ว เจ้าบ่าวเจ้าสาว ประธานในงาน ถวายไทยทานพร้อมด้วยใบปวารณา บัจจย แล้วกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ พระสงฆ์องค์ที่เป็นประธานก็จะเรียกเจ้าบ่าวเจ้าสาวเข้าไป ไกล้ว ให้โอวาทสำหรับฆราวาสผู้ครองเรือน เจ้าบ่าวนั่งขวา เจ้าสาว ทั้งคู่พนมมือรับฟังโอวาทจบแล้วหมอบกราบ ๓ ครั้ง พระสงฆ์ประธานประพรมน้ำพระพุทธรูปมนต์ก่อน เจ้าบ่าวเจ้าสาวพนมมือหมอบรับน้ำพระพุทธรูปมนต์ พระจะสวด ชยุน โต ๆ ล ๆ ต่อด้วย สพุเพ พุทธา ๆ ล ๆ สพุโส ๓ จบ แล้วพระสงฆ์องค์ประธานจะส่งบาตรน้ำมนต์ไปให้พระรูปถัดไปประพรมน้ำมนต์ เจ้าบ่าวเจ้าสาวจะคลานไปหมอบรับน้ำมนต์จนครบจำนวนพระสงฆ์ ๙ รูป พระสงฆ์จะประพรมน้ำมนต์โดยทั่วถึงทุกองค์

จากนั้นประธานเจ้าภาพ จะอัญบาตรน้ำมนต์ นิมนต์พระสงฆ์ประพรมน้ำมนต์ตลอดทั่วบริเวณบ้านงาน และแขกที่มาในงาน ตลอดชั้นบนจนชั้นล่าง จนทั่วทุกแห่ง เพื่อเป็นมงคลแก่บ้านสืบไป เป็นอันเสร็จพิธีที่เนื่องด้วยพระ ต่อจากนั้นก็จัดการส่งพระและศิษย์กลับวัดของพระทุกองค์ และเลี้ยงอาหารผู้ที่มาในงานทั่วกัน

เสร็จงานตอนเช้าแล้ว เจ้าบ่าวอาจจะกลับไปก่อน และจะมาใหม่อีก พร้อมกับเพื่อนเจ้าบ่าว ก่อนถึงฤกษ์รดน้ำ จึงต้อนรับเจ้าบ่าวอีกครั้งหนึ่งเหมือนต้อนรับขันหมากตอนเช้า คือ ถ้าเจ้าบ่าวมารถยนต์ คนทางบ้านเจ้าสาวต้องไปเปิดประตูรถยนต์ให้ แล้วเชิญเจ้าบ่าวลงจากรถ เจ้าบ่าวต้องให้รางวัลตามสมควร

ผู้ใหญ่จะอุ้มเด็กที่แต่งตัวสวยงาม ถือนพานหมากมาเชิญเจ้าบ่าวเข้าบ้าน เจ้าบ่าวจะมีบำเหน็จให้เด็กที่มาเชิญตามสมควร แล้วเดินตามผู้เชิญเข้าบ้าน

ประตู ๑ พวกเจ้าสาวถือแพรวสี สร้อยทองคำ หรือเข็มขัดเงินบ้าง กันประตูไว้ข้างละคน เป็นคู่ ๆ ไม่ให้เจ้าบ่าวเข้าไป ที่หนึ่งเป็นประตูบ้าน พวกเจ้าบ่าวถามว่าประตูอะไร พวกเจ้าสาวจะตอบว่า ประตูเงิน

ประตู ๒ กันประตูเข้าเรือน เหมือนประตูที่ ๑

พวกเจ้าบ่าวถามว่าประตูอะไร พวกเจ้าสาวตอบว่า ประตูทอง ใช้สร้อยทองคำกัน

ประตู ๓ กันประตูเรือนหอเหมือนประตู ๑ ใช้เข็มขัดทองคำกัน

พวกเจ้าบ่าวถามว่า ประตูดะไร พวกเจ้าสาวตอบว่า ประตูแก้ว
บอกชื่อประตูถูกต้องตั้งนี้แล้ว พวกเจ้าบ่าวผู้ใหญ่คนหนึ่งเรียกว่าเจ้าบ่าวนำ ต้องให้
เงินที่ห่อกระดาษแดง หรือสีชมพูที่เตรียมมา ให้แก่พวกเจ้าสาวที่กินประตูทุก ๆ คน จนพอใจ
ถึงผ่านเข้ามาได้

แล้วพวกเจ้าสาวก็เลี้ยงน้ำชา น้ำหวานจนทั่วทุกคน

การจัดห้องพิธีมงคล

จัดตั้งโต๊ะหมู่บูชา มีพระพุทธรูปตั้งบนโต๊ะตัวสูงสุด มีพานดอกไม้ ๑ คู่ หรือแจกันดอกไม้
๑ คู่ หรือทั้ง ๒ อย่าง กระจ่างรูป มีรูป ๓ ดอก ยังไม่จุดปักไว้ ปูพรมและวางหมอน ๑ คู่
สำหรับไหว้พระ และกราบ พระพุทธรูปหันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก หรือทิศเหนือ มี
เทียนขาวเล่มละ ๒ บาท ๑ คู่ เทียนชะนวน ๑ คู่ รูปหอม ไม้ขีดไฟ

ตั้งโต๊ะหมู่ปิดทองล่องชาด (แดง) หรือโต๊ะอย่างอื่น โต๊ะ ๒ ตัว วางหมอน ๑ คู่ และ
โต๊ะ ๒ ตัว วางขัน ๑ คู่ ประดับดอกไม้ จะใช้ดอกบานไม่รู้โรย ดอกดาวเรือง ดอกรัก (ชัน)
หรือดอกไม้อย่างอื่น จัดเป็นดอกไม้จาน แล้ววางลงในขัน หรือจะใช้ดอกไม้ที่มีก้านยาวปักในขัน
หรือจะใช้พวงมาลัย หรืออุบะคลุมปากขันก็ได้ แล้วแต่จะเห็นงาม โต๊ะหรือเตียงสำหรับเจ้าบ่าว
เจ้าสาวนั่ง หันหน้าโต๊ะไปทางทิศที่โหรกำหนดให้เป็นมงคลในวันนั้น

โต๊ะพิเศษตั้งชั้นน้ามนต์ สังข์รดน้ำ โถแบ่งกระจ่างสำหรับเจิมหน้า พานใส่มงคลแฝด
ตั้งไว้ โต๊ะนี้ตั้งใกล้กับโต๊ะรดน้ำ

ได้เวลาที่โหรให้ฤกษ์ไว้แล้ว ประธานในพิธีจะได้นำเจ้าบ่าวเจ้าสาวมาบูชาพระพุทธรูป
ผู้ถือเทียนชะนวนส่งเทียนชะนวนให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวคนละเล่ม ต่างคนต่างจุดเทียนมงคลคนละ
เล่ม เจ้าบ่าวจุดรูป ๒ ดอก เจ้าสาวจุด ๑ ดอก เทียนแบบนี้ห้ามดับให้หมดไปเอง ต้องระวัง
อย่าให้ดับด้วยเหตุอื่น ๆ ไม่เหมือนเทียนธรรมดาซึ่งดับได้เมื่อเสร็จพิธี

ประธานนำเจ้าสาวเจ้าบ่าวมานั่งที่โต๊ะหมู่สำหรับรดน้ำ พนมมือวางบนหมอนรอรับ
น้ำสังข์ ประธานในพิธีไปกราบพระพุทธรูปที่โต๊ะบูชา แล้วเจิมหน้าผากเจ้าสาว — เจ้าบ่าว
ด้วยแบ่งกระจ่างแล้วสวมมงคลแฝดที่เข้าพิธีเจริญพระพุทธรูปมนต์แล้ว แล้วคล้องพวงมาลัยให้
เจ้าสาว — เจ้าบ่าว ประธานทำจิตให้เป็นสมาธิอวยพรไปด้วย ผู้ที่รินน้ำพระพุทธรูปมนต์ใส่สังข์

ก็คอยส่งสังข์ให้ผู้รดน้ำได้ แล้วใช้ มือทั้งสองจับสังข์ หลังน้ำพระพุทธมนต์ประสาทรอันเป็นมงคลเป็นคนแรก

ปัจจุบันนี้นิยมคล้องพวงมาลัย สวมมงคลแฝดแล้วเจิมหน้า ตามลำดับ

ต่อจากนั้น ผู้อื่นก็เข้าไปหลังน้ำพระพุทธมนต์ ประสาทรในพิธีมงคล สมรสตามลำดับจนหมดแขกแล้ว มีผู้ใหญ่อีกคนหนึ่ง หรือจะเป็นผู้เดียวกับผู้สวมก็ได้ ถอดมงคลคู่ออก ถ้าถอดคนใดก่อนถือว่าผู้นั้นจะเป็นผู้นำครอบครัว เจ้าสาว—เจ้าบ่าวลุกขึ้นไปกราบพระที่โต๊ะหมู่บูชา เป็นเสร็จพิธีรดน้ำ

วิธีไหว้ผี ปู่ ย่า ตา ยาย แบบโบราณ

เมื่อเสร็จพิธีรดน้ำแล้ว ก็เชิญเจ้าบ่าวเข้าเรือน บิดามารดาเจ้าสาวปูผ้าขาวกลางเรือนตั้งเหล้า ๑ ขวด มะพร้าวอ่อน (เจาะปาก) และผ้าไหว้ผี (ใช้ผ้าขาว) ตั้งไว้บนผ้าขาวที่ปูไว้ นั้น เจ้าบ่าวจุดเทียนแฝดคู่หนึ่ง กับธูปคู่หนึ่ง ไหว้ผี ปู่ ย่า ตา ยาย พร้อมกับเจ้าสาว ในการไหว้ ถวายแก้ฟิ่งให้เจ้าบ่าวยกมือขวา เจ้าสาวยกมือซ้ายประนมประสานกัน แล้วกราบลงพร้อมกัน ๓ ครั้ง เมื่อไหว้ผี ปู่ ย่า ตา ยาย เสร็จแล้ว เจ้าบ่าวก็ออกมาไหว้ พ่อแม่ และญาติผู้ใหญ่ของเจ้าสาว

อีกแบบหนึ่ง จัดสำรับกับข้าว คาว หวาน น้ำดื่ม ตั้งไว้ที่บูชาบรรพบุรุษ ซึ่งอาจจะมีรูปถ่ายตั้งไว้ และมี โทศฐีรวมอยู่ด้วย จัดดอกไม้สดใส่แจกันหรือพาน ๑ คู่ ตั้งบูชาไว้ เจ้าบ่าวจุดเทียนแฝดคู่หนึ่งกับธูปคู่หนึ่งไหว้ผี ปู่ย่า ตายาย พร้อมกับเจ้าสาว เจ้าบ่าวควรพูดดังนี้

กระผมนาย.....นามสกุล ..... กระผมขออนุญาตด้วยความเคารพต่อ ปู่ ย่า ตา ยาย และบรรพบุรุษ และบรรพสตรี ทุกท่านของนางสาว ..... ที่ล่วงลับไปแล้ว กระผมขออนุญาตแต่งงานกับนางสาว ..... ขอท่านได้ โปรดอนุญาตและให้พร กระผมขอบูชาทุกท่านด้วย ดอกไม้ ธูปเทียน อาหาร คาวหวาน และผ้าไหว้ ขอให้กระผมและเจ้าสาวมีความสุขความเจริญ ครองคู่อยู่ด้วยกันจนแก่เฒ่า ถือไม้เท้ายอดทอง กระบองยอดเพชร เทอญ

หมายเหตุ — เวลารดน้ำอวยพรว่า ขอให้เจริญด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธนสารสมบัติยั่งยืนนาน หรือขอให้ครองคู่อยู่ด้วยกันจนแก่จนเฒ่า ถือไม้เท้ายอดทอง กระบองยอดเพชร หรือขอให้ได้บุตรดีสืบสกุล ฯลฯ หรือใช้ภาษาบาลี ว่า อิทัง อุตกัง วิยะ สังสฏฐา อะเภชชา โหละ ฯ กล่าวแต่คำมงคลบางกรรณน้ำเจ้าสาวก่อน บางกรรณน้ำเจ้าบ่าวก่อน

เจ้าสาวควรพูดดังนี้.....

หลานนางสาว..... นามสกุล..... ขออนุญาตด้วยความ
เคารพต่อ ปู่ ย่า ตา ยาย บรรพบุรุษ บรรพสตรี ที่ล่วงลับไปแล้วทุกท่าน เพื่อแต่งงานกับนาย ...
.....นามสกุล..... เจ้าบ่าว หลานชอบุชาด้วย ดอกไม้ รูป เทียน และ
ผ้าไหว้ เชิญรับประทานอาหารคาวหวาน ขออุทิศส่วนกุศลที่ได้บำเพ็ญในวันนี้แต่ ปู่ ย่า ตา ยาย
บรรพบุรุษ บรรพสตรี ที่ล่วงลับ ขอให้ทุกท่านรับส่วนกุศลนี้แล้วเป็นสุข ขอพร และคุ้มครอง
รักษาให้หลานและเจ้าบ่าว มีความสุข ความเจริญ ครอบคู่อยู่ด้วยกันจนแก่เฒ่า ขอให้อยู่ในศีล
ในธรรม ตลอดชีวิตนะคะ แล้วกราบ ๑ ครั้งทั้ง ๒ คน

หมายเหตุ พิธีไหว้ผี ปู่ ย่า ตา ยาย ท่านกล่าวไว้สั้น ๆ แต่ผู้รวบรวมเห็นว่าควรแนะนำ
นาการพูดไว้ด้วยตามข้างต้นดังนี้ เพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผี ปู่ ย่า ตา ยาย บรรพบุรุษ บรรพสตรี
ท่านอาจจะไปเกิดเป็นเทวดา—พรหม ซึ่งมีรูปทิพย์ หูทิพย์ ตาทิพย์ รู้เห็นเหตุการณ์ไกลไกล
ได้ดี การที่ลูกหลานกราบไหว้ วิงวอน ขอความคุ้มครองรักษา จึงเป็นของดีควรทำ เป็นการ
แสดงความกตัญญูรู้คุณท่านด้วย ผู้ใดมีความกตัญญูรู้คุณท่านโบราณจารย์ท่านกล่าวว่า ตกน้ำ
ไม่ไหล (ไม่ตาย) ตกไฟไม่ไหม้ (ต้องมีคนมาช่วยให้ปลอดภัยจนได้) คนมีความกตัญญู มี
เทวดารักษา คอยแนะนำจิตใจให้ทำแต่สิ่งที่ดีงาม คอยป้องกันไม่ให้เกิดบาป ทำชั่ว อย่างที่เรียก
ว่า ทำบาปไม่ขึ้น

ไหว้คุณพ่อ

ถ้าคุณพ่อนั่งบนเก้าอี้ เจ้าบ่าวและเจ้าสาวประคองพานดอกไม้รูปเทียน คุณเข่าวางพาน
ไว้เบื้องหน้า ฟังกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้ง เจ้าบ่าวยังคงคุกเข่า ถ้าคุณพ่อนั่งกับพื้น
เจ้าบ่าวเจ้าสาวฟังหมอบกราบ ๓ ครั้ง พนมมือทั้งสองไว้ระหว่างอก กล่าวว่า “ กระผมขอกราบ
ฝากตัวเป็นบุตร เพื่อรับใช้คุณพ่อ ขอให้คุณพ่อช่วยตักเตือน แนะนำ สั่งสอนกระผมผู้เยาว์ด้วย
นะครับ แล้วประคองพานสองมือ เจ้าสาวนั่งแบบเทพธิดา (คือนั่งบนขาพับทั้งสองข้าง) ประคอง
พานด้วย ยืนส่งให้คุณพ่อแต่ยังคงประคองพานไว้

คุณพ่อยืนมือทั้งสองรับพานและประคองไว้ทั้งสองฝ่าย คุณพ่อกล่าวว่า “ พ่อมีความยินดี
ขอต้อนรับลูกไว้เป็นลูกที่รักของพ่อ พ่อจะตักเตือนแนะนำสั่งสอนลูกด้วยความรัก ด้วยความ

เมตตาเช่นเดียวกับลูกสาวของพ่อ ขอให้ลูกทั้งสองเจริญยังยืนด้วย ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ปฏิภาณ ธนสาร สมบัติ ตลอดจนอายุขัย ของลูกทั้งสอง” แล้วคุณพ่อก็มอบของขวัญใส่บนพานดอกไม้รูปเทียน เป็นการรับไหว้เจ้าบ่าวลูกเขยแล้วส่งพานกลับให้เจ้าบ่าว เจ้าบ่าวรับพานกลับวางบนพื้นแล้วกราบอีกครั้งหนึ่ง แสดงความขอบคุณในการที่ให้ของขวัญรับไหว้

ต่อจากนั้นก็ไหว้คุณแม่ และคนอื่น ๆ เช่นเดียวกัน

ส่วนตัวเจ้าสาวเมื่อไหว้คุณพ่อ—คุณแม่ ของเจ้าบ่าวก็ปฏิบัติเช่นเดียวกัน

นี่เป็นประเพณีอันงดงามของไทยเรา การอ่อนน้อมด้วยกาย วาจา ใจ เป็นเมตตาตามหานิยม อันศักดิ์สิทธิ์ มีอยู่ที่ตัวเราเอง (ไม่ต้องไปหาจากอาจารย์สักกระหม่อมลงยัญที่ไหน) ขอให้นำออกมาใช้เถิด

การเลี้ยงอาหาร มักจะเริ่มตอน ๑๘.๓๐ หรือ ๑๙.๐๐ น. ในการนี้อาจจะมีดนตรีหรือไม่ก็ได้ มีผู้กล่าวคำอวยพรแก่คู่บ่าวสาว ในนามของแขกที่ได้รับเชิญมา เจ้าสาวเจ้าบ่าวแจกของขำรวยและไหว้ด้วยกิริยาอ่อนน้อมต่อแขก แล้วเจ้าบ่าวเจ้าสาวกล่าวตอบขอบคุณบรรดาแขกที่มาให้เกียรติ เป็นเสร็จการเลี้ยง

เสร็จจากการเลี้ยงแขกและแขกกลับกันหมดแล้วฝ่ายเจ้าภาพมี เจ้าบ่าว เจ้าสาว และญาติทั้งสองฝ่ายก็เลี้ยงอาหารกัน

ต่อจากนี้เจ้าแก่และเจ้าบ่าวก็นำเจ้าสาวไปไหว้คุณพ่อ—คุณแม่ของฝ่ายเจ้าบ่าว โดยเจ้าบ่าวและเจ้าสาวประคองพานดอกไม้รูปเทียนเข้าไปกราบ เป็นพิธีการแบบเดียวกับที่เจ้าบ่าวไหว้คุณพ่อ—คุณแม่เจ้าสาว ส่วนของขวัญที่คุณพ่อ—คุณแม่ เจ้าบ่าวรับไหว้ เป็นการรับไหว้เจ้าสาว ลูกสะใภ้ ของขวัญทั้งหลายพร้อมทั้งเงินทองที่เจ้าบ่าวเจ้าสาวได้ ในวันนี้เป็นสินสมรสตามกฎหมาย เป็นทุนประเดิม ของสามีภรรยาคู่นี้ (ทรัพย์สินที่สามีภรรยาได้มาระหว่างสมรส)

ส่วนการปูที่นอน เรียงหมอน เติมให้ผู้ใหญ่ที่เป็นคู่ภรรยาสามีที่อยู่กันมายังยืนและรุ่งเรือง เป็นผู้ดำเนินการ ปัจจุบันนี้มีผู้ให้เจ้าบ่าว—เจ้าสาว จัดปูกันเอง เพื่อไม่ต้องไปรบกวนผู้อื่น จัดมาหลายคู่แล้วเขาก็อยู่กินกันมาด้วยความเรียบร้อยดีทุกคู่

ในการส่งตัวเจ้าสาวให้เจ้าบ่าว ญาติผู้ใหญ่ของเจ้าสาว จะจัดการนำเจ้าสาวมามอบให้เจ้าบ่าว ให้เจ้าสาวกราบเจ้าบ่าว เจ้าบ่าวให้ของขวัญรับไหว้เจ้าสาว เช่นให้แหวนเพชรหรือแหวนอื่น แต่นิยมให้แหวนเพชรแถวเดียว เรียกว่าแหวนแต่งงาน เจ้าสาวก็ต้องให้แหวนเพชร

แบบผู้ชาย ให้เจ้าบ่าว ๑ วงเหมือนกัน ญาติผู้ใหญ่ให้ โอวาท ให้มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว ซื่อตรงต่อกัน รัก เคารพ และถนอมน้ำใจกัน ใจเย็นมีสติพิจารณาเหตุผลโดยรอบคอบ ปรึกษากันในงานอาชีพ เคารพรักผู้ใหญ่ของแต่ฝ่าย ๆ ล ฯ

ก่อนจะนอนเจ้าบ่าวเจ้าสาวควรกราบพระพุทธรูปเสียก่อน ถึงแม้จะไม่มีพระพุทธรูปตั้งอยู่ในห้องนั้นก็ตาม สวดมนต์แล้วกราบที่หมอนก็ได้ แบบสวดมนต์ไหว้พระมีอยู่ทั่วไปเพื่อเป็นมงคลแก่ตน เสร็จแล้วเจ้าบ่าวนอนขวา เจ้าสาวนอนซ้ายของเจ้าบ่าว หันศีรษะไปทางทิศตะวันออก หรือทิศเหนือ ถ้าฝนก็ฝนดี ถ้าจะมีบุตรก็จะได้บุตรดี

พิธีการเหล่านี้เปลี่ยนแปลงได้ตามความนิยม และความเหมาะสม งานมงคลนี้มีมโหรีหรือดนตรีกล่อมหอดด้วยก็ดี

พิธีเรียงหมอน

ของใช้ในพิธี มี หมอน มุ้ง ที่นอน พักเขี้ยว ๑ ลูก วางไว้ข้างที่นอน หม้อใหม่ใส่น้ำสะอาด ๑ หม้อ ถ้วยน้ำใส่รวมไว้กับเงินทุนสินสอด ของทั้งหมดนี้ตั้งไว้ข้างที่นอน

คนที่ทำพิธีเรียงหมอน

ผู้ที่ทำพิธีเรียงหมอนนั้น ต้องเป็นคู่ฟัวเมีย ซึ่งอยู่ด้วยกันมาด้วยความสงบสุข เป็นผู้เจริญด้วยทรัพย์สมบัติและเกียรติยศ

หน้าที่ของผู้เรียงหมอน

เมื่อเสร็จพิธีไหว้ผีแล้ว ผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าสาวพึงเชิญคู่ฟัวเมียที่ได้ตกลงไว้แล้ว เข้าไปทำพิธีปูที่นอนเรียงหมอน แล้วคู่ฟัวเมียที่ได้รับเชิญก็ลงนอนก่อนเป็นครั้งแรก เวลานอนก็สนทนากันแต่ในทางที่ดี ที่จะให้เป็นสิริมงคลแก่คู่บ่าวสาว มิให้ศีลให้พรกันเป็นเสร็จพิธี

ความมุ่งหมาย ในพิธีเรียงหมอนที่ใช้พักเขี้ยวและหม้อน้ำนั้นเป็นเครื่องหมายเตือนใจว่า ให้คู่บ่าวสาวมีใจเย็นเสมือนน้ำกับพัก มีน้ำใจหนักเหมือนศิลา มีความจำเริญเหมือนถั่ว

เดือนที่นิยมแต่งงาน

เดือนที่นิยมแต่งงาน คือ เดือน ๒ (ยี่) ๔-๖-๘-๑๒- แต่บางท้องถิ่นงดการแต่ง

งานภายในพระราช ๓ เดือน เพราะเป็นเดือนเข้าพระราชของพระ และบางท้องถิ่นไม่แต่งงาน เดือน ๑๒ โดยเห็นว่าไปพร้อมฤดูของสัตว์บางอย่าง

วันที่ไม่นิยมแต่ง

วันพฤหัสบดี วันเดือนดับ คือ แรม ๑๔ ค่ำ หรือ ๑๕ ค่ำ

การแต่งงานนี้ เจ้าบ่าวเจ้าสาวจะต้องเตรียมการ ดังต่อไปนี้

๑. เตรียมงบประมาณเงิน เพื่อการนี้
๒. ขอฤกษ์และมงคลคู่จากพระหรือผู้รู้ที่เราเลื่อมใส
๓. ติดต่อหรือจัดสถานที่ทำพิธี (หมั้น, เลี้ยงพระ, รตน์น้ำ, ส่งตัว)
๔. จัดหาเครื่องเรือนเครื่องใช้ และเสื้อผ้าชุดแต่งงาน
๕. การจัดดอกไม้ที่โต๊ะหมู่บูชา และที่ชั้นร่อนน้ำสังข์
๖. นิมนต์พระ และจัดรถรับส่ง
๗. ติดต่อประธานในพิธี (และผู้ถอดมงคล)
๘. ของขวัญ และผู้แจกของขวัญ
๙. การ์ด เชิญรตน์น้ำและรับประทานอาหาร, สมุดถวายพร, รายชื่อผู้ที่จะเชิญมาในงาน (แจกการ์ดก่อนวันแต่งงาน ๗-๑๐ วัน เป็นเหมาะ)
๑๐. เตรียมจัดผู้ส่งน้ำสังข์, เพื่อนเจ้าบ่าวเจ้าสาว (ชาย ๒ หญิง ๒) ผู้ช่วยต้อนรับแขก, ผู้คอยบริการเครื่องดื่ม

งานศพ

งานศพนี้เรียกว่างานอมงคล และมีเรื่องที่ควรระวังไว้ ดังนี้

บอกหนทาง

การบอกหนทางนี้เมื่อคนเจ็บใกล้จะตาย ผู้พยาบาลต้องจัดดอกไม้รูปเทียน บรรจุลงกรวย ใบตอง ให้ผู้จะตายถือกรวยดอกไม้รูปเทียนไว้ และเดือนสติผู้จะตายให้ระลึกถึงพระรัตนตรัย เช่นว่า พุทโธ ธัมโม สังโฆ หรืออะระหังบพหนึ่ง เป็นการกระตุ้นเตือนใจของผู้จะตาย ให้

ระลึกถึงความดี เพราะหลักทางพระพุทธศาสนามีว่า “เมื่อจิตเศร้าหมองตายแล้วไปเกิดในทุคติ เมื่อจิตผ่องแผ้ว ตายแล้วไปเกิดในสุคติ” เวลานี้เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญ

บุตรหลานหรือผู้พยาบาล ควรจะพูดถึงการบุญการกุศลที่คนป่วยได้ทำไว้ แม้ยังไม่ป่วย ก็ควรพูด เช่น การไปวัดฟังเทศน์รักษาศีล ๕ ศีลอุโบสถ การสร้างวัด สร้างโบสถ์ สร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาลสงฆ์ โรงพยาบาล การทำบุญตักบาตร หรือช่วยผู้ตกทุกข์ได้ยาก ฯลฯ ที่คนป่วยได้ทำไว้ แม้คนดี ๆ ก็ควรพูดทบทวนให้ฟังบ่อย ๆ เพราะคนดีหรือคนป่วยจะระลึกถึงการบุญตามที่ทำไว้ การเจริญภาวนาสมาธิ การเจริญสมถกรรมฐาน การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน จะได้จำได้ระลึกถึงการบุญ ดับจิตลงก็จะได้ยึดถึงการบุญนั้นอันเป็นทางนำไปไปสู่สุคติภพ ส่วนผู้พยาบาลนั้นก็จะได้กุศลที่ได้ชวนให้คนระลึกถึงการบุญ และเป็นการแสดงความกตัญญู อีกส่วนหนึ่งด้วย

บางคนนิมนต์พระมาสวดพุทธคุณ ธรรมคุณ หรือสังฆคุณให้คนเจ็บใกล้จะตายฟัง บางรายก็ให้สวดโพชฌงค์ จะทำอะไรก็ตาม ถ้าเป็นผลดีในด้านจิตใจแก่คนเจ็บแล้วเป็นใช้ได้

คนเจ็บตาย

เมื่อคนเจ็บตาย เจ้าของบ้านพึงปฏิบัติดังนี้

๑. รีบไปแจ้งเทศบาล หรือแพทย์ประจำตำบล เพื่อให้แพทย์มาตรวจศพ การแจ้งนี้ ต้องแจ้งภายใน ๒๔ ชั่วโมง เพื่อแพทย์มาตรวจศพออกใบรับรองให้แล้วพึ่งนำไปรับรองนั้นไปแจ้งต่อนายทะเบียนตำบล อำเภอ หรือเทศบาลแห่งใดแห่งหนึ่ง ในเขตที่บ้านของตนสังกัดอยู่เพื่อนายทะเบียนจะได้ออกมรณบัตรให้ ในการไปแจ้งนี้ต้องเอาทะเบียนบ้านไปด้วย เพื่อเจ้าหน้าที่จะได้แก้ทะเบียนบ้านให้ถูกต้อง โดยเราไม่ต้องเสียเวลานำทะเบียนบ้านไปขอแก้อีก

ถ้าเจ้าของบ้านไม่ไปเอง จะมอบหมายให้คนอื่นไปแจ้งแทนก็ได้ แต่ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตาม พ.ร.บ. ทะเบียนราษฎร พุทธศักราช ๒๔๙๙ และเทศบัญญัติว่าด้วยเรื่องนี้ ถ้าตายในโรงพยาบาล เช่น โรงพยาบาลศิริราช เมื่อแพทย์ออกใบรับรอง ให้นำไปแสดงต่อแผนกทะเบียนในโรงพยาบาลนั่นเอง เขาก็ออกใบมรณบัตรให้

๒. ติดต่อกับวัดที่จะนำศพไปเก็บ เเผา หรือฝังให้เรียบร้อยก่อนจะไปแจ้งนายทะเบียนจะได้ลงในมรณบัตรว่าเก็บ เเผา หรือฝังวัดนั้นวัดนี้ถูก

✦ เย็บศพ

เมื่อคนเจ็บตายลง ไม่สามารถจะจัดการเอาเข้าโลงวันนั้นได้ทัน เจ้าของศพพึงปฏิบัติ
ดังนี้

๑. เอาผ้าคลุมศพไว้
๒. จุดธูปเทียน หรือตามตะเกียงไว้
๓. ระวังอย่าให้แมวกระโดดข้ามศพ ข้อนี้ทางมั่งให้ศพเสียก็หมดห่วง เรื่องแมวกระโดด
ข้ามศพและมีความมุ่งหมายอย่างไรนั้น ยังไม่มีหลักฐานแน่นอน เพียงแต่พูดกันว่าถ้าแมวกระโดด
ข้ามศพผีจะลุกขึ้น (ผู้เขียนเห็นว่าไม่จริง)

อาบน้ำศพ

การอาบน้ำศพ เป็นการชำระล้างให้สะอาด เพื่อไม่ให้มีกลิ่นรบกวนแขกผู้ทิตนเชิญมา
อาบน้ำ และควรใช้น้ำอุ่น

เมื่ออาบน้ำเสร็จแล้ว เอาขมิ้นสดหาก็ได้หรือขยักกับน้ำมะกรูด มะกรูดนั้นเจือนเอาผิว
ทั้งให้หมด คั้นเอาแต่น้ำ แล้วลูบไล่ตามร่างศพให้ทั่ว

แต่งตัวศพ

ก. หวีผม

เมื่ออาบน้ำเสร็จแล้วพึงหวีผม วิธีหวีผมนั้นมีนิยมต่างกัน แต่คงไม่พ้น ๒ วิธี คือ

๑. หวี ๓ ครั้ง
๒. หวีกลับมาข้างหน้าครึ่งหนึ่ง หวีไปข้างหลังครึ่งหนึ่ง

เมื่อหวีเสร็จแล้วหักหวีเป็น ๒ ท่อน ทั้งลงไป ในโลงเวลาจะหักหวีว่า “อนิจจัง ทุกขัง
อนัตตา”

ข. นุ่งผ้าศพ

เมื่อหวีผมเสร็จแล้ว พึงนุ่งผ้านุ่ง วิธีนุ่งผ้านุ่งดังนี้

๑. ใช้ผ้าขาวนุ่งในชั้นแรก เอาชายพกไว้ข้างหลังแล้วสวมเสื้อขาวเอาตุ้มไว้ข้างหลัง
แล้วเย็บเป็นตะเข็บตั้งแต่แขนมาหาเอวทั้งสองข้าง แล้วห่มเฉวียงป่าจากขวามาซ้าย

๒. เมื่อนุ่งผ้ากลับเพศเสร็จแล้ว ฟังเอาเสื่อกางเกงหรือผ้าถุงอีกชุดหนึ่งสวมใส่ให้เหมือนการนุ่งห่มของคนเป็น

ค. รตนาศพ

เมื่อจะเชิญแหกรตนา ฟังเอาศพนอนบนเตียง จับแขนขวาให้ทอดมา จัดภาชนะรองที่ใต้ฝ่ามือ เอาผ้าคลุมศพเปิดไว้แต่หน้า เจ้าภาพควรเตรียมน้ำอบน้ำหอมใส่ขวดตั้งในที่ใกล้ ๆ ศพด้วย เพราะบางคนอาจจะไม่ได้เอาน้ำอบน้ำหอมมา

เวลาจะรตนาศพ ถ้าสมควรกราบหรือไหว้ก็กราบหรือไหว้ก่อน แล้วฟังเอาน้ำอบหรือน้ำหอมหยดลงที่ฝ่ามือศพฟังตั้งใจว่า “อิทัง มะตะสะรีรัง อุทะกัง วิยะ อะโหสิ กัมมัง”

ม. ต่ำมากใส่ปาก

เมื่อหวิมเสร็จแล้ว ฟังเอาหมากพลูใส่ปากศพ ถ้าผู้ตายยังมีฟันติดอยู่ ไม่ต้องตำ ถ้าไม่มีฟันหรือมีแต่ไม่สามารถจะบดให้ละเอียดได้ ต้องตำเสียก่อนแล้วจึงใส่ปาก

ง. เงินใส่ปาก

เงินใส่ปากนั้นใช้เงินพดด้วง หรือเงินเหรียญบาทหรือเหรียญสลึงก็ได้

จ. ปิดหน้าศพ

เมื่อเอาเงินใส่ปากแล้วฟังปิดหน้าศพ การปิดหน้าศพใช้ขี้ผึ้งหนาประมาณครึ่งนิ้ว ขนาดกว้างยาวพอดีกับหน้าศพ

ฉ. กรวยดอกไม้ธูปเทียน

กรวยทำด้วยใบตอง จัดดอกไม้หนึ่งดอกหรือหนึ่งช่อ ธูปหนึ่งดอก เทียนหนึ่งเล่ม ใส่ในกรวยนั้นแล้วใส่ ในมือจัดมือศพให้พนมถือกรวยนั้นไว้

ช. มัดศพ

เมื่อแต่งตัวเสร็จแล้ว ฟังตราสังคือมัดศพ

เครื่องตราสัง ใช้ด้ายดิบจับให้เป็นเส้น ขนาด ๓ หุน หรือเหนียวไม่ขาด สามารถจะ
ไม่ให้มือเท้าศพกางออกเวลาศพขึ้น

วิธีมัด

๑. เอาด้ายดิบทำห้วงคล้องคอ เวลาจะคล้องว่า “ปุตโตคีเว” เวลามัดว่า “อิมัง อัง-
กะกายะพันระนัง” เป็นห้วงที่ ๑
  ๒. แล้วเอาด้ายโยงมากลางตัว ทำเป็นห้วงตะกรุดเบ็ด ผูกหัวแม่มือแล้วมัดมือทั้งสอง
รวบมาหากันพนมไว้หน้าอกว่า “ทะนัง หัตถะ” เวลามัดว่า “อิมัง อังกะกายะพันระนัง” เป็น
ห้วงที่ ๒
  ๓. แล้วเอาด้ายโยงมาที่เท้าทำเป็นห้วง ผูกหัวแม่เท้าแล้ว รัดข้อเท้าทั้งสองให้ติดกันว่า
“ภะรียา ปาเท” เวลามัดว่า “อิมัง อังกะกายะพันระนัง” เป็นห้วงที่ ๓
- เมื่อตราสังศพเสร็จแล้ว เอาผ้าขาวผืนใหญ่ห่อศพให้มิดชิด ใช้ชายผ้าสำหรับขมวดอยู่
ทางศีรษะ แล้วเอาด้ายดิบหรือผ้าขาวมัดให้แน่นเป็นเปลาะ ๆ จำนวน ๕ เปลาะ หรือ ๘ เปลาะ
จากปลายเท้าขึ้นไป

ณ. เบิกโลง

ก่อนจะเอาศพลงโลงต้องเบิกโลงก่อน การเบิกโลงเป็นหน้าที่ของสัปเหร่อ

เครื่องสำหรับเบิกโลง

๑. บันได ๔ ชั้น ทำด้วยไม้ไผ่ซึ่งจักเป็นซี่ ๆ ขนาดนิ้วก้อย กว้างยาวเท่าโลง
๒. ผีอก ๑ ผืน ทำด้วยไม้ไผ่ ๗ ซีกถักติดกันเหมือนแร้ง
๓. ไม้ปากกาจับโลง ๖ อัน บางตำรา ๘ อัน ทำด้วยไม้ไผ่
๔. ด้ายสายสิญจน์ (จับหนเดียว)
๕. กระทงใส่กึ่งพรวาปลาย่า ๖ กระทง
๖. เทียน ๖ เล่ม
๗. ขันทำน้ามนต์และเทียนสำหรับทำน้ามนต์

๘. เงินค่ากำ ๖ สลึง

๙. ใบตองกล้วยตานี ๓ ยอด ที่ไม่แตกไม่ด้วน

พิธีเบิกโลง

เอาเปลือกวางกันโลงเอาผิวไม้ขึ้น เอาบันได ๔ ชั้นพาดปากโลง วงด้วยสายสิญจน์ไป
ทางขวา เอาไม้ปากกาคาบด้ายสายสิญจน์ไว้

เอาเทียนติดในระย้าไม้ปากกา ๘ ช่อ

แล้วจุดเทียนเป็นคู่ ๆ เริ่มแต่ปลายเท้าขึ้นไป

เอาน้ำมันต์เสยผมตน ๓ ครั้ง ประโลง ๓ ครั้งแล้ว

เอาเทียนที่จุดไว้ปากโลงนั้นจุดด้ายสายสิญจน์ ให้ขาดเป็นคู่ ๆ เริ่มแต่ปลายเท้าขึ้นไป
แต่ช่องด้านสกัดหัวโลงไม่ต้องจุด แล้ว

เอามีตหมอกดด้ายสายสิญจน์หัวลง เสกว่า “พุทฺธัง ปัจจักขามิ ธมฺมัง ปัจจักขามิ สังฆัง
ปัจจักขามิ” ๓ หนแล้วถามว่า “โลงใคร” จะตอบเองหรือคนอื่นตอบก็ได้ ตอบว่า โลงนาย
หรือนาง (บอกชื่อผู้ตาย) แล้ว

เอาเทียนหอมสับปากโลง ๓ ครั้ง ครั้งที่ ๑ สับตรงกลาง ครั้งที่ ๒ สับซ้าย ครั้งที่ ๓
สับขวา แล้วผลักของเหล่านั้นลงไปในโลง แล้ว

เอาใบตองกล้วยตานี ๓ ยอด ปูตามยาวทับของที่ผลักลงไป เป็นเสร็จพิธีเบิกโลง เมื่อ
เบิกโลงเสร็จแล้วช่วยกันเอาศพลงโลงต่อไป

ตั้งศพ

การตั้งศพให้ศีรษะไปทางทิศตะวันตก ถ้าสถานที่ไม่อำนวยแล้วแต่สะดวก

ตามไฟหน้าศพ

ไฟที่จะตามไว้หน้าศพ ใช้น้ำมันมะพร้าว ใส่ในกะลามะพร้าวมีเนื้อพร้อมหนึ่งซีก ใช้
ด้ายดิบเป็นไส้ ตั้งไว้ปลายเท้าศพ ถ้าไม่ใช้กะลามะพร้าวจะใช้ตะเกียงก็ได้

การนำศพออกจากบ้าน

ก่อนที่จะนำศพออกจากบ้าน มีพิธีปฏิบัติดังนี้

๑. ทำประตูป่า เอากิ่งไม้มาปักหรือผูกติดไว้ที่ประตูซึ่งจะห้ามศพออกไปนั้น โนม้ปลายกิ่งไม้แน่นผูกติดกัน เมื่อนำศพพ้นประตูแล้ว ถอดทิ้ง
  ๒. ตีหม้อ ๓ ใบ คือใช้ไม้ตีหม้อทั้ง ๓ ใบให้แตกเมื่อศพผ่านไปแล้ว
- วิธีต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องศพดังกล่าวมา สิ่งใดที่ไม่จำเป็นนักควรตัดออก ทำแต่สิ่งที่จำเป็นพอเหมาะพอสมควรด้วยเหตุผล

พิธีปฏิบัติเวลาต้งศพ

ก. เวลาต้งศพ

ศพที่ตั้งสวดที่บ้านหรือที่วัดก็ตาม ควรจัดอาหารสำหรับเช่นอย่างน้อยวันละ ๑-๒ ครั้ง เป็นการแสดงความกตัญญูหรืออนุเคราะห์ต่อผู้ตาย แม้ผู้ตายจะไม่กินก็ตาม

เครื่องบูชาที่พระสวดอภิธรรม

เครื่องบูชาที่ตั้งสำหรับพระสวดอภิธรรม มี

๑. แจกน้ใส่ดอกไม้ ๑ คู่
๒. เชิงเทียนมีเทียนพร้อม ๑ คู่
๓. กระจ่างรูป ๑ ที่ สำหรับปักธูป และมีตู้พระธรรม ๑ ตู้วางไว้ข้างในที่ตั้งบูชาหน้าพระสวดอภิธรรม

จุดธูปเทียนก่อนสวดอภิธรรม

เมื่อได้เวลาแล้ว เจ้าภาพจึงจุดเทียนที่พระจะสวดอภิธรรม กราบ ๓ หนแล้ว ไปจุดธูปเทียนที่หน้าศพกราบศพแล้ว ฟังมานั่งรับศีลและฟังพระสวดอภิธรรมต่อไป

ธูปเทียนหน้าศพและที่พระสวดอภิธรรม ควรจุดไว้ตลอดพิธี ไม่ควรดับ

ทุก ๆ ครั้งที่พระสวดอภิธรรมจบบทสุดท้าย คือ เหตุปัจจโย ..... อะวิคะตะปัจจโย เจ้าภาพฟังทอดผ้า คือเอาผ้าที่เตรียมไว้ เช่น สบง จีวร ผ้าเช็ดหน้าสีขาว หรือผ้าเช็ดตัวอย่างใดอย่างหนึ่ง ไปทอดที่สายโยง หรือด้ายสายสัญญาณซึ่งล่องไว้ตรงหน้าสวดอภิธรรม

วิธีทอดผ้า

เอาผ้าวางบนสายโยงหรือสายสัญญาณ ตรงหน้าพระแต่ละองค์ แต่อย่าพาดส่วนยาวของผ้าทับสายโยง หรือสายสัญญาณ

เมื่อทอดผ้าเสร็จแล้ว ฟังนั่งพับเพียบประนมมือหรือนั่งเก้าอี้ประนมมือ รอจนกว่าพระจะบังสุกุลเสร็จ

เมื่อบังสุกุลเสร็จ คือท่านชักผ้าจากสายสัญญาณแล้ว ฟังเก็บสายสัญญาณ หรือสายโยงก่อน แล้วจึงถวายดอกไม้รูปเทียน ระวังอย่าข้ามสายสัญญาณ หรือสายโยง ถ้าข้ามถือว่าข้ามหัวศพ ปัจจุบันนิยมถวายดอกไม้รูปเทียนพระแล้วบังสุกุล

เมื่อถวายของเสร็จแล้ว ฟังกลับมาที่นั่งเดิม พระยถา ฟังกรวดน้ำตั้งใจ อุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ตาย

เมื่อสัพพี ฟังประนมมือรับพร จนพระอนุโมทนาจบ

ถ้าไม่มีผ้าสำหรับทอด ก็ถวายด้ายสายสัญญาณแก่พระ เพื่อท่านจะได้บังสุกุลต่อไป

พิธีปฏิบัติในการสวดมนต์ในงานศพ

การทำบุญ ๗ วัน ๕๐ วัน ๑๐๐ วัน หรือเปิดศพซึ่งมีศพตั้งอยู่ในพิธีนั้น หรือศพเก็บไว้ที่สุสาน แต่เวลาบังสุกุลโยงสายสัญญาณมาจากศพนั้นฟังปฏิบัติดังนี้

๑. ต้องมีที่บูชา คือพระพุทธรูป ดอกไม้รูปเทียน
๒. ไม่ต้องตั้งบาตรน้ำมนต์ และด้ายสายสัญญาณสำหรับพระถือสวดมนต์

การจุดธูปเทียน

เมื่อได้เวลาเจ้าภาพฟังจุดธูปเทียนที่บูชาพระพุทธรูป และที่ตั้งศพเสร็จแล้วกราบคอयरับศีล และฟังพระสวดมนต์ต่อไป

พระสวดมนต์จบ

เมื่อพระสวดมนต์จบ ถ้าเป็นเวลาเย็น ฟังทอดผ้าบังสุกุล พระอนุโมทนา (แล้วเป็นเสร็จพิธี)

ถ้าจะถวายอาหารบิณฑบาตในวันรุ่งขึ้น จะเป็นเวลาเช้าหรือเวลาเพลก็ตาม ต้องรับศีลก่อนเมื่อพระให้ศีลจบแล้วท่านจะถวายพร เมื่อพระถวายพรเสร็จแล้ว จึงถวายภัตตาหาร

เมื่อพระฉันเสร็จ ฟังถวายดอกไม้รูปเทียน แล้วคอยกรวดน้ำรับพรต่อไป ตอนนี้ไม่ต้องบังสุกุล

สวดมนต์ฉันเพล เมื่อพระฉันเพลเสร็จแล้วจึงบังสุกุล และถวายของ

เทศน์งานศพ

ในพิธีงานศพ ซึ่งมีสวดมนต์และมีเทศน์ตามลำดับเวลาพระสวดมนต์ไม่ต้องอาราธนาศีล อาราธนาพระปริตรเลยทีเดียว

เมื่อพิธีสวดมนต์ผ่านไปแล้ว พระเทศน์ขึ้นบนธรรมาสน์ จึงอาราธนาศีลเมื่อพระให้ศีลจบแล้ว ฟังอาราธนาธรรม

เทียนสำหรับจุดในการเทศน์

เทียนที่จะใช้จุดในการเทศน์มีเทียนส่องธรรม ๑ เล่ม เล่มนี้จุดตั้งไว้ด้านขวามือพระเทศน์จะเป็นบนธรรมาสน์หรือโต๊ะที่จัดไว้ก็ตาม

เทียนบูชาธรรม ๑ เล่ม เทียนเล่มนี้จุดตั้งไว้ข้างหน้าเจ้าภาพ

เวลาจุดเทียน

เมื่อพระเทศน์มานั่งในที่ที่จัดไว้พอสมควรแก่เวลาแล้ว เจ้าภาพต้องการให้พระขึ้นธรรมาสน์ จึงจุดเทียนส่องธรรม และบูชาธรรมตามลำดับพระจะขึ้นธรรมาสน์เทศน์โดยเราไม่ต้องบอกนิมนต์ การจุดเทียนเป็นสัญญาณนิมนต์พระให้ขึ้นธรรมาสน์

เทศน์งานศพ

เทศน์ในงานศพมีหลายอย่าง เช่น

๑. เทศน์สังคายนา
๒. เทศน์อภิธรรมสังคหะ

๓. เทศน์อาทิตต์—อนันต์ ธรรมจักร

๔. เทศน์อานิสงส์

๑. เทศน์สังคายนา (แจง)

เทศน์สังคายนามีพระเทศน์ ๓ รูปอย่างหนึ่ง พระเทศน์รูปเดียวอย่างหนึ่ง เทศน์สังคายนานี้ ต้องมีพระสวดแจงอย่างน้อย ๒๕ รูป อย่างมาก ๕๐๐ รูป

๒. เทศน์อภิธรรมสังคหะ

พระเทศน์ ๑ รูป บางแห่งเทศน์เป็นปจฺจาวิสัชนา คือ พระเทศน์ ๒ รูป พระสวดอภิธรรมสังคหะ ๔ รูป

๓. เทศน์อาทิตต์—อนันต์ ธรรมนิยาม—ธรรมจักร

เทศน์ตามพระสูตรดังกล่าวไว้ นั้น พระเทศน์ ๑ รูป พระสวดบาลีพระสูตรนั้น ๆ ๕—๑๐ รูป

๔. เทศน์อานิสงส์

เทศน์อานิสงส์นั้นพระเทศน์ ๑ รูป แล้วแต่ท่านจะเทศน์เรื่องอะไร และมีเทศน์ที่มีพระสวดรับเทศน์ ๔ รูป พระเทศน์รูปเดียว และไม่จำกัดว่า ท่านจะเทศน์เรื่องอะไร

วิธีปฏิบัติเมื่อพระเทศน์จบ

เทศน์แจง เมื่อพระสวดจบและพระเทศน์ลงจากธรรมาสน์ นั่งเรียบร้อยแล้วเจ้าภาพ ฟิงทอตผ้า สำหรับพระเทศน์และสวดแจง บังสุกุล (ถ้ามีผ้า) เมื่อพระบังสุกุลเสร็จฟิงถวาย เครื่องไทยทาน หรือถวายเครื่องไทยทานก่อนบังสุกุล*

เทศน์อภิธรรมสังคหะ ถ้าองค์เทศน์ ๆ เป็น ๒ ตอน คือ ตอนต้น เมื่อเทศน์บรรยายถึงอานิสงส์ และประวัติของพระอภิธรรม ต่อจากนั้นพระเทศน์จะบอกให้พระสวด ๆ บาลีพระอภิธรรม แล้วท่านหยุดเทศน์

ตอนนี้เจ้าภาพพึงจุดรูปเทียนซึ่งจัดตั้งไว้หน้าพระสวดอภิธรรม แล้วนั่งฟังพระสวด แล้วพระเทศน์จะเทศน์ต่อจากพระสวดจบแล้ว

เมื่อพระเทศน์จบลงจากธรรมาสน์นั่งเรียบร้อยแล้ว ฟังทอดผ้าและถวายเครื่องไทยทานตามลำดับ

เทศน์ตอนเดียว คือเทศน์จบแล้ว บอกให้พระสวด ก่อนพระจะสวด เจ้าภาพพึงจุดรูปเทียนที่จัดไว้หน้าพระสวด พระสวดจบ ฟังทอดผ้าถวายเครื่องไทยทานตามลำดับ

เทศน์องค์เดียว ไม่มีพระสวดรับเทศน์ เมื่อพระสวดจบลงธรรมาสน์นั่งเรียบร้อยแล้ว ฟังทอดผ้า ถวายเครื่องไทยทานตามลำดับ

เทศน์อาทิตต์ ..... ฟังปฏิบัติเหมือนเทศน์อภิธรรมสังคหะ

พิธีปฏิบัติเวลาจะเผาศพ

เวลาจะเผาศพเจ้าภาพที่ไม่รู้ระเบียบปฏิบัติ ย่อมหนักใจ และทำให้งานไม่มีระเบียบ خلุก خلัก ฉะนั้น ควรทราบระเบียบปฏิบัติไว้

ยกศพไปตั้งที่เมรุ

ถ้าที่ตั้งศพกับเมรุอยู่คนละที่ และมีการเวียนเมรุ ๓ รอบก่อนที่จะยกศพ เจ้าภาพจุดรูปเทียนที่หน้าศพแล้ว ถือกระถางรูปนำหน้า ถ้ามีรูปก็ให้ญาติพี่น้องอีกคนถือตาม ต่อจากพระภิกษุผู้จะนำศพ การนำศพนี้บางแห่งนิยมให้พระถือสายสิญจน์ที่ล่ามมาจากศพ บางแห่งพระไม่ต้องถือสายสิญจน์

ผู้ที่เห็นว่าพระไม่ต้องถือสายสิญจน์ ให้เหตุผลว่าพระเป็นผู้เดินนำศพ ไม่ใช่จูงหัวศพไป การถือสายสิญจน์เท่ากับจูงหัวศพไป

ผู้เห็นว่าพระต้องถือสายสิญจน์ ให้เหตุผลว่าพระต้องจูงผู้ตายให้เดินถูกต้องทาง พระมีเพศสูงกว่าฆราวาสแม้จะจูงก็ไม่เสียหายอะไร

เมื่อพิจารณาดูแล้ว นำฟังทั้งสองฝ่าย แต่จะอย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าทั้ง ๒ อย่างใช้ได้ ไม่เสียหายอะไร

เวลาเวียนศพ นอกจากผู้เชิญกระถางรูป และรูปผู้ตายแล้ว นอกนั้นต้องเดินตามศพ ไม่ใช่เดินนำศพ (เวียนซ้าย)

เวลายกศพไปเมรุ และเวียนเมรุ ตั้งแต่เริ่มยกศพ ทุก ๆ คนที่ไปในงานเผาศพต้องยืนตรง อยู่ในอาการสงบจนกว่าจะนำศพขึ้นบนเชิงตะกอน

ทอดผ้ามหาบังสุกุล

เรื่องการทอดผ้ามหาบังสุกุล เจ้าภาพควรจะบอกให้เจ้าหน้าที่ของวัดที่ตนเผาศพนั้นทราบล่วงหน้าว่าจะนิมนต์พระชกผ้ามหาบังสุกุลกี่รูป เพื่อเจ้าหน้าที่จะได้จัดนิมนต์พระไว้ไม่ต้องเสียเวลา

ถ้าไม่ได้จัดนิมนต์พระไว้ก่อน จะเสียเวลาเดินนิมนต์พระ งานควรจะเสร็จภายใน ๓๐ นาที ต้องล่าช้าเป็นชั่วโมงก็ได้ และไม่มีพระวัดไหนซึ่งไม่ถูกนิมนต์และไม่มี ความคุ้นเคยกับเจ้าภาพ หรือเกี่ยวข้องกับงานจะมานั่งรออยู่ตามศาลาคอยรับนิมนต์

และผู้ที่ทอดผ้า นั้น ตามที่นิยมต้องเป็นแขกผู้ใหญ่ที่ตนเชิญมา สมมุติว่าจะทอดผ้า ๓ ไตร ผู้ที่จะเผาศพเป็นคนแรกต้องทอดผ้าที่หลัง

เชิญทอดผ้า

เมื่อได้เวลาตามบัตรเชิญเผาศพ เจ้าภาพจะมอบหมายให้ผู้ใดผู้หนึ่งนำผ้าไตรวางบนพานไปเชิญผู้ที่ตนจะให้เกียรติทอดผ้า นั้น เมื่อไปถึงยื่นหางพอสสมควรแสดงความเคารพแล้วเชิญ “ขอเชิญ..... ทอดผ้า” (ตอนนี้ละไว้จะใช้สรรพนามอย่างใดแล้วแต่ควร)

เมื่อผู้ถูกเชิญรับเชิญแล้วผู้เชิญพึงถือผ้าไตรตามไป อย่าเดินชิดหรือห่างผู้รับเชิญ เมื่อผู้รับเชิญถึงเชิงตะกอนยื่นทำความเคารพศพเสร็จแล้ว ผู้เชิญพึงส่งผ้าให้ เมื่อผู้ทอดผ้ารับผ้าไปแล้วผู้เชิญทำความเคารพผู้ทอดผ้าอีกครั้งหนึ่งแล้วกลับ เอาพานมาเตรียมใส่ผ้าไตรที่ ๒ เชิญคนอื่นต่อไป

หน้าที่ผู้รับเชิญ

เมื่อเจ้าภาพนำผ้าไตรมาเชิญทอดผ้า ควรรับไม่ควรปฏิเสธ เพราะจะทำให้เจ้าภาพเสียใจ เมื่อรับเชิญแล้ว พึงลุกเดินไปที่เชิงตะกอน เมื่อถึงที่จะทอดผ้า คือมีสายโยงวางไว้บนพานตั้งไว้บนโต๊ะยื่นแสดงความเคารพ คือคำนับหรือไหว้ตามควรแก่เพศแล้ว รับผ้าไตรมาวางไว้บนสายโยง ความยาวของผ้าตามขวาซ้ายมือของเรา

เมื่อวางผ้าเสร็จแล้ว พึงถอยออกมายืนตรงอยู่ทางด้านขวา หรือซ้ายแล้วแต่สถานที่
จะอำนวยให้ เมื่อพระชกผ้ามหาบังสุกุล ถือพัดเดินขึ้นมาถึงที่จะชกผ้าแล้ว พึงยกมือไหว้ เมื่อ
พระชกผ้าแล้วจึงกลับมานั่งที่เดิม

เชิญทอดผ้าไตรสุดท้าย

เชิญทอดผ้าไตรสุดท้ายนี้ ต้องมีคนเชิญพานดอกไม้จันทร์ รูป เทียน ตามไปอีก
คนหนึ่ง เมื่อพระชกผ้าเสร็จแล้วผู้ถือพานดอกไม้ รูป เทียน พึงเชิญให้ผู้ทอดผ้านั้นเผาศพ
ต่อไป

ผู้ถูกเชิญพึงปฏิบัติดังนี้

เมื่อได้รับเชิญให้เผาพึงรับดอกไม้จันทร์ รูป เทียน มาแล้ว จุดเทียนหรือตะเกียงที่
เจ้าหน้าที่ประจำเมรุจุดเตรียมรออยู่แล้ว นำไปวางไว้ที่เขาจัดไว้ แต่ก่อนจะวางพึงทำความเคารพ
ศพก่อน

หน้าที่ผู้เชิญผ้าไตร ๆ สุดท้าย

เมื่อได้ส่งผ้าไตรให้ผู้จะทอดผ้า แล้วเอาพานใส่ผ้ามาใส่ของชำระ้วย คอยผู้เป็นประธาน
ในพิธีเผาศพ เมื่อท่านเดินกลับ เราพึงถือพานของชำระ้วยนั้นตามมา เมื่อท่านนั่งเรียบร้อยแล้ว
จึงส่งของชำระ้วยนั้นให้

วิธีปฏิบัติสำหรับผู้ไปเผาศพ

ผู้ที่ได้รับเชิญให้ไปเผา ควรหาดอกไม้จันทร์ รูป เทียนของตนไปด้วย ถ้าไม่ได้เตรียม
ไปก็ไปเอาของเจ้าภาพซึ่งเตรียมไว้ต้อนรับ

เวลาประธานเริ่มจุดรูปเทียนเพื่อเผาศพ ต้องยืนขึ้นอยู่ในอาการสงบ ไม่ควรคุยกัน
หรือหัวเราะ

เมื่อประธานกลับมานั่งที่แล้ว ทุก ๆ คนพึงลุกขึ้นไปเผาศพ และเดินลงมาทางบันได
ที่เจ้าภาพจัดของไว้ชำระ้วย ถ้ามีธูระริบร้อนจะกลับเลยก็ได้ ถ้าไม่มีธูระริบร้อนควรไปที่นั่งเดิม
สักครู่แล้วลาเจ้าภาพกลับ

ของที่ได้รับแจก ควรระวังอย่าให้ตกหล่นในที่ที่ตนนั่ง พยายามนำไปให้ถึงบ้านการ
ปล่อยให้ของชำร่วยตกหล่นอยู่ในที่นั้น เมื่อเวลาเจ้าภาพเห็นอาจจะเข้าใจว่าเรารังเกียจก็ได้

หน้าที่ของเจ้าภาพ

๑. ก่อนจะเผาศพต้องเตรียมดอกไม้จันทน์ รูป เทียน ไข และจัดคนสำหรับแจกไว้
ด้วย ไม่ใช่ตั้งไว้แล้วปล่อยให้แขกหยิบเอาเอง
๒. จัดคนไว้ประจำบันไดเมรุ ซึ่งแขกจะลงมาอย่างน้อย ๑ คน คนนี้มีหน้าที่แสดง
ความขอบคุณต่อบรรดาแขกที่มาเผาศพจนกว่าหมดแขก
๓. การรับแขกที่มาในงาน เจ้าภาพควรเอาใจใส่เป็นพิเศษ อย่าปล่อยให้แขก
เก้อเขิน

แปรรูป

แปรรูปได้แก่ การรวบรวมกระดูกทำเป็นรูปคน ผู้เป็นเจ้าภาพพึงเตรียมแก้วแหวน
เงินทอง สำหรับโปรยบนรูปนั้น และน้ำหอมสำหรับประพรม ดอกไม้รูปเทียนสำหรับบูชา
และนิมนต์พระมาบังสุกุล

แก้วแหวนเงินทอง เจ้าภาพเก็บเอาไว้ สมมุติว่าเป็นกระดูกเงินกระดูกทอง ส่วนกระดูก
เจ้าภาพจะจัดการอย่างใดแล้วแต่ประสงค์ คือจะเอาไปไว้ในบ้าน ลอยน้ำหรือบรรจุพระเจดีย์
ฝังใต้ต้นไม้หรืออย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

วันเผาศพ

วันที่ไม่นิยมเผาศพ คือ วันศุกร์ วันพระ วันพฤหัสบดี
วันที่ไม่นิยมเผาศพนี้ไม่เหมือนกันทุกแห่ง บางถิ่นวันศุกร์ไม่ถือ ถือวันพระ บางแห่ง
ถือวันศุกร์ แต่ไม่ถือวันพระ แต่วันที่ถือจัดไม่เผาศพ คือวันศุกร์

ैयाข้างขึ้นข้างแรม

นอกจากวันทั้ง ๓ แล้ว ยังนิยมอีกว่าข้างขึ้นห้ามเผาผู้ ข้างแรมห้ามเผาคดี

คำว่า เผาคู่ เผาคี่ หมายความว่า ข้างขึ้นให้เผาในวันคี่ คือขึ้น ๑-๓-๕-๗-๙
-๑๑-๑๓-๑๕ คำ

ข้างแรมให้เผาในวันคู่ คือแรม ๒-๔-๖-๘-๑๐-๑๒-๑๔ คำ

ทำบุญ ๗ วัน

การทำบุญ ๗ วัน นับเอาแต่วันตายไปจนครบวันที่ ๗ แต่วันเวลานั้นต้องนับตามทาง
จันทรคติ เช่นตายวันจันทร์ เวลา ๑.๐๐ น. ถ้านับตามสุริยคติก็จะเป็นวันอังคาร

การทำบุญ ๗ วัน บางแห่งนิยมลดลงมาวันหนึ่งคือทำในวันครบ ๖ นับแต่วันตาย

ทำบุญ ๕๐ วัน

การทำบุญ ๕๐ วัน ก็คือทำบุญในวันครบ ๕๐ วัน นับแต่วันตายของผู้ตายเป็นต้นมา

ทำบุญ ๑๐๐ วัน

การทำบุญ ๑๐๐ วัน ก็คือทำบุญในวันครบ ๑๐๐ วัน นับแต่วันตายของผู้ตายเป็นต้นมา
ตามความนิยม การทำบุญ ๑๐๐ วันนี้ มักลดลงมาตามจำนวนลูกหรือหลานของผู้ตาย
เช่นทำบุญ ๑๐๐ วัน ศพนายแดงมีลูก ๔ คน และยังมีชีวิตอยู่ทุกคน ลดลงมา ๔ วัน คงทำใน
วันครบ ๙๖ วัน

วิธีปฏิบัติในการทำบุญ ๗-๕๐-๑๐๐ วัน

ถ้าศพยังไม่ได้เผา และศพตั้งอยู่ในพิธีนั้นด้วย หรือศพอยู่ที่สุสาน เวลาบังสุกุลโยง
สายสิญจน์มาให้พระบังสุกุล ไม่ต้องตั้งบาตรน้ำมนต์และโยง สายสิญจน์ จากพระประธาน มาที่
พระเจริญพระพุทธรณ์ แต่ต้องตั้งที่บูชา

ถ้าเผาศพแล้วหรือนำศพไปไว้ที่สุสาน และทำบุญที่บ้าน นิยมตั้งบาตรน้ำมนต์และโยง
สายสิญจน์จากพระประธานมาที่พระเจริญพระพุทธรณ์

การทำบุญทั้ง ๓ วาระนี้ ก็คือนิมนต์พระเจริญพระพุทธรณ์ ถวายภัตตาหาร มีเทศน์
บังสุกุล ตามควรแก่ฐานะ

ถ้าไม่สามารถจะนิมนต์พระเจริญพระพุทธรณ์และถวายภัตตาหารได้ ก็ใส่บาตร

ทำบุญปลดทุกข์

ยังมีการทำบุญอีกอย่างหนึ่ง เรียกว่า ทำบุญปลดทุกข์ มีนิยามทำกันดังนี้ เช่นวันเสาร์ เสาศพ วันอาทิตย์เก็บกระดูกแล้ว นิมนต์พระเจริญพุทธมนต์ ถวายภัตตาหาร บังสุกุล เป็นอันว่าการไว้ทุกข์ได้สิ้นสุดลงในวันนั้น วันรุ่งขึ้นไม่ต้องแต่งชุดดำ ซึ่งเป็นเครื่องหมายไว้ทุกข์

ทำบุญประจำปี

การทำบุญประจำปี คือการทำบุญในรอบปีหนึ่ง ครั้งหนึ่ง การทำบุญนี้ส่วนมากนิยมเอากระดูกของบรรพบุรุษบังสุกุลด้วย จึงเป็นอันว่า งานนั้นเป็นทั้งงานมงคลและอมงคลคละกันไป ถ้าต้องการจะให้งานมงคลทั้งงานอมงคล ควรปฏิบัติดังนี้

- ก. จัดที่บูชา ตั้งบาตรน้ำมนต์ และโยงสายสิญจน์สำหรับพระเจริญพระพุทธรูปไว้ส่วนหนึ่ง
- ข. จัดที่บูชากระดูกบรรพบุรุษไว้อีกที่หนึ่ง พร้อมทั้งด้ายสายสิญจน์สำหรับพระบังสุกุล

วิธีปฏิบัติ

เมื่อพระเจริญพระพุทธรูปแล้ว เจ้าภาพพึงจุดธูปเทียนสำหรับบูชากระดูกบรรพบุรุษเสร็จแล้ว พระทั้งหมดก็นำมาดิกาหรือบังสุกุล

เมื่อพระมาดิกาหรือบังสุกุลแล้ว เจ้าภาพจุดธูปเทียนที่บูชา พระเริ่มต้นพิธีเจริญพระพุทธรูปต่อไป

ส่วนการกรวดน้ำเอาไว้กรวดเวลาพระฉันเสร็จ

จากตอนหนึ่งของหนังสือมรรคนายกประจำบ้าน จบ

บูชา พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์

ระตะนัตตะยัง ปุเชมิ หรือ พุทธัง ปุเชมิ ธัมมัง ปุเชมิ สังฆัง ปุเชมิ

ไหว้พระพุทธรูป สาธุ พุทธัง วันทามิ

ไหว้พระธรรม สาธุ ธัมมัง วันทามิ

ไหว้พระสงฆ์ สาธุ สังฆัง วันทามิ

ถวายของทุกอย่างแก่พระสงฆ์

ให้ตั้งนะโม ๓ จบ แล้วว่า สุทินนัง วัตะตะเม ทานัง อาสะวักขะยาวะหัง นิพพานัง
โหตุ เม อะนาคะเต กาละ ๗ ว่า ๓ ครั้ง แล้วจึงถวาย

คำอาราธนาพระมารักษัตว์

ยกมือพนมอาราธนาว่า พุทธังราระนานัง ธรรมังราระนานัง สังฆังราระนานัง แล้ว
อาราธนาให้ศักดิ์สิทธิ์อีกว่า พุทธังประสิทธิ ธรรมังประสิทธิ สังฆังประสิทธิ ประเสริฐนักแล

คาถาเสกน้ำล้างหน้า

เสกข้าวกินบุญญาติ เป็นเมตตามหานิยม ผู้ชายผู้หญิงรักดีแล คาถาผู้หญิงรักแท้ ว่า
อะระหัง ปิยัง มะมะ สัมปะติจุนามิ

คำรตนน้ำศพตายใหม่ ๆ

กายะ กัมมัง วัจจี้ กัมมัง มโน กัมมัง อโหสิ กัมมัง สัพพะปาบัง วินัสสะตุ ดังนี้ ฯ

คำจุดไฟศพหรือเผาศพ

อะสุจิ อะสุกัง กัมมัฏฐานัง ภาเวติ หรือจะว่า จุติ จุตัง อะระหัง จุติ ก็ได้ ฯ

คาถากันผีหลอก

ว่า อย่างนะพุทธรัง ปีสัจจัจจิงง์ อะระหัง ภาคะวา พุทโธพุทธรัส กำจัดออกไป เสนา
มณฑล อย่าเข้ามาใกล้ ฯ

หน้าว่าง

วิปัสสนากรรมฐาน

โดย คุณหญิงดิฐกรภักดี

วิปัสสนากรรมฐาน คงจะไม่ใช่วิธีใหม่สำหรับบางท่าน เพราะการเจริญกรรมฐานแบบนี้ ปฏิบัติกันมาได้ผลร่วม ๒๐ ปีแล้ว ตั้งแต่สมัยท่านอดีตพระพิมลธรรม วัดมหาธาตุ ได้นิมนต์ท่านอาจารย์มาจากพม่า และส่งพระจากเมืองไทยไปศึกษาการกรรมฐานในประเทศนั้น แม้กระนั้นก็ตาม โดยที่การวิปัสสนากรรมฐานถูกเหตุเภทพาล คือเมื่อท่านผู้เป็นองค์อุปถัมภ์ของวิปัสสนาถูกกล่าวหาว่ามีการกระทำความเลวร้ายประหลาดประหลาด ประมาณ ๗—๘ ปีมาแล้ว ห้องกรรมฐานในวัดมหาธาตุถูกรื้อลง ที่ปฏิบัติธรรมแห่งอื่น ๆ ถูกปิด และวิปัสสนาถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็น “ลัทธิล้างสมอง” นักเขียนผู้หนึ่งถึงกับเอาคำว่าวิปัสสนาไปล้อเลียนในหนังสือพิมพ์ชั้นนำของเมืองไทย ควบคู่กับคำว่า วินาศกรรม เป็นที่น่าอเน็จอนาถใจ แต่มาในปัจจุบันกลับมีผู้พูดถึงวิปัสสนาอย่างพร่ำเพรื่อ จนกระทั่งไม่ว่าใครทำสมาธิแบบไหน ก็เหมือนกันว่าทำวิปัสสนาทั้งสิ้น ดังนั้นเพื่อปรับความเข้าใจ ดิฉัน จึงขอให้คำอธิบายสักเล็กน้อยว่ากรรมฐานคืออะไร และวิปัสสนากรรมฐานหมายถึงการเจริญกรรมฐานแบบไหน

คำว่า “กรรมฐาน” ในพจนานุกรมแปลว่า “ที่ตั้งแห่งการงาน” ซึ่งในพระศาสนานี้ งานมี ๓ คือ ๑. การไม่ทำซึ่งบาปทั้งปวง ๒. การทำกุศลให้ถึงพร้อม และ ๓. การชำระจิตให้ผ่องแผ้ว งานทั้งสามนี้ พระพุทธเจ้าทรงสอนและถือว่าสำคัญ เพราะเป็นทางให้ดับทุกข์และทำให้เกิดสุข โดยเฉพาะการชำระจิตให้ผ่องแผ้ว ฉะนั้น ถ้าจะแปลให้ละเอียดตามความหมาย อาจแปลได้ว่า “กรรมฐาน” คือการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิดความสุขเป็นพิเศษ การเจริญกรรมฐานในพระพุทธศาสนาใช้วิธีปฏิบัติ ๒ วิธี คือ

๑. สมถกรรมฐาน และ
๒. วิปัสสนากรรมฐาน

สมถกรรมฐาน เพ่งกรรมฐาน ๔๐ อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นอารมณ์ หรือเป็นที่ตั้งแห่งสมาธิ เช่น กสิณ ๑๐ อสุภ ๑๐ อนุสสติ ๑๐ และอื่น ๆ สมถกรรมฐานมีอานิสงส์คือ ให้ความสงบที่เรียกว่า ฌาน มีปฐมฌาน ทุติฌาน เป็นต้น แต่ความสงบของสมถกรรมฐานนั้น

จัดเป็นความสงบชั่วคราว เพราะเมื่อผู้ปฏิบัติออกจากห้องกรรมฐานหรือออกมาจากสมาธิแล้ว ยังอาจถูกกิเลสทั้งหลายรบกวนได้ นอกจากความสงบ สมถะกรรมฐานอาจให้อิทธิฤทธิ์ มีหุทธิภัย ตาทิพย์ ดูนิดต อนาคตได้ และมีอำนาจจิตเป็นพิเศษ สามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บได้เพราะด้วยแรงของสมาธิ พระพุทธองค์ได้ทรงเจริญสมถะกรรมฐาน ทั้งในสมัยก่อนและหลังตรัสรู้ในเมืองไทยเรา สมัยก่อนที่จะได้มีการรื้อฟื้นวิปัสสนากรรมฐาน ก็ปฏิบัติสมถะกรรมฐานเป็นส่วนใหญ่

วิปัสสนากรรมฐาน ชำระจิตให้สะอาด โดยนำผู้ปฏิบัติให้ได้รับปัญญา วิปัสสนา แปลว่ารู้แจ้ง รู้แจ้งในอะไร ? คำตอบก็คือ **รู้แจ้งในธรรมหรือความจริง** ธรรมที่พระพุทธเจ้า ตรัสนั้นมี ๒ อย่างคือ ธรรมชั้นโลกียะ หรือโลกธรรม และธรรมชั้นโลกุตระ หรือโลกุตระธรรม การทำวิปัสสนาจะไม่ทำให้ผู้ปฏิบัติเห็นของสวยของงาม เห็นนรก สวรรค์ หรืออดีตและอนาคต ถึงจะเห็นอะไร ๆ ท่านก็ถือเพียงว่าเป็นนิมิต ไม่ใช่สิ่งสำคัญ และให้กำหนดเสียว่า เห็นหนอ ๆ แต่วิปัสสนาญาณส่องให้เห็นธรรม ทั้งชั้นโลกียะและโลกุตระ พูดอย่างย่อได้ว่าผู้ปฏิบัติธรรม จะได้เห็นอริยสัจสี่ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ที่เห็นนี้เห็นจริง ๆ เพราะด้วยสภาวะที่เกิดขึ้นและเพราะการปฏิบัติ ไม่ใช่สักแต่ว่าคิดเห็นในด้านทฤษฎี อริยสัจสี่ อันเป็นแก่นของพระศาสนานั้น เราท่องจำกันติดปาก แม้เด็ก ๆ ชั้นประถมศึกษาก็พูดเรื่องอริยสัจสี่ได้ แต่ถ้าไม่เคยปฏิบัติแล้ว แม้จะคงแก่เรียนอย่างไรก็ตาม จะไม่เข้าใจได้เลยว่า นิโรธหรือความดับแห่งทุกข์ เป็นอย่างไร แม้แต่อริยสัจข้อที่หนึ่ง ที่ว่าชีวิตเป็นทุกข์ เป็นอนิจจัง เป็นอนัตตา เราก็ได้แต่พูด ๆ กัน เลื่อน ๆ ลอย ๆ เห็นไม่ชัด เพราะในชีวิตธรรมดานั้น ถึงมีทุกข์ก็มักจะมีสุข กลัวอยู่หรือปิดบังอยู่ แต่ในห้องกรรมฐาน เราเห็นทุกสิ่งทุกอย่างชัดเจน ทุกข์ก็เป็นทุกข์จริง ทุกข์อย่างไม่มีที่เปรียบเทียบ และเมื่อเห็นทุกข์ก็เข้าใจในเหตุแห่งทุกข์ เมื่อเจริญกรรมฐานต่อไป ผู้ปฏิบัติจะเข้าถึงซึ่งความดับแห่งทุกข์ ความสะอาดของจิตในวิปัสสนากรรมฐานจึงประกอบด้วยปัญญา คือความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติโดยตรง

การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ที่ดิฉันได้เรียนมา เป็นแบบวิปัสสนาของพม่า แท้จริงไม่ใช่ของพม่าหรือของใคร เป็นของพระพุทธเจ้าโดยตรง แต่อาจารย์ในพม่ารูปหนึ่งได้ถอดหลักจากพระไตรปิฎกมาสร้างกรรมวิธีที่เข้าใจง่าย เพื่อปฏิบัติกันได้ง่ายขึ้น วิปัสสนาไม่เพ่งบัญญัติ ๔๐ ดังในสมถะกรรมฐาน แต่เพ่งรูปนามเป็นอารมณ์ โดยใช้สติปัญญา คือ

๑. กายาบัสนาสติบัญญัติฐาน กายทำอะไรให้รู้ และใช้สติจับอยู่ที่ส่วนกายนั้น ในมหาสติบัญญัติฐานสูตร พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย” ภิกษุพิจารณาเห็นกายในกายอยู่อย่างใดแล้ว ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ไปสู่ป่าก็ดี ไปสู่โคนไม้ก็ดี ไปสู่เรือนว่างก็ดี นั่งคู้บัลลังก์ ตั้งกายตรงตารงสติไว้เฉพาะหน้า เธอมีสติ หายใจออก มีสติ หายใจเข้า เมื่อหายใจออกยาว ก็รู้ชัดว่าเราหายใจออกยาว เมื่อหายใจเข้ายาว ก็รู้ชัดว่าเราหายใจเข้ายาว เมื่อหายใจ ออกสั้น ก็รู้ชัดว่า เราหายใจออกสั้น และภิกษุเมื่อเดินก็รู้ชัดว่าเราเดิน เมื่อยืนก็รู้ชัดว่าเรายืน เมื่อนั่งก็รู้ชัดว่านั่ง หรือเรอคั่งกายไว้ด้วยอาการอย่างใด ๆ ก็รู้ชัดอาการอย่างนั้น ๆ ดังนั้น ท่านอาจารย์สอนให้กำหนดอย่างง่าย ๆ ว่า “พองหนอ” เพราะกายเราพองออก คือโตขึ้น และให้ตามดูอาการพองนั้น เมื่อลมออกจากปอด กายยุบลง ท่าน ให้กำหนดว่า “ยุบหนอ” เมื่อเดินจงกรมใช้เท้าขวาย่างไป ท่านให้กำหนดว่า “ขวาย่างหนอ” เมื่อใช้เท้าซ้ายย่างไป กำหนดว่า “ซ้ายย่างหนอ” เมื่อจะทำอื่นใดก็กำหนดอันนั้น ให้จิตแนบไปกับกาย

๒. เวหนานุบัสนาสติบัญญัติฐาน เมื่อเวหนาด่าง ๆ เกิดขึ้น ก็กำหนดเวหนานั้น ๆ เช่น ปวดหนอ เมื่อยหนอ ชาหนอ เป็นต้น

๓. จิตตานุบัสนาสติบัญญัติฐาน เมื่อความนึกคิดเกิดขึ้น ก็กำหนดว่า “คิดหนอ ๆ” หรือเมื่อมีอารมณ์ เช่น ดีใจ เสียใจ กำหนดว่า “ดีใจหนอ” “เสียใจหนอ” เป็นต้น

๔. ธัมมานุบัสนาสติบัญญัติฐาน เมื่อธรรมปรากฏเป็นที่ประจักษ์ เช่น พิจารณาเห็นทุกข์ เห็นอนิจจัง อนัตตา ก็กำหนดธรรมที่เกิดขึ้นนั้น ๆ

การกำหนด ต้องการให้ได้ปัจจุบันเป็นสำคัญ และที่ใส่ “หนอ ๆ” เป็นที่ขบขันแก่ ผู้ที่ไม่เข้าใจ ก็เพื่อให้สติจับอยู่กับปัจจุบัน โดยไม่คลาดเคลื่อน เป็นการช่วยอุดช่องโหว่และ ป้องกันไม่ให้จิตฟุ้งซ่านไปที่อื่น

อนึ่ง วิถีเจริญกรรมฐานแบบนี้ ฝึกสติและสมาธิ โดยต่อเนื่องอย่างคว่ำเคร่งตั้งแต่เข้าไปจนค่ำ ตื่นขึ้นมาก็กำหนด จะล้มตาก็กำหนด ไปห้องน้ำ ล้างหน้า แต่งตัว รับประทานอาหาร ต้องกำหนดโดยบอกตัวเองและใส่หนอ ๆ เข้าไปทั้งสิ้น ใส่ว่าเท่านั้น การปฏิบัติต้องทำนานวัน บางที ๒ อาทิตย์ หรือ ๕-๖ อาทิตย์ บางทีอาจจะเป็นเดือน ๆ ก็ได้

โดยที่การปฏิบัติอาศัยสติ สมาธิ และวิริยะโดยต่อเนื่อง ผู้ปฏิบัติจึงควรสละชีวิตธรรมดา เสียชั่วคราว และแสวงหาความสงบสงัด ซึ่งไม่จำเป็นที่จะต้องออกไปอยู่ป่า ห่างไกลจากผู้คน แต่อาจจะขอพักอยู่ในสำนักกรรมฐานหรือวัดที่มีห้องให้อาศัยอยู่ได้ และมีความสะดวกพอสมควร ซึ่งอาจจะอยู่ในบ้านของตนก็ได้ โดยปลีกตัวออกจากสมาชิกของครอบครัวและกิจธุระ ความ บิบบคั้นอื่นไม่จำเป็น เพียงแต่ต้องถือศีลห้า และต้องมีอาจารย์ที่เข้าใจในวิปัสสนากรรมฐานเป็นผู้ควบคุมหรือที่เรียกว่า “สอบอารมณ์” โดยสม่ำเสมอ เพื่อคอยแนะนำให้ดำเนินตามกรรมวิธีที่ ถูกต้อง

ผลของวิปัสสนากรรมฐาน มีเป็นชั้น ๆ ซึ่งไม่ใช่ความสงบของฌาน แต่ท่านเรียกว่าฌาน ฌานมีถึง ๑๖ และเพราะด้วยวิปัสสนาฌาน ๑๖ นี้ ผู้ปฏิบัติจึงรู้แจ้งถึงธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสสอน ฌานชั้นต่ำ ๑๓ ฌานจัดเป็นโลกีย์ธรรม ฌานชั้นสูงเป็นโลกุตระธรรม

โลกุตระธรรมที่กล่าวถึง คือ มรรค ผล นิพพาน เพราะด้วยการเจริญสติปัฏฐาน เราสามารถเข้าถึงมรรค ผล นิพพานได้ และได้ในชาตินี้ ในปัจจุบันไม่จำเป็นต้องในชาติอื่นหรือในอนาคตอันไกล

ก็แหละโลกุตระธรรมคือธรรมเหนือโลก บางคนอาจจะพูดว่า เมื่อเราอยู่ในโลกเราจะไปยุ่งกับโลกุตรด้วยเรื่องอะไร บางคนขำร้าย พูดเอาตื้อ ๆ ว่า โอ๊ย ฉันทบาปหนา ไปไม่ถึงนิพพานหรอก ใครอยากไปก็ไปเถิด บางคนถึงกับเหยียดหน้าผู้ที่นั่งวิปัสสนา ทหาว่าไอ้อวดเกินความจริงไปเสียละกรรมัง

ถึงตอนนี้ ดิฉันจะขอเรียงลำดับประเด็นที่จะพูดต่อไป โดยตั้งคำถามและพยายามตอบไปในตัว เพื่อความชัดเจนดังนี้คือ

๑. โลกุตระธรรม หรือ มรรค ผล นิพพาน นั้นเป็นอย่างไร

๒. เราเข้าถึงได้จริงหรือไม่

และ ๓. โลกุตระธรรมมีประโยชน์อย่างไร

โดยประการแรก โลกุตระธรรม หรือ มรรค ผล นิพพาน นั้น กล่าวอย่างย่อ ๆ ได้ว่า คือความดับ ดับของอะไร ดับของทุกข์และกิเลส เพราะด้วยความดับทุกข์ นิพพานจึงเป็นความสงบที่สูงที่สุด สงบแม้กระทั่งจิตที่นึกคิด จิตที่รับอารมณ์ และส่วนประกอบของจิตคือเจตสิกหรืออารมณ์ทั้งหลายก็ดับไป ไม่มีอะไรเหลือ โดยปกติจิตของเราทำงานอยู่ตลอดเวลา เรามีวิถีจิต คือจิตที่ตื่นรับสัมผัสของโลกภายนอก มีอะไรมากระทบทางหู ตา จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็ทราบหมด และสามารถสั่งงาน ให้กายทำโน่นทำนี่ ทั้งมีความคิด ความทรงจำ และจินตนาการ เมื่อวิถีจิตดับก็มีภวังคจิตรับช่วงงานไป เช่นเมื่อเราหลับ ไม่รับสัมผัสของโลกภายนอก หรือเมื่อเราอยู่ในโคมาโกธิตาย ยังมีภวังค์ซึ่งทำงานอยู่จนกระทั่งสิ้นภพ

วิถีจิตและภวังคจิต นอกจากจะเกิดดับโดยต่อเนื่อง ปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลาแล้วยังมีลักษณะชอบสังสม ประสพการณ์ทั้งหลาย อารมณ์ทั้งหลาย ความรู้ทั้งหลาย ความต้องการ หรือความร่ำร้อนทั้งหลาย ที่ท่านเรียกว่า ภวตัณหาและวิภวตัณหา นั้น มิใช่ปรากฏขึ้นแล้ว

สูญไปโดยสิ้นเชิง หากตกตะกอนและสั่งสมไว้ในภวังค์ สิ่งใดหรือกรรมใดที่เราทำบ่อย ๆ จนเป็นนิสัย สิ่งนั้นหรือกรรมนั้นจะติดเราไปในภพหน้า ยึดเราให้อยู่ในสังสารวัฏ สิ่งที่เราสั่งสมนี้มีทั้งส่วนดีและไม่ดี ส่วนกุศลและอกุศล โดยทั่วไปจิตของปุถุชนถึงแม้จะดีงามสักเพียงไรก็ยังมีกิเลสหรืออกุศลเจือปนอยู่ไม่มากนักน้อย เราจึงเวียนว่ายอยู่เรื่อย ๆ ในกามภพ ส่วนกุศลของเราส่งให้เราได้ดี ผู้ที่ทำบุญมาดีในชาติก่อน ย่อมมีปัญญาดี มีผิวพรรณงาม มีชาติตระกูลดี พรุ่งพร้อมด้วยทรัพย์สมบัติ ผู้ที่ทำบุญมาน้อย ย่อมมีปัญญาทึบ มีผิวพรรณไม่งดงาม ขาดลาภไว้ทรัพย์ มีชีวิตที่ยากลำบาก แต่เราจะยากดีมีจนอย่างไรก็ตาม ทุกคนยังมีทุกข์ มีโลภะ โทสะ โมหะ อวิชชาและตัณหา มากบ้างน้อยบ้าง ชีวิตของเราจึงลุ่ม ๆ ดอน ๆ ไม่มีใครถึงพร้อมซึ่งความสุขกันแท้จริง

ชีวิตของการเวียนว่ายเป็นเช่นนี้ ผู้ที่มีสัมมาทิฐิ จึงเห็นตามสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า สังสารวัฏนี้น่าเบื่อหน่าย เพราะมันซ้ำซาก วนเวียน และประกอบด้วยสุขที่ไม่บริสุทธิ์ คือสุขที่ปรวนแปร ไม่ยั่งยืน และเจือด้วยทุกข์ ชีวิตอาจจะน่าอยู่น่าชื่นชมในบางขณะ แต่แล้วมันก็ผันเปลี่ยน และมีทุกข์มาแทรกแซงด้วยเสมอ ถึงจะเวียนเกิดเวียนตายอยู่ที่ชาติ ๆ มันก็เท่านี้ ไม่มีอะไรพิเศษอะไร จึงน่าจะแสวงหาความหลุดพ้น สลัดกองทุกข์ และแสวงหาความสุขที่เยือกเย็น ความสุขที่อยู่เหนือความสุขที่โลกจะให้ได้

ผู้ที่มีสัมมาทิฐิเช่นนี้ เมื่อปฏิบัติธรรมเจริญรอยตามพระพุทธองค์ไปตามอริยมรรค เริ่มด้วยการรักษาศีลให้บริสุทธิ์ มีความคิดชอบ วาจาชอบ ประกอบกิจชอบ เลี้ยงตนโดยชอบเป็นเบื้องต้น แล้วใช้ความเพียรฝึกสติและสมาธิ กายทำอะไรกำหนดรู้ เวทนามีอะไรกำหนดรู้ จิตของตนเป็นอย่างไรกำหนดรู้ จะบรรลุวิปัสสนาญาณ เข้าถึงความดับในที่สุด

ในความดับทุกสิ่งทุกอย่างดับไป จิตไม่รู้ทุกข์ ไม่รู้สุข ไม่รับอารมณ์ใด ๆ ไม่มีความรู้สึกนึกคิดชั่วขณะที่สิ้นขณะหนึ่ง และในขณะสิ้นนี้ กองกิเลสที่สั่งสมไว้ดับไปโดยสิ้นเชิง ฉะนั้นผู้ถึงความดับแล้วครั้งหนึ่ง จึงเป็นผู้ที่ได้เข้าถึงความบริสุทธิ์ที่สูงสุด เพราะเข้าถึงความปราศจากกิเลสหรือเครื่องเศร้าหมองทั้งปวง พูดได้ว่า ผู้ปฏิบัติที่เข้าถึงดับ ตัดความเป็นปุถุชนขึ้นสู่ความหลุดพ้น แม้ชั่วขณะ จึงได้ชื่อว่า เป็นอริยบุคคล คือผู้เจริญแล้วในพระศาสนา ความดับนั้นแหละคือนิพพาน ซึ่งผู้ที่คงแก่เรียนทั้งหลายวิพากษ์วิจารณ์กันหนักหนามากว่ามีลักษณะอย่างไร

การเข้าถึงมรรค ผล นิพพานนี้ ผู้เจริญสติปัญญา อาจเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดชั้น
 วรณะ อายุ สติปัญญา ความรู้ หรือเพศ ผู้หญิง ผู้ชาย พระ ขรवास เด็ก ผู้ใหญ่ อาจ
 เข้าถึงได้ เว้นแต่บุคคลบางประเภท ได้แก่ ๑) ผู้ที่ทำการหนัก เป็นอนันตริยกรรม คือผู้
 ที่ฆ่าบิดามารดา ฆ่าพระอรหันต์ หรือทำร้ายพระพุทธเจ้า ๒) ผู้ที่เป็นมิจฉาทิฐิ ไม่เชื่อใน
 ผลของกรรม ๓) ผู้เป็นคนมีจิตใจไม่สมประกอบ หรือมีเพศผิดปกติ เช่นกระเทย ๔) ผู้ที่
 ปЛОมเป็นภิกษุ สามเณร หรือต้องอาบัติปาราชิกแล้วยังครองเพศสงฆ์อยู่ ๕) เด็กอายุต่ำกว่า
 ๗ ขวบ และ ๖) ผู้ที่ดูหมิ่นพระอริยบุคคล เป็นต้น แต่การเข้าถึงมรรคผลนั้น บางคนจะเข้า
 ถึงได้ง่าย บางคนเข้าถึงได้ยาก บางคนใช้เวลานาน บางคนใช้เวลาน้อย ทั้งนี้แล้วแต่วิบากที่
 สร้างมา พุทธศาสนิกที่เป็นสามัญชนคนธรรมดา ถ้าเจริญกรรมฐานโดยต่อเนื่องและพยายาม
 ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด มักใช้เวลาประมาณ ๔-๖ อาทิตย์ ผู้ที่มีอิทธิบาท ๔ เป็นทุนอยู่แล้วอาจทำ
 ได้เร็วเพียงภายใน ๒ อาทิตย์หรือต่ำกว่านั้น แต่ผู้ที่มีปัญญามาก ภูมิปัญญาสูง ภูมิวิริยะมาก บางทีกลับทำได้
 ช้า เพราะในการเจริญวิปัสสนากรรมฐานนี้ อินทรีย์ห้า คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา
 ต้องเสมอกัน ถ้าอินทรีย์ห้าไม่เสมอกัน โดยที่ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ หรือปัญญา อย่าง
 ใดอย่างหนึ่งแรงไปหรืออ่อนเกินไปทำให้ญาณขึ้นช้าหรือบางที่ขึ้น ๆ ลง ๆ ไปไม่ถึงมรรคผล

ผู้ที่เข้าถึงความดับครั้งแรกนี้ ได้ชื่อว่าบรรลุโสดาปัตติมรรค นับเป็นอริยบุคคลชั้นโสดาบัน

ผู้ที่เข้าถึงความดับครั้งที่สอง ได้ชื่อว่าบรรลุสกทาคามิมรรค นับเป็นอริยบุคคลชั้น
 สกทาคามี

ผู้ที่เข้าถึงความดับครั้งที่สาม ได้ชื่อว่าบรรลุนามิมรรค นับเป็นอริยบุคคลชั้นอนาคามี

ผู้ที่เข้าถึงความดับครั้งที่สี่ ได้ชื่อว่าบรรลอรหัตตมรรคเป็นอริยบุคคลชั้นอรหันต์

อานิสงส์ของการบรรลุมรรคทั้งสี่ชั้นนี้ มีส่วนเหมือนกันที่ว่า ไม่ว่าผู้ปฏิบัติจะเข้าถึง
 ความดับเป็นครั้งแรกหรือครั้งที่ ๒, ๓, ๔ ก็ตาม จะได้เข้าไปเสวยนิพพานอารมณ์อันเดียวกัน
 แต่หลังจากการปฏิบัติแล้ว อานิสงส์ของการบรรลุแต่ละชั้นไม่เหมือนกัน ผู้ปฏิบัติที่เข้าถึงความ
 ดับครั้งแรกนั้น เมื่อออกมาจากห้องกรรมฐานแล้ว จะตัดกิเลสได้แต่ส่วนหยาบ ความโลภ ความ
 โกรธ ความหลง ความผูกพัน และอารมณ์ทั้งหลายจะยังมารบกวน แต่จะไม่รุนแรงถึงกับทำให้
 ละเมิดศีลอย่างหนัก โทสะ จะไม่ทำให้ถึงฆ่า โลภะ จะไม่ทำให้ถึงลักขโมย กามราคะ จะไม่ทำ
 ให้ถึงจุดคร่ำอานาจารหรือผิดลูกเมียเขา โมหะ จะไม่ทำให้ถึงพุดตหรือเมาเสียสติด้วยของมีนเมา

โสดาบันโดยมาก จะไม่มีความเป็นอยู่ผิดแผกไปจากปุถุชน และครองชีวิตในทางโลก อยู่ตามปกติ คนที่ค้าขายก็ยังคงทำการค้าขาย คนที่ทำนาก็ยังคงทำนา และจะมีครอบครัวเหมือน คนทั้งหลาย แต่พระโสดาบันนี้ จะมีความเลื่อมใส ศรัทธาอย่างแรงกล้า มีความเชื่อมั่นใน พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ สามารถจะแยกกายได้แล้ว จะไม่มีความหลงงมงายในลัทธิอื่น ใด มีศรัทธาเป็นเสบียงไปเบื้องหน้าติดตัว ทั้งจะละความยึดมั่นในตัวตน เพราะท่านกล่าวว่า ถึง แม้จะเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ ก็จะไม่เกิดอีกเพียง ๗ ชาติเป็นอย่างมาก เพราะโสดาบัน เข้าใจถึงทางแห่งความหลุดพ้นแล้ว และจะต้องมุ่งเดินไปตามทางนั้นในที่สุด

อริยบุคคลชั้นสกทาคามี คือผู้ที่เข้าถึงความดับครั้งที่สอง จะมีจิตที่บริสุทธิ์ ยิ่งกว่า โสดาบัน โลกะ โทสะ โมหะ จะจางลงไปมาก คุณเสวต เปี่ยมพงศ์สานต์ ในหนังสือพุทธ- วิปัสสนาเขียนไว้ในหน้า ๑๓๕ ว่า

๑. กามราคะเหลืออยู่เพียงเล็กน้อยที่สุด แม้ว่าความกำหนัดยินดีในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และ ธรรมารมณ์ จะยังอยู่ในจิตของพระสกทาคามี แต่ก็ยังเป็นชนิดบางเบา เป็นเพียงความพอใจที่ปรากฏอยู่แต่ในใจเพียง เล็กน้อยเท่านั้น ถึงหากความพอใจในทรัพย์สินของผู้อื่นจะมีเหลืออยู่ แต่ก็ไม่คิดจะเอามาเป็นของตน นอกจากนี้ ความอยากได้ลาภ ยศ สรรเสริญ และสุขก็ยังมีอยู่แต่ไม่ถึงกับอยากได้อย่างรุนแรง

๒. ความโกรธเหลืออยู่เพียงเล็กน้อยที่สุด เป็นแต่ความไม่พอใจอย่างบางเบาเล็กน้อยเท่านั้น แม้ความ พยายามจะยังมีอยู่บ้าง แต่ก็บางเบาเหมือนเดียวกัน

๓. การพูดส่อเสียดและการด่าแข่งด้วยโทสะจริตชนิดที่รุนแรงก็ไม่มีในจิต พระสกทาคามีแล้ว คงเหลือ แต่ชนิดที่บางเบาเท่านั้น

อริยบุคคลชั้นสกทาคามี เหมือนพระโสดาบัน คงมีชีวิตอยู่ตามปกติ มีบุตร สามี และภริยา แต่ความไม่รุนแรงของกิเลส จะทำให้ผู้ที่เข้าถึงความดับครั้งที่สอง มีความสุภาพอ่อนโยน ผิดกว่าเมื่อก่อนปฏิบัติเป็นอันมาก ความอ่อนโยนของสกทาคามีจากจิตที่ลึก และเป็นความอ่อนโยน ที่แท้จริง พระสกทาคามีจะกลับมาสู่โลกนี้อีกเพียงครั้งเดียวเท่านั้นก่อนบรรลุนิพพาน

จิตของพระอนาคามี หรือผู้ที่เข้าถึงความดับเป็นครั้งที่สาม จะหลุดพ้นจากความโกรธโดย สิ้นเชิง ไม่ว่าใครจะทำผิดร้ายอย่างไร พระอนาคามีจะไม่โกรธ ไม่พยายาม นอกจากนั้นกาม- ราคะหรือความยินดีในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ก็หมดไป ถึงแม้ว่าความยินดีในลาภ ยศ สรรเสริญ และความสุข จะมีอยู่บ้างก็เป็นชนิดอ่อนที่สุด พระอนาคามีไม่มีชีวิตในครอบครัว เหมือนปุถุชน และจะไม่มาเกิดในโลกนี้อีก แต่เมื่อจุติแล้วจะไปเกิดในพรหมโลกชั้น สุทธาวาส และสำเร็จเป็นพระอรหันต์ในพรหมโลกนั้น

จิตของพระอรหันต์ เป็นจิตที่บริสุทธิ์ปราศจากมลทิน ไม่มีโลภ ไม่มีโกรธ ไม่มีหลง ไม่มีตัณหาอุปาทานแต่อย่างใด ในภวังคจิตของท่านไม่มีการสังสม หรือดับชั้นชัฏก็ไม่มีวิบากกรรมที่จะทำให้เกิดอีก แปลว่า ท่านตัดสังสารวัฏโดยแน่นอน

สรุปแล้วกล่าวได้ว่า วิปัสสนากรรมฐานเป็นทางแห่งความบริสุทธิ์และความสุข เป็นทางที่จะนำให้ผู้ปฏิบัติเข้าถึงความเจริญของจิต เพราะละกิเลสเสียได้ ซึ่งในขั้นต้นเป็นเพียงกิเลสหายบที่ละได้ ในขั้นต่อไปก็ขจัดกิเลสที่ละเอียดลงตามลำดับ ไล่แต่ท่านั้น เราพบว่าจิตที่เข้าถึงความดับแล้วแม้ชั่วขณะอันสั้น จะส่องใสสดชื่น เกิดพลังภายในขึ้นอย่างแปลกประหลาด จิตที่ฝึกสติให้ว่องไวและตั้งอยู่ในสมาธิ สามารถทำงานได้เป็นอย่างดี แม้เมื่อออกจากห้องกรรมฐานแล้ว นិর্বรณห้า คือ กามฉันทะ ความใคร่กาม ถีนะมิทธะ ความมัวงมัวเหงาหาวนอน อุทธัจจะกุกุจจะ ความฟุ้งซ่าน วิจิกิจจา ความลังเลใจไม่แน่นอน และความพยายามที่ไม่ไคร่ มารบกวน หรือเมื่อเครื่องรบกวนเกิดขึ้น ผู้ที่ปฏิบัติแล้วก็ใช้สติจับทันและระงับได้ง่าย พระอรียบุคคลจึงเป็นผู้มีพลัง มีความคล่องแคล่ว มีความสามารถเพิ่มขึ้น และจะอยู่ในโลกได้ดีขึ้นหนึ่ง เราพบว่า ผู้ปฏิบัติธรรมแล้วมิใช่ว่าจะเบื่อหน่ายผู้คน ออกไปอยู่ป่าตามลำพังก็ทำไม่ แต่กลับเป็นผู้ยันขันแข็ง ยังมีชีวิตเพื่อประโยชน์ส่วนตนและผู้อื่น พระพุทธเจ้าเมื่อตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณแล้ว ก็มีได้ปลีกพระองค์ไปไหน กลับเสด็จเข้าไปในชุมชน เทศน์สอนโปรดเวไนยสัตว์ ทรงทำงานอย่างไม่ทรงรู้จักเหน็ดเหนื่อยอยู่ถึง ๔๕ ปี แม้เมื่อใกล้จะดับชั้นชัฏปรินิพพาน ทรงมีทุกข์เวทนา ก็ยังทรงเทศน์สอนพระสุภิกษุภิกษุณีทั้งได้ธรรมจักขุ พระสาวกของพระพุทธเจ้า ซึ่งในสมัยพุทธกาลได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์กันเป็นจำนวนมาก ก็มีใช้ผู้ปลื้มตัวไปอยู่โดดเดี่ยว แต่ล้วนทำประโยชน์ให้แก่โลกโดยช่วยสอนพระศาสนา ฉะนั้น โลกุตรธรรมจึงถือกุศลโลกไม่น้อยไปกว่าโลกียธรรม และพุทธศาสนาก็ไม่ขัดต่อประโยชน์ของสังคมไม่ว่าในสมัยใด

อานิสงส์ของวิปัสสนากรรมฐาน ไม่ใช่แต่เพียงจะตัดกิเลส ชำระจิตให้บริสุทธิ์เท่านั้น แต่เราพบว่า ผลพลอยได้อื่น ๆ ก็ยังมี เมื่อจิตบริสุทธิ์ มีพลังเข้มแข็ง กายก็พลอยแข็งแรง มีสุขภาพดีไปด้วย คนที่ทำการมฐานแล้ว ที่มีโรคภัยเบียดเบียนบางที่จะพลอยหาย หรือแทนที่จะเจ็บมากจะเจ็บน้อย นอกจากนั้นจิตจะมีแรงอธิษฐาน จะประกอบกิจการงานสิ่งใดที่สุจริตมักจะได้เกิดผล แม้เมื่อถึงภพนี้ไป ก็มีหวังได้ไปเกิดในที่ดี บริบูรณ์ด้วยความสะดวกสบายในภพหน้า ถ้าท่านเชื่อในบุญกรรม ในการเวียนว่ายตายเกิด ท่านคงจะพิจารณาสร้างวิบากที่ดีให้แก่ตนเอง

โดยเจริญวิปัสสนากรรมฐานเข้าถึงความดับแม้สักครั้งหนึ่ง วิปัสสนากรรมฐานให้ทั้งปัญญา ให้ทั้งกุศล ซึ่งตามหลักพระศาสนา ปัญญามี ๓ คือ ๑. สุตตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการสดับตรับฟัง ๒. จินตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการนึกคิด และ ๓. ภวานมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการภาวนา กุศลกัณฐิกมี ๓ คือ ๑. ทาน ๒. ศีล และ ๓. ภาวนา ปัญญาและกุศล ๓ ชั้นนี้ท่านว่า ภวานมยปัญญา และภวานากุศล เป็นปัญญาและกุศลชั้นสูงสุด

การเจริญสติปัฏฐาน ในสมัยพุทธองค์ทำกันแพร่หลาย และดิฉันใคร่จะพูดว่า ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงต้องการสอนเวไนยสัตว์ ถึงกับทรงตรัสว่า “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา” นั้นทรงหมายถึงการเข้าถึงมรรค ผล นิพพาน ไม่มีอิม และในพระไตรปิฎกมีหลายแห่งหลายตอนที่แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่พระพุทธเจ้าไปโปรดนั้น ส่วนมากได้จากธรรมจักขุ และบรรลุปะเป็นอรหันต์ หรืออย่างน้อยก็เป็นโสดาบัน นอกจากนั้น พระพุทธองค์ยังตรัสสอนพระสงฆ์อยู่เสมอให้ “ยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม” ความไม่ประมาทก็หมายถึงการเจริญสติปัฏฐานนั่นเอง

ในสมัยนี้ ๒๕๐๐ ปีหลังจากที่พระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว พุทธบริษัท มัววุ่นวายด้วยกิจอื่น ไม่เอาใจใส่ในปฏิบัติศาสนา เราสนใจในการไปถึงดวงจันทร์ แต่ยังมี ความเข้าใจผิดว่า พระนิพพานนั้นไกลเกินไป ไม่ใช่เรื่องของเรา เราลืม ๆ กันเสียแล้ว ว่าแต่ละคนมีหน้าที่ชำระจิตตนให้ผ่องแผ้ว เราสมควรที่จะชั่งอยู่ในเครื่องเส้าหมองและกองทุกข์ ซึ่งโลกยิ่งเจริญขึ้นในทางวัตถุเท่าไร ดูเหมือนคนจะยิ่งสร้างกองทุกข์ ใหญ่ขึ้น ทำบาปรุนแรงขึ้นเท่านั้น ถึงแม้ว่านักปกครองทั้งหลายจะมีความปรารถนา ให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีสวัสดิภาพที่สมบูรณ์อย่างไรก็ตาม แต่จิตที่หยาบช้า จิตที่พอกพูนด้วยกิเลส คงจะดันไปหากองทุกข์และสร้างทุกข์ ให้แก่ผู้อื่นได้อยู่เสมอ มีทางเดียวเท่านั้นที่เราจะพัฒนาโลกได้อย่างแท้จริง นั่นคือการพัฒนาจิตเป็นเบื้องต้น การพัฒนาจิตนั้น บางท่านอาจพูดว่า เราทำได้ด้วยการศึกษา แต่ทุกคนยอมไม่ปฏิบัติเสวว่า การศึกษาใช้เวลาานมากกว่าจะทำคนให้เป็นคน ทั้งผลที่ได้ก็ไม่แน่นอน ในเวลาเดียวกัน ถ้าเราพัฒนาจิตด้วยการปฏิบัติธรรม จะพบว่า สติปัฏฐานของพระพุทธเจ้าขจัดความหยาบของจิต และความรุนแรงของกิเลสได้เร็ว และแน่นอนกว่าวิธีใด ๆ ทั้งสิ้น หลังจากการปฏิบัติธรรมเพียง ๔, ๖ หรือ ๘ อาทิตย์ มีหวังว่า ผู้เจริญกรรมฐานจะขึ้นสู่ความเป็นอริยบุคคล คือผู้ที่เจริญแล้วทางจิต เขาจะละทิ้งความชั่ว สัมผัสความดี โดยไม่ต้องเขียนคติเตือนใจกันให้เสียเวลา และไม่ต้องมีผู้ใดมาบังคับ แม้ความเกียจคร้าน ความหย่อนสมรรถ-

ภาพ ความหดหู่ที่ถ้อย และความเอวรดเอาเปรียบ หรือคอร์รัปชันก็จะน้อยลง โลกจะอยู่เป็นสุขโดยไม่ต้องสงสัย ดิฉันเองเห็นว่า วิบัติสนามีประโยชน์กว้างขวางมาก คนหนุ่มสาว ถ้าได้ทำวิบัติสนา จะได้แนวทางของชีวิต และจะมีความมั่นคงในใจ แม้จะเลือกคู่ครองก็จะมีคามแน่นอนใจในตนเองมากกว่าก่อนที่ได้เคยฝึกสติ เมื่อจะศึกษาเล่าเรียนหรือทำงาน ก็จะสามารถประกอบกิจการได้ด้วยวิริยะอุตสาหะและความมานะอดทน คุณธรรมในอันที่จะช่วยให้อยู่ในโลกจะสมบูรณ์ได้ง่าย เมื่อมีทุกข์เกิดขึ้นก็จะรู้จักสู้รบกับทุกข์นั้น ๆ ส่วนคนที่ล่องเข้าสู่วัยชรา เข้าสู่ความเสื่อมถอย เกิดความเบื่อหน่ายในชีวิต ในคู่สามีภรรยา หรือถูกเขาทอดทิ้งเบื่อหน่าย ถ้าได้ปัญญาทางธรรม เจริญวิบัติสนากรรมฐาน จะหายเบื่อหน่ายหดหู่ กลับรู้จักความหมายของชีวิต วิบัติสนาจะเป็นแสงสว่าง ส่องให้เห็นอนาคต และเตรียมเสบียงที่ดีที่สุดสำหรับติดตัวไปในภพหน้า.

ปัจฉิมโอวาท

ของ

สมเด็จพระสังฆมาสัมพุทธเจ้า

อามนุตยามิ โว วยสมฺมา สงฺขารา

อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ.

“สังขารทั้งหลายย่อมเสื่อมไปเป็นธรรมดา
ท่านทั้งหลายจงยังกิจทั้งปวงอันเป็นประโยชน์ตนและผู้อื่น
ให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท”

“อาการที่รู้สึกตัวว่าเดิมเป็นอย่างไร มียศ มีทรัพย์ มี
ชื่อเสียงเพราะเหตุไร เพราะผู้ใด ให้เห็นตามที่เป็นจริงอย่างไร
มิได้ระเริงหลงไปอย่างอื่น—ผิดความจริงนั้นเป็นทางแห่งความเจริญ
ของมนุษย์ ฯลฯ”

อัญเชิญจากพระราชนิพนธ์สมเด็จพระนางเจ้าเสาว-
ภาผ่องศรี พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ ๕

ศาสนา คือ หัวใจของมนุษย์

ถ้าเราไม่มีหัวใจเมื่อใด
เราก็ ไม่ใช่มนุษย์เมื่อนั้น
โลกในปัจจุบันได้พิสูจน์ให้เห็นแน่ชัดแล้วว่า
เพราะเราไม่มีศาสนาที่ถูกต้อง
เราจึงหาความสุขอย่างแท้จริงไม่ได้
เราผู้เป็นมนุษย์ได้เจริญขึ้นมา จากอยู่ป่าเขาถ้ำเนาไพร
ด้วยปัญญาของมนุษย์
บัดนี้
เราจึงจำเป็นต้องรักษาความเจริญของมนุษย์นั้น
ไว้ให้จงได้
ขอความสำเร็จจงเป็นของเรา

หม่อมเจ้าหญิงพูนพิศมัย ดิศกุล
ประธานองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก

นคติ พาเล สหายตา.

ความเป็นสหายไม่มีในคนพาล.

โลโกปศุดมุกกา เมตตา.

เมตตา เป็นเครื่องค้ำจุนโลก.

นิมิตต์ สาธรรูปานํ กตณฺญกตเวทิตา.

ความกตัญญูกตเวที เป็นเครื่องหมายแห่งคนดี.

กัจโจ มนุสสปฎิลาโก.

ความได้เป็นมนุษย์ เป็นการยาก.

สหุญเจ ปฐวี พชฺชา นากตณฺญมภिरาษเ.

ถึงให้แผ่นดินทั้งหมด ก็ยังคนอกตัญญูให้จงรักไม่ได้.

มีภาชิตอยู่บทหนึ่งว่า

“ มหาสมุทรไม่อ้อมด้วยน้ำ และไฟไม่อ้อมด้วยเชื้อ ”

แต่ในโลกนี้ก็มีบุคคลประเภทหนึ่งที่ไม่รู้จักอ้อมเหมือนกัน ซึ่งคนประเภทนั้นได้แก่ “ ผู้
อกตัญญู และผู้เนรคุณ ” นั่นเอง

อกตัญญูบุคคล คือผู้ไม่รู้คุณของคน และคนเนรคุณ คือ ผู้ที่ไม่สำนึกถึงบุญคุณผู้อื่น
ที่มีคุณแก่ตน คนทั้งสองประเภทนี้ แม้จะมีผู้ทำความดีให้สักเท่าไร ๆ ก็หาสำนึกคุณและเป็นที่
พอใจไม่ คิดแต่มุ่งแต่เอกรำไปไม่หยุดยั้ง จนกระทั่งผู้เกื้อกูลอันมีต้องล่มจม หรือไม่อาจช่วย
ต่อไปได้ จึงเลิกไม่หวังได้จากท่านโดยมุ่งหวังเกาะผู้อื่นต่อไปอีก และเมื่อผู้ใดช่วยเหลือมาแล้ว
หยุดให้การช่วยเหลือเพราะเอือมระอา หรือเห็นว่าไร้ประโยชน์เพราะช่วยคนเช่นนั้น อกตัญญู
และเนรคุณบุคคลก็มุ่งประทุษร้ายท่าน โดยตั้งต้นนินทาว่าร้ายเอาความชั่วของท่านแต่ประจาน
หรือทำร้ายท่านด้วยวิธีต่าง ๆ ดังที่มีปรากฏในสุภาชิตโลกนิตีคำโคลงว่า

“ เผ่าพาลพวกไปรู้

คุณคน

มันย่อมหาเหตุผล

ซุกได้

สมบัติสี่สากล

โกยกอบ ให้แฮ

ฤาอาจยังมันให้

เกิดแค้นยินดี ”

ทางปลอดภัยจากคนประเภทไม่รู้จักอ้อมนี้ มีทางเดียว คือ อย่าคบหาสมาคมและไว้วางใจ
เป็นอันขาด จงหลีกเลี่ยงห่างไกลเหมือนคนเดินทาง เว้นจากทางที่เต็มไปด้วยขวากหนามและ
สัตว์ร้าย ฉะนั้น

ชีวิตของคน ท่านแบ่งอายุออกเป็น ๓ ระยะ คือ ระยะต้น, ระยะท่ามกลาง, และระยะสุดท้าย

ระยะต้นของชีวิต เรียกกันว่า “ปฐมวัย” คือวัยแรกเริ่ม มีกำหนดว่าตั้งแต่เริ่มเกิดจนอายุถึง ๒๕ ปี

สำหรับระยะท่ามกลางของชีวิต เรียกกันว่า “มัชฌิมวัย” นับอายุตั้งแต่ ๒๕ ปีขึ้นไปจนถึง ๕๐ ปี

ส่วนระยะสุดท้ายของชีวิตนั้น เรียกกันว่า “ปัจฉิมวัย” นับตั้งแต่อายุ ๕๐ ปีขึ้นไปโดยลำดับ

นักปราชญ์ท่านสอนคนให้พยายามสร้างประโยชน์แก่ตัวเองตามวัยทั้ง ๓ ระยะ หรือ ๓ วัย คือ

ปฐมวัย ให้เร่งรีบศึกษาหาความรู้ใส่ตัว

มัชฌิมวัย ให้เร่งก่อสร้างตัวและตั้งฐานะเป็นหลักฐานไว้

ปัจฉิมวัย ให้เริ่มสร้างคุณงามความดีใส่ตนให้มากที่สุด เพื่อเป็นเสบียงเครื่องเดินทางต่อไปของตน และเป็นตัวอย่างแก่นุชนภายหลัง

ผู้พลาดประโยชน์ตามวัยที่เป็น คือ มหาสวระของชีวิตให้แก่ตนเองตามกำหนดแห่งวัยย่อมต้องเสียใจและเสียดายเมื่อผ่านพ้นจากวัยนั้น ๆ แล้ว เช่น ยังเป็นเด็กอยู่ไม่สนใจต่อการศึกษาเติบโตขึ้นจะไม่มีความรู้เป็นเครื่องช่วยเลี้ยงตัวเอง, ยามที่ยังมีเรี่ยวแรงกำลัง ไม่รีบเร่งสร้างฐานะ เมื่อหมดกำลังแล้ว ย่อมกลายเป็นคนอนาถา, ถึงวัยใกล้ตายควรเร่งรีบทำบุญกุศล แต่กลับประมาทหมัวเมาในเรื่องอื่น ๆ เสีย จะต้องโศกเศร้าสังสารตัวเองในเมื่อจวนจะสิ้นใจ

วัยสาม หรือ สามวัย เป็นระยะของการสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองด้วยวิธีต่าง ๆ ดังชี้แจงมา ฉะนั้นทุกท่านผู้มีอายุอยู่ในวัยใด จึงไม่ควรปล่อยให้วันเวลาล่วงเลยไปเปล่า ๆ เพราะไม่อาจเรียกเวลา หรืออายุที่ล่วงแล้วไปนั้นให้กลับคืนมาตั้งต้นชีวิตกันใหม่ได้

วิธีไหว้พระสวดมนต์

บ้านเรือนที่อาศัยหลับนอน ควรมีที่บูชาพระไว้ในที่สมควรแห่งหนึ่ง จะได้กราบไหว้บูชาก่อนเวลาหลับนอน ตามประเพณี โบราณที่ว่าก่อนนอนไหว้พระ ดินมาล้างหน้า เป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักวิธีการของอุบาสกหรืออุบาสิกาชน จึงจะสัมฤทธิ์ผล ถ้าผู้ใดมีพระแล้ววางไว้เฉย ๆ ก็เหมือนท่านตั้งหุ่นไว้ในบ้านเท่านั้น เพื่อความเป็นมงคลและป้องกันภัยอันตรายแก่ตัวของท่านและครอบครัว โดยอาศัยอำนาจพลังทางจิตเป็นสมาธิ จึงจำเป็นต้องปฏิบัติบ้างตามโอกาสอันเหมาะสม

เครื่องบูชาพระสมควรมีรูปอย่างน้อย ๓ ดอก เทียน ๒ เล่ม และดอกไม้ตามควร รูป ๓ ดอกจะได้บูชาพระพุทธรูปทั้ง ๓ คือพระกรัณมาคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระปัญญาคุณ เทียน ๒ เล่มจะได้บูชาพระธรรมและพระวินัย ดอกไม้จะได้บูชาพระสงฆ์ รูปเทียนดอกไม้จึงเป็นเครื่องบูชาสำหรับพุทธศาสนิกชน

การไหว้พระสวดมนต์นั้น เป็นกรณียกิจที่ควรจะได้ปฏิบัติในเวลาว่างจากธุรกิจการงานจริง ๆ เพราะต้องการให้จิตสงบระงับจากอารมณ์ต่าง ๆ ในภายนอก (หากโอกาสเช่นนี้ไม่มี ก็ควรทำจิตให้สงบระลึกถึงพระรัตนตรัยเพียงชั่วคราว ก็ได้ชื่อว่าบำเพ็ญกุศลอันสำคัญได้) ฉะนั้นเมื่อเสร็จจากการงานต่าง ๆ และรับประทานอาหารเรียบร้อยแล้ว จงเห็นว่าจิตใจหายเหนื่อยล้า มีความลำบากตรากตรำที่ได้รับมาตลอดทั้งวัน นั่งพักผ่อนหย่อนอารมณ์หรือพบปะสนทนากันภายในครอบครัวจนพอประมาณแล้ว ก่อนเข้านอน ควรอาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาดหมดจดเสียก่อนเพื่อทำจิตให้ผ่องแผ้ว แล้วแต่งกายให้เรียบร้อย เตรียมดอกไม้รูปเทียนไว้ที่หน้าพระบูชา หรือพระประจำวัน จุดรูปเทียนปักไว้ (ถ้าไม่มีก็ไม่ต้อง) นั่งคุกเข่ากราบลง ๓ ครั้ง แล้วนั่งพับเพียบหรือนั่งตามถนัด ตั้งตัวตรงเจริญมนต์บทใดบทหนึ่ง ถ้าจำได้ ถ้าไม่ได้มนต์ก็ตั้งจิตสงบต่อพระรัตนตรัยและคุณบิดามารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณ กำหนดลมหายใจเข้าออกให้สม่ำเสมอ ธรรมชาติขอความสวัสดิ์มงคล สุดท้ายตั้งจิตแผ่กุศลหรือกรวดน้ำแก่สรรพสัตว์ทุกจำพวก ดังนี้แล้วจึงเข้านอน อย่างนี้เรียกว่าไม่หลงนอน เมื่อไม่หลงนอนก็ไม่หลงละเมอ ไม่หลงตื่น หลับก็สนิทตื่นเข้าลูบหน้าล้างตาให้บุชารำลึกถึงพระ เฟ่งการวะให้เห็นหน้าพระว่าหน้าท่านยิ้มหรือบูดบึ้ง

พระยมแย้มแสดงว่าวันนั้นพระรักษา ถ้ำหน้าบูดบึ้ง แสดงว่าพระไม่ชอบ ท่านจึงสอนว่า ตื่นเช้า ถ้าโกรธ, ด่า, บ่น, ว่าวุ่นวายพระไม่ช่วย เมื่อจะออกจากบ้านไปกิจธุระสำคัญ หรือกิจธุระประจำวัน รวมทั้งเมื่อมีเวลาร่างอยู่กับบ้าน ก็ควรสักการบูชากราบไหว้พระก่อนทุกวัน บางท่าน ถูมน้ําก่อนจะรับประทานอาหารเช้าต้องถวายพระก่อน แล้วตนเองจึงจะรับประทาน นี่เป็นวัตรปฏิบัติอันหนึ่ง

แบบสวดมนต์สะเดาะเคราะห์บูชา

วิถีชีวิตของคนเราไม่แน่นอนเดี๋ยวดีเดี๋ยวร้าย เดี่ยวมีเดี๋ยวจน หมุนเวียนเปลี่ยนแปลงไปไม่คงที่ เป็นอย่างนี้ทุกคน ทางโหราศาสตร์จัดเข้าในดวงชาตาเคราะห์กรรมตามกำลังพระเสวยพระแทรก เพื่อกำจัดความเดือดร้อนเคราะห์ร้ายให้เบาบาง และหมดไป ในเมื่อเจ้าชาตาประสบท่านจึงมีวิธีการให้เจ้าชาตาสวดมนต์ภาวนาเจริญพุทธมนต์เป็นเครื่องกำจัดปัดเป่า ป้องกันขับไล่สิ่งร้ายให้กลายเป็นดี เพราะพระพุทธรูปนั้น เป็นบพมนต์อันศักดิ์สิทธิ์ถ้าผู้ใดเจริญภาวนาอยู่เป็นนิจ ย่อมมีแต่ความสุขความเจริญทุกเมื่อ มนต์แต่ละบทย่อ ๆ ตามที่ได้เรียบเรียงไว้ในหนังสือนี้ เป็นส่วนหนึ่งของพุทธมนต์ทั้งหลาย ก่อนที่จะเจริญสวดมนต์ภาวนาบทใด พึงตั้งใจนอบน้อมต่อพระรัตนตรัย กราบไหว้บูชาว่านโม ๓ จบก่อนด้วยความคารวะและสมาธิจะได้เห็นผลทันตาแล

อย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าเห็นว่าการที่เชื่อโหราศาสตร์ไว้บ้าง แต่ไม่ถึงกับเชื่อจนมกายนั้น เป็นลักษณะของบัณฑิตชนโดยแท้ ที่ยอมรับรู้ทุกอย่าง แต่เลือกเฉพาะอย่างที่ได้ประโยชน์เท่านั้น การสวดสะเดาะเคราะห์นี้เป็นพิธีกรรมในทางพุทธศาสนาและโหราศาสตร์ประสมกัน นับเป็นประเพณีที่ได้ปฏิบัติกันมาด้วยความเชื่อถือแต่โบราณกาล การเจริญพระพุทธรูปตามวันเกิดของตน ถือว่าเป็นสิริมงคล ช่วยลดบันดาล ลาก ยศ สรรเสริญ และความสุขให้เกิดมีแก่ตนได้ เป็นการสะเดาะเคราะห์ร้ายให้กลายเป็นดี ท่านเกิดวันใดพึงเลือกสวดตามวันเกิดของท่าน หรือจะสวดหมดได้ทั้ง ๙ บทยิ่งดีมากขึ้น เพราะบทสวดประจำวันเกิดทั้ง ๙ บทนี้ เป็นมนต์ประจำดาวนพเคราะห์ที่เกี่ยวข้องดวงชาตาของทุกคน เมื่อดาวนพเคราะห์ใดให้โทษในดวงชาตาด้วยอำนาจพระพุทธรูปนั้นจะช่วยให้กลับเป็นคุณขึ้นมาได้ เป็นการสะเดาะเคราะห์ได้อีก

พระเสวยอายุ

พระอาทิตย์	เสวยอายุ	๖	ปี
พระจันทร์	เสวยอายุ	๑๕	ปี
พระอังคาร	เสวยอายุ	๘	ปี
พระพุธ	เสวยอายุ	๑๗	ปี
พระเสาร์	เสวยอายุ	๑๐	ปี
พระพฤหัสบดี	เสวยอายุ	๑๕	ปี
พระราหู	เสวยอายุ	๑๒	ปี
พระศุกร์	เสวยอายุ	๒๑	ปี

บทสวดมนต์บูชาพระประจำวันอาทิตย์

คนเกิดวันอาทิตย์ ควรมีพระพุทธรูปปางถวายเนตรไว้บูชา เป็นพระประจำวันโมรปริต สวดวันละ ๖ จบ (หรืออย่างน้อย วันละ ๑ จบ)

อุเทตะยัญจักขุมา เอกะราชา หะริสสะวัณโณ ปะฐะวีปะภาโส ตัง ตัง นะมัสสามิ หะริสสะวัณณัง ปะฐะวีปะภาสัง ตะยัชะะ กุตตะ วิหะเรมุ ทิวะสัง เย พราหมณะ เวทะคุ สัพพะธัมเม เต เม นะโม เต จะ มัง ปาละยันตุ นะมัตถุ พุทธานัง นะมัตถุ โพธิยา นะโม วิมุตตานัง นะโม วิมุตติยา อิมัง โส ปะริตตัง กัตวา โมโร จะระติ เอชะนา ฯ

บทสวดมนต์บูชาพระประจำวันจันทร์

คนเกิดวันจันทร์ ควรมีพระพุทธรูปปางห้ามญาติไว้บูชา เป็นพระประจำวัน อภัยปริต สวดวันละ ๑๕ จบ (หรืออย่างน้อยวันละ ๑ จบ)

ยันทุนนิมิตตัง อะวะมังคะลัญจะ โย จามะนาโป สะกุณัสสะ สัทโท ปาปัคคะโท หุสสุปินัง อะกันตัง พุทธานุภาเวนะ วินาสะเมนตุ ฯ

ยันทุนนิมิตตัง อะวะมังคะลัญจะ โย จามะนาโป สะกุณัสสะ สัทโท ปาปัคคะโท หุสสุปินัง อะกันตัง ฐัมมานุภาเวนะ วินาสะเมนตุ ฯ

ยันทุนนิมิตต์ อะวะมั่งคะลัญจะ โย จามะนาไป สะกุนัสสะ สัทโท ปาป้คะโ
ทุสสุปีนัง อะกันตัง สังฆานุกาเวนา วินาสะเมนตุ ฯ

บทสวดมนต์บูชาพระประจำวันอังคาร

คนเกิดวันอังคาร ควรีพระพุทธรูปปางพุทธรไสยาสน์ไว้บูชา เป็นพระประจำวัน รัชค-
ปรีติ สวดวันละ ๗ จบ (หรืออย่างน้อยวันละ ๑ จบ)

ยัสสานุสสะระณนาปี อันตะลิกเขปี ปาณินอ ปฏิกฐะ มะธิกัจฉันติ ภูมียัง วียะ
สัพพะทา สัพพูปัททะวะชาลัมหา ยักกะโจราทิสัมภะวา คณะนา นะ จะ มุตตานัง ประริตตัน
ตัมภะณามะเห ฯ

บทสวดมนต์บูชาพระประจำวันพุธ

คนเกิดวันพุธ ควรีพระพุทธรูปปางอุ้มบาตรไว้บูชาเป็น พระประจำวัน ขันธปรีติ
สวดวันละ ๑๗ จบ (หรืออย่างน้อยวันละ ๑ จบ)

สัพพาสีวะชะเตนัง ทิพพะมันตาคะทัง วียะ ยันนาเสติ วิสัง โมรัง เสธัญจาปี ประริส-
สะยัง อาณักเขตตัมปี สัพพัตถะ สัพพะทา สัพพะปาณินัง สัพพโสปี นิวาเรติ ประริตตันตัม-
ภะณามะเห ฯ

บทสวดมนต์บูชาพระประจำวันพฤหัสบดี

คนเกิดวันพฤหัสบดี ควรีพระพุทธรูปปางสมาธิไว้บูชา เป็นพระประจำวัน โมรปรีติ
สวดวันละ ๑๙ จบ (หรืออย่างน้อยวันละ ๑ จบ)

ปุเรนตัมโพธิสัมภาเร นิพพัตตัง โมระโยนียัง เยนะ สังวิทิตารักขัง มะหาสัตตัง วะเน-
จะรา จิวัสสัง วายะมันตา ปี เนวะ สักขิงสุ คณ्हิตุง พรหมะมันตันติ อักขาตัง ประริตตัน
ตัมภะณามะเห ฯ

บทสวดมนต์บูชาพระประจำวันศุกร์

คนเกิดวันศุกร์ ควรีพระพุทธรูปปางทรงรำพึงไว้บูชาเป็นพระประจำวัน อาฏานาฏิยะปรีติ
สวดวันละ ๒๑ จบ (หรืออย่างน้อยวันละ ๑ จบ)

อัปสะสันเนหิ นาถัสสะ สาสะเน สาธุ สัมมะเต อะมะนุสเสหิ จัณเฑหิ สะทา กิพพิ
สะการิกิ ประริสสานัญ จะตัสสันนะ มหิงสาเย จะ कुตติยา ยันเฑเสสิ มหาวิโร ประริตตันตัมภะ
ณามะเห ฯ

บทสวดมนต์บูชาพระประจำวันเสาร์

คนเกิดวันเสาร์ ควรมีพระพุทธรูปปางนาคปรกไว้บูชาเป็นพระประจำวัน อังคฺลิมาลปริต
สวดวันละ ๑๐ จบ (หรืออย่างน้อยวันละ ๑ จบ)

ยะโตหัง ภะคินิ อะริยาเย ชาติยา ชาโต นากิขานามิ สัจฺจิจจะ ปาณัง ชีวิตา โวโร
เปตา เตะนะ สัจฺเจนะ โสตถิ เต โหตุ โสตถิ คัมภัสสะ ฯ

บทสวดมนต์บูชาพระประจำวันพุธ (เกิดกลางคืน)

คนเกิดวันพุธกลางคืน ควรมีพระพุทธรูปปางป่าเลไลย์ไว้บูชา เป็นพระประจำวัน สุริย-
ปริต สวดวันละ ๑๒ จบ (หรืออย่างน้อยวันละ ๑ จบ)

กินนุ สันตะระมาโน ะ วาหุ สุริยงฺ ปะมุญจะสิ สังวิคคะรูปุ อาคัมมะ กินนุ ภีโต
วะ ติฏฐะสีติ สัตตะธา เม ณะเล มุทธา ชีวันโต นะ สุขัง ละเภ พุทธะคาถาภิติโตมहि โน
เจ มุญฺเจยยะ สุริยันติ ฯ

บทสวดมนต์บูชาพระเกตุ

พระเกตุ พระพุทธรูปปางสะดุ้งมาร เป็นพระประจำพระเกตุ พระเกตุชยปริต ไม่ประจำ
วันเกิดของใคร เป็นพระรักษาอายุของคนทุกคนให้ยั่งยืน เป็นพระคุ้มครองป้องกันภัยทั้งปวง
สวดวันละ ๙ จบ (หรืออย่างน้อยวันละ ๑ จบ)

ชะยันโต โพธิยามูเล สักกะยานัง นันทิวัทตะโน เอวัง ตะวัง วิชะโย โหติ ชะยัสสุ
ชะยะมังคะเล อะปะราชาติะบัลลังเก สีเส ปะฐะวีโปกชะเร อะภิสะเก สัพพะพุทธานัง อคฺคัป-
ปัตโต ปะโมหะติ สุนักขัตตัง สุมังคะลัง สุปะภาตัง สุขุฏฐิตัง สุขะโณ สุขุมุทโต จะ สุขิฏฐัง
พรหมะจาริสฺส ปะทักขินัง กายะกัมมัง วาจา กัมมัง ปะทักขินัง ปะทักขินัง มะโนกัมมัง ปะณิธิ
เต ปะทักขินา ปะทักขินานิ กัตตะวานะ ละภันตเตเถ ปะทักขิणे ฯ

บทสวดมนต์บูชาพระราหู

ผู้ใดพระราหูเสวยอายุ ๑๒ ปี ควรมีพระพุทธรูปปางมารวิชัยไว้บูชา และให้เจริญพุทธ-
มนต์ ดังนี้

กิณนุ สันตะระมาโน ะระราหู จันทั้ง ปุมุญจะสี สังวิคคะรูปุ อากัมมะ กิณนุกิโต
วะติฏฐะสีติ สัตตะ ธา เมพะเล มุทธา ชีวันโต นะสุขัง ละเภ พุทธะคาถาภิกิโตมहि โน เว
มุญเจะเย จันทิมันติ ฯ

มนต์บทนี้ชื่อว่า พุทธคาถาสำหรับสวดประจำพระราหูเสวยอายุ ๑๒ จบ (หรืออย่างน้อย
วันละ ๑ จบ)

พระคาถาอาวูธพระพุทธเจ้า

อายันตุโกนโต อิทะทานะสีละเนกขัมมะปัญญา สะหะวีริยะขันติ สัจจาธิ-
ฐานะสะเมตตุเปกขา ยุทธายะโว คณ्हะถะ อาวูธธานีติ

พระคาถานี้ เมื่อพระพุทธเจ้าเข้าประจัญด้วยพระยามาร เสียงพระบารมีเป็นอาวูธเมื่อ
ประจัญพระยามารนั้น พระคาถานี้ภาวนากันภัยต่าง ๆ ได้ เสกน้ำมันรดใช้ เสกน้ำมันรดคนบ้า
เสกข้าวสารชดฝีกก็ได้ เสกน้ำมันรดสะเดาะลูกก็ได้ บัดพิษสารพัดพิษ พิษงู พิษตะขาบ พิษ
แมลงบึ้ง ถ้าบัตให้ตัวเองให้ว่า ๑๔ ที บัดให้ผู้อื่นว่า ๑๑ ที กันจระเข้ เสือ แรด ควาย ได้
ทั้งนั้น แก้วสารพัด กระทำย่ำยีคุณไสยรังควานทุกประการ ภูตผีทุกจำพวกที่เข้าคน ถ้าจะขับ
เสกน้ำมันรดก็ได้ ภาวนาขับก็ได้ เสกเป่าที่หัวก็ได้ ออกไปโดยเร็วไว เพราะเกรงต่ออาวูธ
ของพระพุทธเจ้า มีอาจจะทนทานอยู่ได้ ใช้เสกหรือลงมิดหมอกก็ได้ เสกผ้าฝี่ ผ้าคุณได้ทุก
ประการแล

พระคาถาหลวงพ่อโตวัดระฆัง ฯ

ชินปัญญาชรรคาถา

ชะยาสะนากะตา พุทธา	เขตวา มารัง สะวาหะนัง
จะตุสัจจาสะภัง ระสัง	เย ปวีงสุ นะราระภา
คันทังคะราทะโย พุทธา	อัญฐะวีสะติ นายะกา

สัพเพ ปะติฏฐิตา มัยหัง
 สีเส ปะติฏฐิตอ มัยหัง
 สังโฆ ปะติฏฐิตอ มัยหัง
 ทะทะเย เม อะนุรุทโธ
 โทณทัณฺเฑ ปฎฐิกากัสสิมิง
 ทักขิเณ สะวะเน มัยหัง
 กัสสะโป จะ มะหามาโม
 เกเสนเต ปฎฐิกากัสสิมิง
 นิสินโน สิริสัมปັນโน
 กุมาระกัสสะโป เถโร
 โส มัยหัง วัทะเน นิจจัง
 ปุณฺโณ อังคฺลิมาโล จะ
 เถรา ปุญฺจะ อิม ชาตา
 เสสาสีติ มะหาเถรา
 เอเตสีติ มะหาเถรา
 ขะลันตา สีละเตเขนะ
 ระตะนัง ปะระโต อาสิ
 ฐะขักคัง บัจฉะโต อาสิ
 ขันธะโมระปะริตตัญจะ
 อากาเส ฉะทะนัง อาสิ
 ขินานาวะระสังยุตฺตา
 วาตาปัตตาทิสัญชาตา
 อะเสสา วินะยัง ยันตุ
 วัสะโต เมสะกิจเจะนะ
 ขินะปุญฺชะระมัชฌัมมิ
 สะทา ปาเลนตุ มัง สัพเพ

มัตตะเก เต มุณิสสะรา
 พุทฺโธ ฐัมโม ทวีโลจะเน
 อูเร สัพพะคฺุณากะโร
 สารีปุตฺโต จะ ทักขิเณ
 โมคคัลลาโน จะ วามะเก
 อาสุ อานันทะราหูโล
 อุกาสุง วามะโสตะเก
 สุริโยวะ ปะกังกะโร
 โสภิตอ มุณีปุงคะโว
 มะเหสี จิตตะวาทะโก
 ปะติฏฐาสี คฺุณากะโร
 อูปาลี นันทะสีวะลี
 นะลาเต ติละกา มะมะ
 วิชิตา ขินะสาวะกา
 ขิตะวันโต ขิโนระสา
 อังคะมังคะสุ สัณฺฐิตา
 ทักขิเณ เมตตะสุตตะกัง
 วาเม อังคฺลิมาละกัง
 อาฏานาฏियะสุตตะกัง
 เสสา ปาการะสัณฺฐิตา
 สัตตปปาการะสังกะตา
 พาหิรัชฌัตตูปัททะวา
 อะนันตะخينะเตชะสา
 สะทา สัมพุทฺธะปัญฺชะเร
 วิหะรันตัง มะหิตะเล
 เต มะหาปฺริสาสะภา

อิจเจวะมันโต	สุกุตโต สุรักโข
ชินานุกาเวนะ	ชิตุบัททะโว
ธัมมานุกาเวนะ	ชิตาริสังโก
สังฆานุกาเวนะ	ชิตันตะราโย
สัทธัมมานุกาเวปาติโต	จะรามิ ชินะบัญญัติ ฯ (๑)

คำแปลชินบัญญัติชรรคาถา

ขอให้พระพุทธรูปนราสภจอมมุนีนายกทั้ง ๒๔ พระองค์ มีพระพุทธรูปเจ้าพระนามว่า ตันหังกร เป็นอาทิ^(๓) บรรดาที่ประทับนั่งเหนืออาสนชั้ย ทรงข้านะมารพร้อมด้วยพาหนะได้ตั้งมรส คือ จตุสัจจธรรมอันประเสริฐ จงมาประดิษฐานอยู่ ณ เบื้องกระหม่อมของข้าพเจ้า

ขอให้พระพุทธรูป จงมาประดิษฐานเหนือเศียรเกล้าแห่งข้าพเจ้า

ขอให้พระธรรม จงมาประดิษฐานอยู่ที่ตาทองสองของข้าพเจ้า

ขอให้พระสงฆ์องค์บ่อเกิดแห่งคุณงามความดีทั้งปวง จงมาประดิษฐาน อยู่ที่อุระแห่งข้าพเจ้า

ขอให้พระอนุรุธเถระ จงมาประดิษฐานอยู่ที่ดวงหทัยแห่งข้าพเจ้า พระสารีบุตรจงมาประดิษฐานอยู่ ณ เบื้องขวา พระโกณฑัญญะจงอยู่ ณ เบื้องหลัง และพระโมคคัลลานะจงอยู่ ณ ส่วนเบื้องซ้าย

ขอให้พระอานนท์และพระราหุลจงอยู่ ณ โสตเบื้องขวาพระกัศสป และพระมหานามทั้งสองพระองค์ จงอยู่ ณ โสตเบื้องซ้าย

ขอให้พระพุทธรูปโสภิตจอมมุนี ทรงสมบุรณ์ด้วยศิริความสว่าง (แก่ประชาชน) ประดุจดวงอาทิตย์ จงสถิตนั่ง ณ ที่สุดผมส่วนเบื้องหลัง (แห่งข้าพเจ้า)

(๑) ผู้ประสงค์จะเจริญ "ชินบัญญัติชรรคาถา" ควรเริ่มต้นในวันพฤหัสบดี ให้หาดอกไม้รูปเทียนมาสักการบูชา ตั้งจิตระลึกถึงเจ้าประคุณสมเด็จฯ ขอให้ช่วยประสิทธิ์ประสาทพร เพื่อขออนุญาตใช้คาถาต่อไปนี้ได้ฟังเล่ากันมา ว่าสมเด็จพระมหาปรมาจารย์เจ้าคณะสงฆ์ราชูปถัมภ์ทรงใช้คาถา "ปุณฺโณ อังคุลิมาโล จ วรานนเต ติลกา มม" เสกน้ำสรงพระพักตร์

(๒) ว่าสมเด็จพระพุฒาจารย์ (แสง ปญฺญาทีโป ป. ๗) วัดราชบูรณะแปล

(๓) พระนามพระพุทธรูปเจ้า ๒๔ พระองค์ มีแจ้งอยู่ในหนังสือสืบสองตำนาน เฉพาะฉบับหลวงพิมพ์ครั้งที่ ๔ พ.ศ. ๒๔๖๔ หน้า ๔๙-๕๐

ขอให้พระกุมารกัสสปเถระ ผู้มีวาตะอันไพจิตรเป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดีอันยิ่งใหญ่ จงมาประดิษฐานอยู่ที่ปาก (วทเน) แห่งข้าพเจ้าเป็นเนืองนิจ

ขอให้พระเถระ คือ พระปุลณณะ พระองคุลิมาล พระอุบาลี พระนันทะ และพระสีวลี ๕ องค์นี้ จงเกิดเป็นประจุกต่อมไผ่หรือรอยเงิมที่นลาด (หน้าผาก) แห่งข้าพเจ้า

ขอให้พระอสีติมหาเถระชินสาวกชโนรส ผู้พิชิตข่านะมารุ่งโรจน์อยู่ด้วยเดชแห่งศีล นอกจากนั้น จงมาสถิตอยู่ที่อวัยวะน้อยใหญ่ (แห่งข้าพเจ้า)

ขอพระรัตนสูตรจงอยู่ข้างหน้า เมตตสูตรจงอยู่ข้างขวา ธัคคสูตรจงอยู่ข้างหลัง อังคุลิมาลสูตรจงอยู่ข้างซ้าย ชันชปริตร โมรปริตร และอาฏานาฎยสูตร จงเป็นเพดานกางกั้นในอากาศ ขอบรรดาพระสูตรอันประเสริฐต่าง ๆ ของพระชินะนอกจากนั้น จงตั้งเป็นประจุกกำแพงล้อมไว้ ๗ ชั้น

เมื่อข้าพเจ้ายังดำเนินกิจของตนอยู่ (เข้าใจว่าบวชอยู่) ในธรรมวินัยอันเป็นระบบแห่งพระสัมมาสัมพุทธะ ขอให้บันดาลอุปัทวันตรายทั้งภายนอกและภายในอันเกิดแต่ลมร้ายและโรคดีเป็นอาทิ จงถึงความย่อยยับไปด้วยเดชแห่งพระชินมุนีอันหาที่สดมิได้ โดยไม่เหลือในกาลทุกเมื่อ

ขอให้พระพุทธรองค์ผู้เป็นพระมหาบุรุษอันประเสริฐทั้งมวลนั้นจงช่วยคุ้มครองป้องกันข้าพเจ้า ผู้ยังอยู่ ณ ท่ามกลางแห่งพระธรรมวินัยอันเป็นระบบพระชินมุนี ณ พื้นปฐพีนี้ทุกเมื่อเทอญ

ข้าพเจ้า ซึ่งพระมหาบุรุษเหล่านั้นคุ้มครองรักษาดีแล้วในภายในเป็นอันชานะแล้วซึ่งอุปัทวะภัยด้วยชินานุภาพ ชานะแล้วซึ่งข้าศึก คือ กิเลส (เครื่องข้อง) ด้วยธรรมานุภาพ ชานะแล้วซึ่งอันตรายด้วยสังฆานุภาพ อันอานุภาพแห่งพระสัทธรรมคุ้มครองแล้ว อยู่ประพาศพิภพจรยในระบอบของพระชินพุทธเจ้าแล ฯ

การไหว้พระ ๕ ครั้ง

ในวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง ไม่ว่าจะเวลาใดตามแต่เหมาะ ต้องไหว้พระให้ได้ ๕ ครั้งเป็นอย่างน้อยในคราวเดียวกัน ถ้ามีดอกไม้มารูปเทียนกับบูชา ถ้าไม่มีก็มีมือ ๑๐ นิ้ว และปากกับใจ ควรไหว้จนตลอดชีวิต

ครั้งที่ ๑ ฟังนั้กระโหย่งเท้า ประนมมือว่า

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ ฯ ว่า ๓ หน แล้วว่า
พระพุทธคุณ คือ

อิตปิโส ภะคะวา อาระหังสัมมาสัมพุทธโ วิชชาจะระณะ สัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู
อนุตตะโร ปุริสะธัมมะสาระถิสัตถา เทวะมนุสสานัง พุทโธ ภะคะวาติ ฯ

หยุดระลึกถึงพระปัญญาคุณ ทรงรู้ดีรู้ชอบสิ้นเชิง พระบริสุทธิคุณ ทรงละความ
เศร้าหมองได้หมด พระกรุณาคุณ ทรงสงสารผู้อื่น และสั่งสอนให้ปฏิบัติตามของพระองค์เจ้า
จนเห็นชัด แล้วกราบลงหนหนึ่ง

ครั้งที่ ๒ ว่าพระธรรมคุณ คือ

สะวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม สันทิฏฐิโก อกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก
ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิติ ฯ

หยุดระลึกถึงพระธรรม ที่รักษาผู้ปฏิบัติตาม ไม่ให้ตกไปในที่ชั่วจนเห็นชัด แล้วกราบ
ลงหนหนึ่ง

ครั้งที่ ๓ ว่าพระสังฆคุณ คือ

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ
ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สามีจิปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ
ยะทิทังจัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัญฐะระ ปุริสะปุคคะลา เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อาหุ-
เนยโย ปาหุเนยโย ทักขิเนยโย อัญชะลีกะระณีโย อนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ ฯ

หยุดระลึกถึงคุณ คือความปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูก ปฏิบัติชอบ ของพระอรหันต์
จนเห็นชัดแล้ว กราบลงหนหนึ่ง

นั่งพับเพียบประนมมือ ตั้งใจระลึกถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ไม่ถือสิ่งอื่นยิ่งกว่าจน
ตลอดชีวิต ว่าสรณคณัน คือ

พุทฺธัง สรรเวณัง คัจฉามิ ธัมมัง สรรเวณัง คัจฉามิ สังฆัง สรรเวณัง คัจฉามิ
พุทฺธัมปิ พุทฺธัง สรรเวณัง คัจฉามิ พุทฺธัมปิ ธัมมัง สรรเวณัง คัจฉามิ พุทฺธัมปิ สังฆัง

สระระณัง คัจฉามิ ตะติยัมปิ พุทฺธัง สระระณัง คัจฉามิ ตะติยัมปิ ฐัมมัง สระระณัง คัจฉามิ
ตะติยัมปิ สังฆัง สระระณัง คัจฉามิ

ครั้งที่ ๔ ระลึกถึงคุณบิดามารดาของคนจนเห็นชัดแล้ว กราบลงหนหนึ่ง

ครั้งที่ ๕ ระลึกถึงคุณของบรรดาท่านผู้มีอุปการคุณแก่ตน เช่น พระมหากษัตริย์
และครูบาอาจารย์ เป็นต้น จนเห็นชัดแล้วกราบลงหนหนึ่ง

ต่อไปนี้ไม่ต้องประนมมือ ตั้งใจพิจารณาเรื่องและร่างกายของตนว่า เราจะต้องแก่ หนี
ความแก่ไปไม่พ้น จะต้องเจ็บ หนีความเจ็บไปไม่พ้น จะต้องตาย หนีความตายไม่พ้น จะต้อง
พลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น มีกรรมเป็นของตัว คือทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วเป็นอนิจจัง
ไม่เที่ยง ไม่แน่นอน เป็นทุกข์ลำบากเดือดร้อน เป็นอนัตตา ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของตน
ครั้นพิจารณาแล้ว ตั้งใจแผ่กุศลทั้งปวง มีการกราบไหว้ เป็นต้น อุทิศให้แก่ท่านผู้มีคุณ
มีบิดามารดา เป็นต้น ตลอดจนชั้นสูงสุด คือ พระมหากษัตริย์ ทั้งเทพยดา มนุษย์ และสัตว์
ทั้งหลายว่า จงเป็นสุข ๆ อย่างมีเวรมีภัยเบียดเบียนกันและกัน รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัย
ทั้งสิ้นเถิด

การไหว้ ๕ ครั้งนี้ ถ้าว้นไหนขาด ให้ไหว้ใช้หนี้ ๕ ครั้งในวันรุ่งขึ้น ถ้านั่งกระโหย่ง
ทำไม่ได้ก็นั่งพับเพียบ ถ้าไม่ได้ก็นอนไหว้ เมื่อยกมือไม่ขึ้น ก็ปากกับใจ ถ้าทำได้อย่างนี้ เป็น
เครื่องพยุงตนให้เป็นคนดี ไม่ให้เป็นคนชั่วและให้ตั้งอยู่ในที่ดีไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว ถ้าผู้ใด
ประพฤติได้เสมอจนตลอดชีวิต ผู้นั้นจะอุ่งใจในตัวของตัวเอง มีความเจริญงอกงามไปบุญลี่ยิ่ง ๆ
ขึ้นเสมอ ทุกคืน ทุกวัน คุณครองบ่วงกันอันตราย ปราศจากความเสียหายที่ไม่เหลือวิสัย และ
ตั้งตัวได้ในทางคติโลกและทางคติธรรมเต็มภูมิเต็มขั้นของตน ๆ ทุกประการ ฯ ล ฯ

บทมนมเทวดา

สัคเค กาเม จะรูเป คิริสิขะระตะฐเฐ จันตะลิเช วิมานเ ทิเป รัฎฐเ จะคามเ
ตะรุวะนะ คะหะเนคะหะวัตถุมหิ เขตเต ภูมมา จายันตุเทวา ชะละละละวิสะเม ยักกะคันธัพพะ-
นาคา ติญจันตา สันติเกย้ง มุมิวะระวะจะนัง สาธะโวเม สุณันตุ ฯ

ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา ฯ

ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา ฯ

ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา ฯ

แปล

สารุ สัคเค ข้าพเจ้าขออัญเชิญเทพยเจ้าซึ่งสถิตอยู่ในจกามาพจรสวรรค์ กาเม อันอยู่ใน
ในกามภพนันต์จังหวัดวงจระบุเทพยเจ้าดำรงอยู่ในรูปภพ คิริสีขระระตะฏ เทพยเจ้าอยู่ใน
ห้วงมหรรรณพ สิงขรเขตตุคลรรธา จันตะลิกเข เทพยเจ้าอันแน่นแน่น้องนองในท้องอากาศ
วิมานเอน อยู่ในวิมานมาศ รัตนมณเฑียร ทีเป เทพยเจ้าอยู่ในเกาะแก่งน้อยและใหญ่ รัฐฐ
เทพยเจ้าอาศัยอยู่ในเรือนหลวง จะคาเม เทพยเจ้าทั้งปวงอยู่ที่บ้านน้อยและบ้านใหญ่ ตะรุวะ
นะคะหะเน เทพยเจ้าอยู่ในหมู่ไม้ไพรพฤษชาติสาธ เทพยเจ้าอยู่ที่บ้านเรือนและไร่นา ภูมมา
เทพยเจ้าอยู่ในพื้นภูมิประเทศ จายันตุทเวา ข้าพเจ้าขอเชิญจงมาสมเสรประชุม ชะละละละวิสะเม
เทพยเจ้าอยู่ในลุ่มน้ำและบนบกมิได้เสมอกัน ยักกะคันธัพพะนาคา ทั้งยักขาและคนธรรพ์
นาคราชผู้เป็นใหญ่ ติวฐันดา สันทิเกยง เทพยเจ้าอยู่ทุกเกาะแก่งแห่งตำบล มุนิวะระวะจะนัง
ข้าพเจ้าขออัญเชิญพระฤาษีทุกแห่งหนอันศักดิ์สิทธิ์ฤทธิธรรณด้วยเดชา สาระโว เม สุณันตุ ข้าพเจ้า
ขออัญเชิญเทพยดาอันเรื่องเดช ซึ่งสถิตอยู่ในอมรพิมานเมศ เมืองฟ้า รัมมัสสะวะนะกะ
โลอะยมะกะทันดา รัมมัสสะวะนะกะโล อะยมะกะทันดา รัมมัสสะวะนะ อะยมะกะทันดา
รัมมัสสะวะนะกะโร อะยมะกะทันดา ข้าพเจ้าขออัญเชิญท้าวเทเวศร์ สิ้นขอบเขตจักรวาล จงมา
สมเสรประสานกันณสถานที่นี้เถิด ฯ

วิธีทำวัตรเช้า

พียงนั่งคุกเข่าประนมมือพองาม (คือแค่ออก) ตั้งใจถวายความเคารพพระรัตนตรัย ถ้า
หลายคนให้หัวหน้านำ ถ้าคนเดียวว่าต่อไปนี้

อะระหังสัมมาสัมพุทโธ ภาคะวา

พระผู้มีพระภาคซึ่งเป็นที่พึ่งนับถือของเราทั้งหลาย พระองค์เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้ชอบ
เองแล้ว ถึงวิเศษในการละและการเจริญ ละกิเลสขาดจากสันดานกับทั้งवासนา เป็นผู้ไม่หลง
มีความไม่หลงเป็นธรรมดา ตรัสรู้ร้อยสี่ ๔ แจ้งประจักษ์โดยลำพังพระองค์เอง ตรัสรู้ชอบ
ไม่วิปริตแล้ว และสอนผู้อื่นให้ตรัสรู้ได้ด้วย เราทั้งหลายขอภิวาทกราบไหว้พระผู้มีพระภาค
พระพุทธรเจ้า อะระหังสัมมาสัมพุทโธ พระองค์นั้นมีพระสญูปกับพระพุทธรูปนี้เป็นพยาน

พุทธัง ภาวะวันตั้ง อภิวัตินิ ๑
(กราบลงหนหนึ่ง)

สรวากขาโต ภาวะวะตา ชัมโม ๑

ธรรมของพระผู้มีพระภาคเจ้ากล่าวดีแล้ว แสดงทางดับกิเลสและกองทุกข์ให้ผู้ปฏิบัติตาม
ถึงความสิ้นทุกข์ โดยชอบได้ เราทั้งหลายขอมั่นสการธรรมที่พระพุทธเจ้านั้นกล่าวดีแล้ว

(กราบลงหนหนึ่ง)

สุปฏิปันโน ภาวะวะโต สวะกะสังโฆ ๑

หมู่สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าปฏิบัติดีแล้ว ได้บัญญัติตรัสรู้วิสัย ๔ ทำกิเลสใน
สันดานของตน ความละกิเลสได้จริงเป็นการปฏิบัติดีแล้ว

สังฆัง นมามิ ๑

(กราบลงหนหนึ่ง)

(ผู้นำว่า) หันตะ มะยัง พุทธัสสะ ภาวะวะโต ปุพพะภา คณะมาการัง กะโรมะ เส ๑

รับสวดพร้อมกัน

นะโม ตัสสะ ภาวะวะโต อระหะโต สัมมาสัมพุทธ ัสสะ ๑ (ว่า ๓ คน)

(ผู้นำว่า) หันตะ มะยัง พุทธาภิตุง กะโรมะ เส ๑

รับสวดพร้อมกัน

โย โส ตะถาคะโต อระหัง สัมมา สัมพุทธโ วิชชาจะระณะ สัมปันโน สุคะโต
โลกะวิทู อะนุตตะโร ปุริสะธัม มะสาระถิ สัตถา เทวะ มะนุสสานัง พุทโ ภาวะวะ ๑

โย อิมัง โลกัง สะเทวะกัง สะมาระกัง สะพรั้มมะกัง สัสสะมะณะ พราหมะณัง
ปะชัง สะเทวะมะนุสสัง สะยัง อะภิญญา สัจฉิกะตะวา ปะเวเทสิ

โย ชัมมัง เทเสสิ อาทิกัลละยานัง มัชฌเ กัลละยานัง ปาโรยसानะ กัลละยานัง
สาตถัง สัพพะยัญชนะัง เกวะละปะริปุณณัง ปะวิสุทฺธัง พรั้มมะจะริยัง ปะกาเสสิ ๑
ตะมะหัง ภาวะวันตั้ง อะภิปุชยามิ ๑

ตะมะหัง ภาวะวันตั้ง สิระสา นมามิ ๑

(กราบลงหนหนึ่ง)

หากคนเดียวว่า โยโส ตะดาเคโต ๗ เป ๗ ตะมะหัง ภาคะวันตัง สีระสา นะ मामิ
(ผู้นำว่า) หันทะ มะยัง ชัมมาภิกุติง กะโรมะ เส ๗

รับสวดพร้อมกัน

โย โส สะวากขาโต ภาคะวะตา ชัมโม สันทิฏฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก
โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิติ ๗

ตะมะหัง ชัมมัง อะหิปุชชยามิ ๗

ตะมะหัง ชัมมัง สีระสา นะ मामิ ๗

(กราบลงหนหนึ่ง)

หากคนเดียวว่า โส โส สวากขาโต ๗ เป ๗ ตะมะหัง ชัมมัง สีระสา นะ मामิ
(ผู้นำว่า) หันทะ มะยัง สังฆาภิกุติง กะโรมะ เส ๗

รับสวดพร้อมกัน

โย โส สุปะฏิบันโน ภาคะวะโต สวากะสังโฆ อุกุปะฏิบันโน ภาคะวะโต
สวากะสังโฆ ญายะปะฏิบันโน ภาคะวะโต สวากะสังโฆ สามิจิปะฏิบันโน ภาคะวะโต
สวากะสังโฆ ยะทิทังจัตตาริ ปุริสสะยูกานิ อัญจระ ปุริสสะปุคคะลา เอสะ ภาคะวะโต
สวากะสังโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิเนยโย อัญชะลี กระจะณีโย อะนุตตะรัง
ปัญญักเขตตัง โลกัสสะ ๗

ตะมะหัง สังฆัง อะหิปุชชยามิ ๗

ตะมะหัง สังฆัง สีระสา นะ मामิ ๗

กราบลงหนหนึ่งแล้วนั่งราบ

หากคนเดียวว่า โย โส สุปะฏิบันโน ๗ เป ๗ ตะมะหัง สังฆัง สีระสา นะ मामิ
(ผู้นำว่า) หันทะ มะยัง ระตะนัตตะยัปะปะ ฌามะ คาถาโย เจวะ รังเวคะ
ปริกิตตะนะ ปาฐัญจะระฌามะ เส ๗ หากคนเดียวว่าเลย

รับสวดพร้อมกัน

พุทโธ สุสุทโธ กระจุณามะหัตถณะโว โยจันตะสุท ชัพพะระญาณะโลจะโน โลกัสสะ
ปาปุปะกิละสะฆาตะโก วันทามิ พุทฺธัง อะหะมา ทะเวนะ ตัง

ธัมโม ปะทีโป วียะ ตัสสะ สัตถุโน โย มัคคะ ปากามะตะเภทะภินนะโก
โลกุตตะโร โย จะ ตะทัตตะ ทีปะโน วันทาโม ธัมมัง อะหะมา ทะเรนะ ตัง

สังฆो สุขเขตตาทะยะติเขตตะสัจฉัญญิตโต โย ทิฏฐะสันโต สุขะตานุโพทะโก โลลัปปะทีโน
อะริโย สุขเมธะโส วันทาโม สังฆัง อะหะมา ทะเรนะ ตัง

อิจจะวะ เมกัันตะภิปุชชะเนยยะกัง วัตถุ ตะยัง วันทะยะ ตาภิสังขะตัง บุญญัง มะยา
ยัง มะมะ สัพพบุททะวามา โหนตุ เว ตัสสะ ปะภาวะสิทธินา

อิธะ ตะถาคะโต โลเก อุปันโน อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ

ธัมโม จะ เทสิโต นียยาทิโก อุปะสะ มิโก ประวินิพพานโก สัมโพทะคามิ
สุคะตัมปะ เวทิตโต

มะยันตัง ธัมมัง สุตะวา เอวัง ชานามะ

ชาติปี ทุกขา ชะราปี ทุกขา มะระณัมปี ทุกขัง

โสกะปะริเทวะ ทุกขะ โทมะนัสสุปายา ส่าปี ทุกขา

อัมปิเยติ สัมปะโยโค ทุกโข ปิเยติ วิปปะโยโค ทุกโข

ยัมปิจัจัง นะ ละภะติ ตัมปี ทุกขัง

สังขิตเตนะ ปัญญาปาทานักขันธาทุกขา

เสยยะถิทัง

รูปูปาทานักขันโธ

เวทัญญาปาทานักขันโธ

สัจฉัญญาปาทานักขันโธ

สังขารูปาทานักขันโธ

วิญญาณูปาทานักขันโธ

เยสัง ปะริญญาเย ชะระมาโน โส ภะคะวา

เอวัง พะหุลัง สาระเก วินะติ

เอวัง ภาคา จะ ปะนัสสะ ภะคะวะโต สาระเกสุ อะนุสาสะนี พะหุลาปะวัตตะติ

รูบั้ง อะนิจัจัง

เวทะนา อะนิจจา

สัจญา อะนิจจา
 สังขารา อะนิจจา
 วิญญาณัง อะนิจจา
 รูปัง อะนัตตา
 เวทนา อะนัตตา
 สัจญา อะนัตตา
 สังขารา อะนัตตา
 วิญญาณัง อะนัตตา
 สัพเพ สังขารา อะนิจจา
 สัพเพ ธัมมา อะนัตตาติ
 เต — ชาย
 ตา — หญิง

โอตินณามะหะชาตียา ชะรามะระณณะ โสเกติ ปะริเทเวติ ทุกเขติ โทมนัสเสติ
 อุปายา เสหิ

ทุกโขตินณา ทุกขะปะเรตา

อัมปะระนานันิมัสสะ เกวะลัสสะ ทุกขักขัน ฐัสสะ อันตะกิริยา ปัญญาเยถาติ

จิริปะริณิพพุตัมปี ตัง ภาคะวันตัง สาระณัง คะตา

ธัมมัญจะ ภิกขุสังมัญจะ

ตัสสะ ภาคะวะโต สาสะนัง ยะถาสะติ ยะถาพะลัง มะนะสิกะโรมะ อะนุปะฏิปัชชามะ

สา สา โน ปะฏิปัตติ

อิมัสสะ เกวะลัสสะ ทุกขักขัน ฐัสสะ อันตะกิริยาเย สังวัตตะตุ ฯ

จบทำวัตรเช้า

บทสวดถวายพรพระ เพื่อบำรุงกุศลทั่วทุกคราย

พาหุง สาหัสสะมะภินิมิตตะสาธุขันตัง ครีเมชะลัง อุทิตะโฆระสะเสนะมารัง ทานาภิธัม
 มะวิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภาวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ

มาราติเร กะมะภิชฺยุมิตะสัพพะรัตติง โหมรัมปะนาพะ วะกะมักขะมะถัทธะยักขัง ชันตี
สุทนต์ะวิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภาวะตุเต ชะยะมังคะลานิ ฯ ฯ

นาพาภิริง กะชะวะรัง อะติมัตตะภูตัง ทาวักคิจักกะ มะสะนีวะ สุทธารุณันตัง
เมตตัมพุเส กะวิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภาวะตุเต ชะยะมังคะลานิ ฯ ฯ

อุกขิตตะ ชัคคะมะติหัตตะสุทธารุณันตัง ธาวันตี โยชะนะ ประถังคฺลิมาละวังตัง อิทธิภิสังชะ
ตะมะโน ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภาวะตุเต ชะยะมังคะลานิ ฯ ฯ

กัตวานะ กัมมฐะมุทะรัง อิวะ คัพภินียา จิญฺจาเย ทุฏฐะวะจะนัง ชะนะกายะมัจเฆ
สันเตนะ โสมะวิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภาวะตุเต ชะยะมังคะลานิ ฯ ฯ

สัจจัง วิหาเย มะติสัจจจะกะวาหะเกตุง วาทาภิ โรปีตะมะนัง อะติอันธะภูตัง ปัญญาปะที
ปะชะลิโต ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภาวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ ฯ ฯ

นันทิ ปะนันทะภุชะคัง วิพุชังมะหิทธีง ปุตเตนะ เถระภุชะเคนะ ทะมาปะยันโต
อิทธิ ปะเทสะวิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภาวะตุเต ชะยะมังคะลานิ ฯ ฯ

ทุคคาหะ ทิฏฐิภุชะเคนะ สุทฺถุหัตถัง พรมมัง วิสุทฺธิชฺติมิทธิพะกาภิธานัง ญาณาคะ
เทนะวิธินา ชิตะวา มุนินโท ตันเตชะสา ภาวะตุ เต ชะยะมังคะลานิ ฯ ฯ

เอตาปี พุทธะชะยะมังคะละอฏฺฐะคาถา โย วาจะโน ทินะทินะ สะระเต มะตันตี
หิตะวา นะเนกะ วิวิธานิ จุปฺทะวานิ โมกขัง สุขัง อะริคะเมยยะนะโร สะบัญญัติ ฯ ฯ

คาถาถวายพรพระทั้ง ๘ บทนี้ ทรงพระคุณล้ำเลิศยิ่งนัก ถ้าได้ ใช้สวดมนต์ไว้เป็น
นิจสิน จะแคล้วคลาดจากภัยต่าง ๆ บังเกิดลาภสักการมงคลเป็นที่รักชอบแก่คนทั้งหลาย มีคำ
แปลว่าดังนี้:—

พาหุง คาถาที่ ๑ พระจอมมุนีได้ชนะพญามารผู้ นirimิตแขนขาตั้งพันถืออาวุธครบมือ
ชี้คชสารศิริเมฆพร้อมด้วยเสนามารโห่ร้องกึกก้องด้วยธรรมวิธี มีทานบารมีเป็นต้น ขอขัยมงคล
ทั้งหลายจงมีแต่ข้าพเจ้า ด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น.

มารา คาถาที่ ๒ พระจอมมุนีได้ขัยชนะแก่อาฬวะกะยักษ์ ผู้มีจิตกระด้าง ปราศจาก
ความอดทน มีฤทธิ์พิลึกยิ่งกว่าพญามาร เข้ามาต่อสู้อย่างนัก ตลอดจนรุ่ง ด้วยวิธีทรมานเป็น
อันดี คือ พระขันตี ขอขัยมงคลทั้งหลายจงมีแต่ข้าพเจ้า ด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น.

นาพา คาถาที่ ๓ พระจอมมุนีได้ช่วยชนะแก่ช้างตัวประเสริฐ ชื่อ นาพาศิริ เป็นช้างเมามันยิ่งนัก แสนที่จะทารุณ ประดุจดั่งเพลิงป่าและจักรวรุฑกับสายฟ้า ด้วยวิธีรดลงด้วยน้ำคือ พระเมตตา ขอชัยมงคลทั้งหลาย จงมีแต่ข้าพเจ้า ด้วยเดชแห่งพระพุทธรชัยมงคลนั้น.

อุกขิตตะขัค คาถาที่ ๔ พระจอมมุนีมีพระหฤทัยที่จะกระทำอิทธิปาฏิหาริย์ ได้ทรงชนะโจรชื่อองคฺลิมาล (ผู้มีพวงดอกไม้คือ นัวมุขย์) แสนร้ายกาจฝีมือดี ถือดาบเงี้ยวไล่พระองค์ไปเส้นทางสามโยชน์ ขอชัยมงคลทั้งหลายจงมีแต่ข้าพเจ้า ด้วยเดชแห่งพระพุทธรชัยมงคลนั้น.

กัถวา คาถาที่ ๕ พระจอมมุนีทรงได้ช่วยชนะ กลับเนื้อความที่ใส่ร้ายนางจิณฺจมานวิกา ผู้ทำอาการประหนึ่งว่ามีครรภ์ เพราะทำไม้ที่มีสนฐานอันกลมให้เป็นดุจดั่งว่ามีท้อง ด้วยวิธีสมาธิอันงาม คือความสงบพระหฤทัยในท่ามกลางหมู่ชน ขอชัยมงคลจงมีแต่ข้าพเจ้าด้วยเดชแห่งพระพุทธรชัยมงคลนั้น.

สัจจิง คาถาที่ ๖ พระจอมมุนีรุ่งเรื่องด้วยประทับคือบัญญัติ ได้ช่วยชนะแก่สัจจะนิครณธ์ผู้มีอหิชาศัยในที่จะละเลยเสียซึ่งความสัตย์ มีใจในที่จะยกถ้อยคำของตนให้สูงดูยกทรง เป็นผู้มิดมยยิ่งนัก ด้วยเทศนาญาณวิธีคืออหิชาศัยแล้วเทศนา ขอชัยมงคลจงมีแต่ข้าพเจ้า ด้วยเดชแห่งพระพุทธรชัยมงคลนั้น.

นันทโท คาถาที่ ๗ พระจอมมุนีโปรดให้พระโมคคัลลานะเถระ พุทฺธิ โนรส นิรมิตกาย เป็นนาคราชไปทรมานพญานาคชื่อนันทโทปะนันทะ ผู้มีความรู้ผิด มีฤทธิ์มาก ชนะด้วยวิธีอันให้อุปเทศแห่งฤทธิ์แก่พระเถระ ขอชัยมงคลจงมีแต่ข้าพเจ้า ด้วยเดชแห่งพระพุทธรชัยมงคลนั้น.

ทูกคา คาถาที่ ๘ พระจอมมุนีได้ช่วยชนะพรหม ผู้มีนามว่าท้าวผะกาผู้มีฤทธิ์ มีอันสำคัญตนว่าเป็นผู้รุ่งเรื่องด้วยฤทธิ์อันบริสุทธ์ มีมืออันท้าวภุชงค์คือทิวที่ตนถือผิดรีงรัดไว้แน่นแน่น แล้วด้วยวิธีวางยาอันวิเศษคือเทศนาญาณ ขอชัยมงคลจงมีแต่ข้าพเจ้า ด้วยเดชแห่งพระพุทธรชัยมงคลนั้น ฯ

เอตาปี คาถาบอกอานิสงส์ นรชนผู้ใดประกอบด้วยปัญญา บมิได้เกียจคร้าน จะสวดกิติ หรือระลึกถึงกิติ ซึ่งพระคาถาทั้ง ๘ บทนี้ อันสรรเสริญซึ่งชัยมงคลแห่งพระนรชนผู้นั้น มาละเลยเสียแล้วซึ่งภัยอันตรายมีประการต่าง ๆ เป็นอันมากพึงได้ซึ่งสิวมอกข์นฤพาน อันเป็นเอกนัตบรมสุข.

พระคาถาพระพรชัยทั้ง ๘ บทนี้ ท่านโบราณจารย์ได้ร้อยกรองอุปที่ห่คุณภาพไว้
แต่ละบท ดังนี้ :-

- ๑ ให้อภัยคุณพระสัตตา พระมหากษัตริย์คุณ มีฤทธิ์อันสมบุรณ์ สืบบุราณมานานเนื่อง ฯ
- ๑ พาหุงบทต้นนั้น คุณอนันต์เอนกเนื่อง ช่วยสัตว์ไม่ขัดเคือง เป็นเลิศยิ่งทุกสิ่งสรรพ ฯ
- ๑ ถ้าแม้นจะแก้คุณ ให้อภัยบุญสิ้นเสียพลัน ผิดฎบปีศาจอัน สมมุติมนุษย์ทำ ฯ
- ๑ บทสองคือมารา ให้เสกยากินเป็นประจำ มีคุณอันเลิศล้ำ สะตะโรครไม่ราคะ ฯ
- ๑ อนึ่งจรเข้าไพรสมถ์ จะผจญด้วยไพรีน สารพัดสัตว์กลัวสิ้นด้วยนาพาประเสริฐสม ฯ
- ๑ อนึ่งจรไปต่างเมือง ให้อภัยเรื่องทั่วนิคม ผูกชวย่อมนิยม นโมอันเป็นไมตรี ฯ
- ๑ อุกขิตตะชัคให้ภาวนา เกิดลาภเหมือนนารี บูชาทุกคติ มาสู่ที่สำนักคน ฯ
- ๑ อนึ่งมีศัตรูหมาย มาทำร้ายจลาจล จะให้จิตผู้นั้นวน สามภักดิ์มารักเรา ฯ
- ๑ ราฟิงพระคาถา กัดวาลแล้วนี้เอา ผู้นั้นจะบรรเทา ละลายจิตเป็นมิตรพลัน ฯ
- ๑ อนึ่งจะพูดให้เขาเชื่อ สัจจังเจือเป็นนิรันดร์ เห็นจริงทุกสิ่งสรรพ ไม่กลางแคลง
ระวางใจ ฯ
- ๑ อนึ่งถูกสรรพพิษ ไม่ว่าฤทธิ์ใดใด ดับพิษได้เร็วไว วิเศษในบทนั้นโท ฯ
- ๑ อนึ่งผจญปัจจามิตร ทูคาคิดในมโน มีจนาทิจุทธิโก มนุสโสระอาใจ ฯ
- ๑ เอตายปีพุทธะ อย่าได้ละราฟิงไป พระคุณอนันต์ อุดมเลิศในชาติตรี ฯ
- ๑ พาหุงทั้งแปดบท ท่านกำหนดพระคุณมี ยิงพันพระธรณี จะกำหนดไปชดชม ฯ
- ๑ อนึ่งแก้ความพองหา ดักน้ำมาโดยนิยม สิบนิ้วประนม ทำมนต์ด้วยพระบาลี ฯ
- ๑ พาหุงทั้งแปดบท เขียนชื่อจดลงทันที เสกแล้วเอาวารี ชุบขยี้ละลายไป ฯ
- ๑ บุญสิ้นไม่แก่นสาร อธิษฐานตามชอบใจ โจรจนไม่ทนได้ ดังทิ้งไขเหนือกีลา ฯ
- ๑ จงจำกำหนดแน่ เท่านั้นและพระคาถาแปดบทตั้งพรธนา ยุติกาลเท่านั้นเอย ฯ

มะหาการุณีโก นาโถ หิตายะ

สัพพะ ปาณินัง

ปุเรตะวา ปาระมี สัพพา

บัตโต สัมโพธิ มุตตะมัง

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ

โหดุ เต ชะยะ มังคะลัง

ชะยันโต โพธิยา มูเล

สัkkายะนัง นันทิวัทตะโน

เอวัง ตะวัง วิชะโย โหหิ

ชะยัสสุ ชะยะ มังคะเล

อดะปะราชิตะบัลลังเก
 อดะภิเสเก สัพพะพุทธานัง
 สุนักขัตตัง สุมังคะลัง
 สุกขะโณ สุมุหุตโต จะ
 ปะทักขินัง กายะกัมมัง
 ปะทักขินัง มะโนกัมมัง
 ปะทักขินา นิกัตตะวา นะ
 ภาวะตุ สัพพะมังคะลัง
 สัพพะพุทธานุภาเวนะ
 ภาวะตุ สัพพะมังคะลัง
 สัพพะธัมมานุภาเวนะ
 ภาวะตุ สัพพะมังคะลัง
 สัพพะสังฆานุภาเวนะ

สีเส ประฐะวิโปก ขะเร
 อัคคัปปัตโต ปะโมทะติ
 สุปะภาตัง สุนฺหุ ฐิตัง
 สุกฺขิฐัง พรหมมะ จาริสู
 วาจากัมมัง ปะทักขินัง
 ปะณิธิ เต ปะทักขินา
 ละภันตัตถะ ปะทักขิเณ
 รักขันตุ สัพพะ เทวะตา
 สะทาโสตถิ ภาวันตุเต
 รักขันตุ สัพพะ เทวะตา
 สะทาโสตถิ ภาวันตุเต
 รักขันตุ สัพพะ เทวะตา
 สะทาโสตถิ ภาวันตุเต ฯ

สวดมนต์จบแล้ว ตั้งใจอุทิศความดีที่สวดมนต์นี้ไปถึงผู้มีพระคุณทั้งหลาย มี
 บิดาแลมารดาเป็นต้น ตลอดจนสรรพสัตว์ในโลก ว่าดังนี้

อิทังเม ญาตินัง โหนตุ สุขิตา โหนตุ ญาตะโย

ขอเดชะ ตั้งจิตอุทิศผลบุญกุศลนี้ไปให้ไฟศาล ถึงบิดามารดาและอาจารย์ ทั้งลูกหลาน
 ญาติมิตรสนิทกัน

คนเคยร่วมการงานทั้งหลาย มีส่วนได้ในกุศลผลของฉัน

ทั้งเจ้ากรรมนายเวรและเทวัญ ขอให้ท่านได้กุศลผลนี้เทอญ ฯ

แล้วแผ่เมตตาว่าดังนี้

เมื่อเสร็จการสวดมนต์ตรวจหน้าแล้วให้แผ่เมตตาทั้งเข้าและเย็น

สัพเพ สัตตา อะเวรา โหนตุ

ขอสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง จงเป็นสุข ๆ เกิด อย่าได้มีเวรต่อกันและกันเลย

สัพเพ สัตตา อัพพะยาปัชฌา โหนตุ

ขอสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง จงเป็นสุข ๆ เกิด อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย

สัพเพ สัตตา อะนีมา โหนตุ

ขอสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง จงเป็นสุข ๆ เกิด อย่าได้มีความทุกข์กายทุกข์ใจ

สัพเพ สัตตา สุขี อัตตานัง ปะริหะรันตุ

ขอสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง จงมีความสุขกายสุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด

การทำวัตรเย็นใช้ย่อ ๆ ก็ได้ คือตั้งใจบูชาพระรัตนตรัย เสร็จแล้วตั้งนโม ๓ จบ พุทธัง
ธัมมัง สังฆัง ทุติยัมปิ ตะติยัมปิ แล้ว อิติปิ โส ฯ เป ฯ จบแล้ว พาหุง เป ฯ แล้ว มะหากาธุณิโก ฯ
เป ฯ แล้ว ภาวะตุ สัพ ฯ เป ฯ ก็ได้

หรือจะทำตามระเบียบทำวัตรเย็นก็ว่าดังนี้

นั่งประนมมือคุกเข่า หัวหน้านำว่า

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา พุทธัง ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ ฯ ฯ

(กราบลงหน้าหนึ่ง)

สะวาภาโต ภะคะวะตา ธัมโม ธัมมัง นะมัสสามิ ฯ ฯ

(กราบลงหน้าหนึ่ง)

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สังฆัง นะมามิ ฯ ฯ

(กราบลงหน้าหนึ่ง)

บทระลึกพระพุทธานุคุณ

(ผู้นำว่า) หันทะทานิ มะยันตัง ภะคะวันตัง วาจาเย อะภิกายิตุง ปุพพะภาคะนะมะ
การัญเจะวะ พุทธานุสสะตินะยัญเจะ กะโรมะเส

รับสวดพร้อมกัน

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุททัสสะ ฯ (ว่าสามหน)

ตั้งโข ปะนะ ภะคะวันตัง เอวัง กัลลเยยาโณ กิตติสัทโท อัပ္ภุคคะโต ฯ

อิติปิ โส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ วิชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู
 อนุตตะโร ปุริสทัมมะสาระถิ สัตถา เทวะมะนุสสานัง พุทโธ ภะคะวาติ ฯ
 (หยุดระลึกถึงพระคุณพระพุทธเจ้าด้วยอาการสงบ แล้วสวดต่อไปดังนี้)

บทสรรเสริญพระพุทธานุคุณ

(ผู้นำว่า) หันทะ มะยัง พุทธาภิกคิตัง กะโรมะ เส ฯ (หากคนเดียวไม่ต้องว่า ๆ บทล่างเลย)

รับสวดพร้อมกัน

พุทฺธะวาระ หันตะวาระ ตาทิคุณาภิกุตโต ฯ
 สุทธาภิกฺขุณเณ กะรุณาหิ สะมาคะตัตโต ฯ
 โโพเชสิ โย สุขะนัตถัง กะมะลังวะ สุโร ฯ
 วันทามะหัง ตะมะระณัง สีระสา ชิเนนทัง ฯ
 พุทฺโธ โย สัพพะปาณีนัง สะระณัง เขมะมุตตะมัง ฯ
 ประฐานะนุสสะติฏฐานัง วันทามิตถัง สีเรนะหัง
 พุทฺธัสสาหัสสะมิ^๑ ทาโส วะ พุทฺโธเมสามิกิสสะโร ฯ
 ทาสี วะ
 พุทฺโธ ทุกขัสสะ มาตา จะ วิชิตา จะ หิตัสสะ เม ฯ
 พุทฺธัสสาหัง นียยาเทมิ สะวีริญฺชิวิตัญฺจิทัง ฯ
 วันทัน^๒ โตหัง จะวิสสามิ พุทฺธัสเสวะ สุโพธิตถัง ฯ
 ตีหัง
 นัตถิ เม สะระณัง อัญญัง พุทฺโธ เม สะระณัง ะรัง ฯ
 เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ วัฑฒะยยัง สัตถุ สาสะเน ฯ
 พุทฺธัง เม วันทะมา^๓ เนนะ ยัง ปุญญัง ปะสุตถัง อิธะ
 นายะ
 สัพเพปิ อันตะรายาเม มาहेสุง ตัสสะ เตชะสา ฯ

๑ สตรีสวดว่า พุทฺธัสสาหัสสะมิ ทาสี วะ ๒ สตรีสวดว่า วันทันตีหัง ๓ สตรีสวดว่า พุทฺธัง เม วันทะมานายะ

(จบแล้วหมอบลงว่าดังนี้)

กาเยนะ วาจาเย วะ เจตตะสา วา พุทฺเธ กุภัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง พุทฺโธ ปะฏิคัณฺหะตุ
 อัจจะยันตัง กาลันตะเร สังวะริตฺตัง วะ พุทฺเธ ฯ
 เมื่อว่าจบแล้วนั่งตามเดิม สวดต่อไปดังนี้

บทระลึกพระธรรมคุณ

(ผู้นำว่า) หันทะ มะยัง ฐัมมานุสสะตินะยัง กะโรมะ เส ฯ (หากคนเดียวไม่ต้อง
 ว่า ๆ บทล่างเลย)

รับสวดพร้อมกัน

สะวากขาโต ภะคะวะตา ฐัมโม สันทิฎฺฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก
 ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิติ ฯ
 หยุดระลึกถึงพระคุณของพระธรรมด้วยอาการอันสงบ แล้วสวดต่อไปนี้

บทสรรเสริญพระธรรมคุณ

(ผู้นำว่า) หันทะ มะยัง ฐัมมาภิคิตัง กะโรมะ เส ฯ (หากคนเดียวไม่ต้องว่า ๆ บท
 ล่างเลย)

รับสวดพร้อมกัน

สะวากขาตะตาทิกุณเอยะคะวะเสนะ เสยโย ฯ
 โย มัคคะปาเกปะริยัตติวิโมกขะภะโท ฯ
 ฐัมโม กุโลกะปะตะนา ตะทะชาริชาเร ฯ
 วันทามะหัง ตะมะหะรัง ะระระฐัมมะเมตัง ฯ
 ฐัมโม โย สัพพะปาณินัง สะระณัง เขมะมุตตะมัง ฯ
 ทุดิยานุสสะติฎฺฐานัง วันทามิ ตัง สีเรนะหัง ฯ
 ฐัมมัสสาหัสสะมิ^๑ ทาโส ะ ฐัมโม เม สามิกิสสะโร ฯ
 ทาสี

๑ สลวีสวดว่า ฐัมมัสสาหัสสะมิ ทาสี ะ

ธัมโม ทุกข์สสะ มาตา จะ วิธาตา จะ หิตัสสะ เม ฯ

ธัมมัสสาหัง นิยาเทมิ สรวีรณฺชิวิตฺตฺยจิหัง ฯ

วันทัน^๑ โด
ติ หัง จะริสสามิ ธัมมัสเสวะ สุธัมมะตัง ฯ

นัตถิ เม สรรเวณฺหิ อญฺญัง ธัมโม เม สรรเวณฺหิ วะรัง ฯ

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ วัฑฒณฺยัง สัตถุ สาสะเน ฯ

ธัมมัง เม วันทมา^๒ เนนะ
นายะ ยัง ปุญฺญัง ปะสุตัง อิธะ ฯ

สัพเพปิ อันตะรายา เม มาhesu ตัสสะ เตชะสา ฯ

(จบแล้วหมอบลงว่าดังนี้)

กาเยนะ วาจาเยนะ วะ เจตะสา วา ธัมเม กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง ธัมโม
ปะฏิคคัณฺหะตุ อัจจะยันตัง กาลันตะเว สังวะริตฺตุง วะ ธัมเม ฯ

เมื่อจบแล้วนั่งตามเดิมสวดต่อไปดังนี้

บทระลึกพระสังฆคุณ

(ผู้นำว่า) หันทะ มะยัง สังฆานุสสะตินะยัง กะโรมะ เส ฯ (หากคนเดียวไม่
ต้องว่า ๆ บทกลางเลย)

รับสวดพร้อมกัน

สุปะฏิบันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อุชุปะฏิบันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ
ญายะปะฏิบันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สามิจิปะฏิบันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ
ยะทิหัง จัตตาริ ปุริสสะยูกานิ อัญฺฐะ ปุริสสะปุคคะลา เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อาหุเนยโย
ปาหุเนยโย ทักขิเนยโย อัญฺชลิกะระณิโย อะนุตตะรัง ปุญฺญักเขตตัง โลกัสสาติ ฯ

หยุดระลึกถึงคุณพระสงฆ์ด้วยอาการอันสงบ แล้วสวดต่อไปดังนี้.

๑ สตรีสวดว่า วันทันคิหัง ๒ สตรีสวดว่า ธัมมัง เม วันทมา นายะ

บทสรรเสริญพระสังฆคุณ

(ผู้นำว่า) หันทะ มะยัง สังฆาภิกษิตัง กะโรมะ เส ฯ (หากคนเดียวไม่ต้องว่า...
บทล่างเลย)

รับสวดพร้อมกัน

สัทธัมมะโช สุประภูปัตติคุณาพิยุตโต ฯ

โยภูฏัพพิโช อะริยะปุคคะละสังฆะเสฏฐโฐ ฯ

สีลาธิธัมมะปะวะราสะยะกายะจิตโต ฯ

วันทามะหัง ตะมะรียานะ คณะนัง สุขุทธัง ฯ

สังโฆ โย สัพพะปาณินัง สะระณัง เขมะมุตตะมัง ฯ

ตะติยานุสสะติภูฏานัง วันทามิ ตังสิเรนะหัง ฯ

สังฆัสสาหัสสะมิ^๑ ทาโส วะ สังโฆ เม สามิกิสสะโร ฯ
ทาสี

สังโฆ ทุกขัสสะ ชาตา จะ วิชิตา จะ ทิ ตัสสะเม ฯ

สังฆัสสาหัง นิยยาเทมิ สะวีริญชิวัตถุจิหัง ฯ

วันทัน^๒ โต หัง^๓ จะริสสามิ สังฆัสโสประภูปัตตัง ฯ
ตี

นัตถิ เม สะระณัง อัญญัง สังโฆ เม สะระณัง ะรัง ฯ

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ วัฑฒะยัง สัตถุ สาสะเน ฯ

สังฆัง เม วันทามา^๓ เนนะ ยัง ปุญญัง ปะสุตัง อิธะ
นายะ

สัพเพปิ อันตะรายา เม มาहेสุง ตัสสะ เตชะสา ฯ

(จบแล้วหมอบลงว่าดังนี้)

กาเยนะ วาจาเย วะ เจตะสา วา สังฆะ กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง สังโฆ
ปะฏิคคัณหะตุ อัจจะยันตัง กาลันตะเร สังวะริตุง วะ สังฆะ ฯ

จบทำวัตรเย็น

(เสร็จแล้วให้สวดบทถวายพรพระเหมือนวิธีทำวัตรเช้า แล้วแผ่เมตตาเช่น
เกี่ยวกับการทำวัตรเช้า)

๑ สตรีสวดว่า สังฆัสสาหัสสะมิ ทาโส วะ ๒ สตรีสวดว่า วันทันตีหัง ๓ สตรีสวดว่า สังฆัง เม วันทามา นายะ

ทำวัตรพระ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ ฯ (ว่า ๓ หน)

พุทฺธัง ชีวิตัง ยาวะนิพพานัง สาระณัง คัจฉามิ ฯ

อิติปิ โส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทฺโธ วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู
อะนุตตะโร ปุริสะธัมมะสาระถิ สัตถา เทวะมะนุสสานัง พุทฺโธ ภะคะวาติ

เย จะ พุทฺธา อะตีตา จะ เย จะ พุทฺธา อะนาคะตา ปัจจุบันนา จะ เย พุทฺธา,
อะหัง วันทามิ สัพพะทา ฯ พุทฺธานานาสสะมิ ทาโส วะ พุทฺธา เม สามิกิสสระวา พุทฺธานัญจะ
สิเร ปาทา มัยหัง ติฏฐันตุ สัพพะทา ฯ นัตถิ เม สาระณัง อัญญัง พุทฺโธ เม สาระณัง
วะรังฺ เอตนะ สัจจะวัชเชนะ, โหตุ เม ชะยะมังคะลัง ฯ อุตตะมังเคนะ วันเทหัง, ปาทะบั้งสูง
วะรุตตะมัง พุทฺเช โย ชะลิโต โทโส, พุทฺโธ ชะมะตุ ตัง มะมัง ฯ

(กราบแล้วหมอบลงว่า)

ข้าจะขอยืดหน่วงเอาซึ่งพระพุทฺธเจ้าแลคุณพระพุทฺธเจ้าในอดีต อนาคต ปัจจุบัน จงมา
เป็นที่พึ่งแก่ข้าตราบเท่าเข้าสู่พระนิพพาน และข้าจะขอนมัสการกราบไหว้พระพุทฺธเจ้าอันเป็นอดีต
อนาคต ปัจจุบัน สิ้นกาลนานทุกเมื่อแล ข้าจะขอเป็นข้าแห่งพระพุทฺธเจ้าจงมาเป็นเจ้าเป็นใหญ่
แก่ข้า ขอพระบาทบาทของพระพุทฺธเจ้าจงมาประดิษฐานอยู่เหนือเศียรเกล้าแห่งข้าสิ้นกาลทุก
เมื่อ สิ่งอื่นอันจะได้เป็นที่พึ่งแก่ข้าหามิได้ ถ้าวันไว้แต่พระพุทฺธเจ้าเป็นที่พึ่งแก่ข้าเที่ยงแท้ทุก
หน ข้าไหว้ละอองธุลีพระบาท ทั้งพระลายลักษณ์สุริยฉายมงคลทั้งหลาย จงมาบังเกิดมีแก่ข้า
ด้วยคำสัจนี้เถิด อนึ่ง โทษอันใดข้าได้ประมาทพลาดพลั้งไว้ในพระพุทฺธเจ้าอันเป็นอดีต อนาคต
ปัจจุบัน ขอพระพุทฺธเจ้าจงมายกโทษทั้งปวงนั้นให้แก่ข้าพระพุทฺธเจ้านี้เถิด ฯ (กราบ)

ธัมมัง ชีวิตัง ยาวะนิพพานัง สาระณัง คัจฉามิ ฯ

สะวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม สันทิฏฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก
ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิติ ฯ

เย จะ ธัมมา อตีตา จะ, เย จะ ธัมมา อะนาคะตา ปัจจุบันนา จะ เย ธัมมา,
อะหัง วันทามิ สัพพะทา ฯ ธัมมานานาสสะมิ ทาโสวะ, ธัมมา เม สามิกิสสระวา สัพพะ
ธัมมาปี ติฏฐันตุ มะมัง สิเร วะ สัพพะทา ฯ นัตถิ เม สาระณัง อัญญัง, ธัมโม เม สาระณัง

วระรัง เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ, โหตุ เม ชะยะมังคะลัง ฯ อุตตะมังเคนะ วันเทหัง, ธัมมัญจะ
ทวิธัง วระรัง ธัมเม โย ชะลิตโต โทโส, ธัมโม ชะมะตุ ตัง มะมัง ฯ

(กราบแล้วหมอบลงว่า)

ข้าจะขอยืดหน่วงเอาซึ่งพระปริยัตถธรรมเจ้า พระนวลโลกุตระธรรมเจ้าและคุณพระธรรม
เจ้า ในอดีต อนาคต ปัจจุบัน จงมาเป็นที่พึ่งแก่ข้าตราบเท่าเข้าสู่พระนิพพาน แลข้าจะขอ
นมัสการกราบไหว้พระธรรมเจ้าทั้งมวล อันเป็นอดีต อนาคต ปัจจุบัน สิ้นกาลทุกเมื่อ แลข้า
จะขอเป็นข้าแห่งพระธรรมเจ้า ขอพระธรรมเจ้าทั้งมวลนั้น จงมาเป็นเจ้าเป็นใหญ่แก่ข้า ข้าขอ
อาราธนาพระธรรมเจ้าทั้งมวลนั้น จงมาประดิษฐานอยู่เหนือเศียรเกล้าแห่งข้าสิ้นกาลทุกเมื่อ สิ่ง
อื่นอันจะได้เป็นที่พึ่งแก่ข้า หามิได้ ถ้าเว้นไว้แต่พระธรรมเจ้าทั้งมวลนั้นเป็นที่พึ่งแก่ข้าเที่ยงแท้
นักหนา ไชยมงคลทั้งหลายจงมาบังเกิดมีแก่ข้าด้วยคำสัจนี้เถิด ข้าขอกราบไหว้พระธรรมเจ้า
ทั้งสองประการอันประเสริฐ โทษอันใดข้าได้ประมาทพลาดพลั้งไว้ในพระธรรมเจ้าทั้งสองประการ
ขอพระธรรมเจ้าทั้งสองประการจงมายกโทษทั้งปวงนั้นให้แก่ข้าพระพุทธเจ้านี้เถิด ฯ

(กราบ)

สังฆัง ชีวิตัง ยาวะนิพพานัง สาระณัง คัจฉามิ ฯ

สุปะฏิปันโน ภาคะวะโต สาวะกะสังโฆ, อุชุปะฏิปันโน ภาคะวะโต สาวะกะสังโฆ,
ญายะปะฏิปันโน ภาคะวะโต สาวะกะสังโฆ, สามิจิปะฏิปันโน ภาคะวะโต สาวะกะสังโฆ,
ยะทิทัง จัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัญฐะ ปุริสะปุคคะลา เอสะ ภาคะวะโต สาวะกะสังโฆ, อาหุเนยโย
ปาหุเนยโย ทักขิเนยโย อัญชะลิกะระณียโย อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ ฯ

เย จะ สังฆา อะติตตา จะ เย จะ สังฆา อะนาคะตา ปัจจุบันนา จะ เย สังฆา,
อะหัง วันทาமி สัพพะทา ฯ สังฆานาหัสสะมิ ทาโส วะ, สังฆา เม สามิกิสสะรา เตสัง
คุณปิติภูฏันตุ, มะมัง สีเรวะ สัพพะทา ฯ นัตถิ เม สาระณัง อัญญัง, สังโฆ เม สาระณัง
วระรัง เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ, โหตุ เม ชะยะมังคะลัง ฯ อุตตะมังเคนะ วันเทหัง, สังฆัญจะ
ทวิธุตตะมัง สังฆะ โย ชะลิตโต โทโส, สังโฆ ชะมะตุ ตัง มะมัง ฯ

(กราบแล้วหมอบลงว่า)

ข้าจะขอยืดหน่วงเอาซึ่งพระอริยสงฆ์เจ้า แลคุณพระอริยสงฆ์เจ้า ในอดีต อนาคต
ปัจจุบัน จงมาเป็นที่พึ่งแก่ข้าตราบเท่าเข้าสู่พระนิพพาน แลข้าจะขอนมัสการกราบไหว้พระอริย-

สงฆ์เจ้าในอดีต อนาคต ปัจจุบัน สิ้นกาลทุกเมื่อ แลข้าจะขอมอบตัวเป็นข้าแห่งพระอริยสงฆ์เจ้า
 ขอพระอริยสงฆ์เจ้าจงมาเป็นเจ้าเป็นใหญ่แก่ข้า ข้าขออาราธนาคุณแห่งพระอริยสงฆ์เจ้าจงมา
 ประดิษฐานอยู่เหนือเศียรเกล้าแห่งข้าสิ้นกาลทุกเมื่อ สิ่งอื่นจะได้เป็นที่พึ่งแก่ข้าหามิได้ ถ้าวัน
 ไว้แต่พระอริยสงฆ์เจ้าเป็นที่พึ่งแก่ข้าเที่ยงแท้หนักหนา ไชยมงคลทั้งหลายจงมาบังเกิดมีแก่ข้าด้วย
 คำสั่งจี้ให้เกิด ข้าขอกราบไหว้พระอริยสงฆ์เจ้าทั้งสองประการอันประเสริฐ โทษอันใดข้าได้
 ประมาทพลาดพลั้งไว้ในพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งสองประการ ขอพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งสองประการ จง
 มายกโทษทั้งปวงนั้นให้แก่ข้าพระพุทธเจ้านี้เถิด ฯ (กราบ)

(อาราธนาเมื่อจะนั่ง)

ข้าขอภาวนาพระพุทธคุณเจ้า เพื่อขอเอาซึ่งพระลักษณะ

พระ	ชุกตะกา	}	ปิตธิธรรมนี้จึงได้
	ชะณิกา		
	โอกกันติกา		
	อุภงคา		
	พระระณา		

ขอพระพุทธเจ้าจงมาเป็นที่พึ่งแก่ข้านี้เถิด ขอพระธรรมเจ้าทั้งมวลจงมาเป็นที่พึ่งแก่ข้านี้
 เถิด ขอพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งหลายตั้งแต่แรก พระมหาอัญญาโกณฑัญญะเถระเจ้าโน้นมา ตราบ
 เท่าถึงพระสงฆ์สมมุติในกาลบัดนี้ จงมาเป็นที่พึ่งแก่ข้านี้เถิด ขอพระอริยสงฆ์เจ้าองค์ตันอันสอน
 พระกัมมัฏฐานเจ้าทั้งมวล จงมาเป็นที่พึ่งแก่ข้านี้เถิด ขอพระกัมมัฏฐานเจ้าทั้งมวลจงมาเป็นที่พึ่ง
 แก่ข้านี้เถิด ฯ

อุกาสะในที่นี้เล่า ข้าจะขอปฏิบัติบูชาตามคำสั่งสอนของพระสัพพัญญูโคดมเจ้า เพื่อจะ
 ขอเอาพระลักษณะ พระชุกตะกาปิตธิธรรมเจ้านี้จึงได้

มาบังเกิดปรากฏอยู่ใน	จักขุ	}	ทวาร
	มโน		
	กาย		

แห่งข้าในขณะเมื่อข้านั่งภาวนาอยู่นี้เถิด
 อิติปี โส ภะคะวา ฯ ล ฯ พุทโธ ภะคะวาติ
 สัมมา อะระหัง สัมมา อะระหัง สัมมา อะระหัง อะระหัง อะระหัง อะระหัง ฯ

บทสวดคาถาพระสีวลีขอลาภ

สีวลี จะ มหาเถโร นระเทเวติ ปุชิตโต โส ระโหปัจจะ ยาถิมหิ สีวลี
 เถรัสสะ คุณะปุชชะนะวะเสนะ สวัสดิลาโภ ภาวันตุ เม ฯ
 ให้สวดบูชาทุกวันจะเกิดลาภศมากมาย

พระคาถาบูชาธงพระไตรรัตน์

อิติปาระมิตตาดิงสา อิติสัพพัญญูมาคะตา อิติโพธิมะรูปัตโต อิติปิโส จะ เตะนะโต
 มะอะอุ อุอะมะ สีวังพรหมา จิตตังมานิมา นะโมพุทชายะ นะมะพะทะ จะภะกะสะ เอหิ
 จิตตัง ปิยังมะมะ อาคัจเญยะ อาคัจฉาหิ พุทธบูชา มหาลาภัง ตูภะวัน เม ฯ

พระคาถาบูชายันต์สำหรับทำน้ามนต์อาบทุกวัน

โสพะสะมังคะลัญเจะวะ นะวะโลกุตตะระ รัมมา จัตตาโร จะ มาทะที่ปา ปัญจะพุทธา
 มะหามุณี เตปิฏะกา รัมมะขันธา จะกามาวะ จะราเทวาปัญจะทะสะ ภาเวตัพพัง ทะสะมังสีละ
 เมวะจะ เตระสะฐตังคานิ ปะภินาหิรัญจะ ทาวา ทะสะเอกะเมรุสุรา อัญฐะ ทะเว จันโท
 สุริโย ตะถาสัตตะสัมโพณังคาเจะวะ จะตฺตฺททะสะ จักกะ วัตติจะ เอกะระสะ วิสะนุราชา
 สัพเพ เทวา มังปาละยันตุ ฯ

พระคาถาประจำตัว

พุทฺโธ นะชาลิติ จะภะกะสะ นะโม พุทชายะ ยะชาพุทฺโธนะ มะอะอุ อุอะมะ
 อิติ พระอะระหัง สุคะโต พุทฺโธ ภะคะวา นะเมตตะ จิตฺติ สิทธิลาภัง ภาวันตุ เม ฯ
 (ภาวนาทุกวัน)

เวลาออกจากบ้านกราบ ๓ ครั้ง

อิติปิโส ภะคะวา ยาดรายามติ พระอาทิตย์ ชัยศรี สวัสดิ ลาโภ นะโมพุทชายะ ฯ
 ให้เปลี่ยนไปตามวันที่ออกไปทั้ง ๗ วัน

พระคาถาบูชาเทียนนคร

บทนมัสการ :

นะโมตัสสะ ะคะวะโต ะระหะโต สัมมาสัมพุทธธัสสะ ฯ (ว่า ๓ คน)
 พุทฺธัง ะระระณัง คัจฉามิ ะหัง มัง ะระระณัง คัจฉามิ สังฆัง ะระระณัง คัจฉามิ
 ทุติยัมปิ พุทฺธัง ะระระณัง คัจฉามิ ทุติยัมปิ ะหัง มัง ะระระณัง คัจฉามิ ทุติยัมปิ
 สังฆัง ะระระณัง คัจฉามิ
 ตะติยัมปิ พุทฺธัง ะระระณัง คัจฉามิ ตะติยัมปิ ะหัง มัง ะระระณัง คัจฉามิ ตะติยัมปิ
 สังฆัง ะระระณัง คัจฉามิ ฯ

บทขออานุภาพ :-

สิทธิพุทธานุภาวณะ สิทธิธัมมานุภาวณะ สิทธิสังฆานุภาวณะ ประสิทธิ เม ฯ
 อิติปารมิตาดังสา อิติสัพพัญญูมาคะตา อิติโพธิมะนุปปัตโต อิติปิโส จะเตนะโม ฯ
 พุทฺโธพุทฺธัสสะ อิทริฤทธิ พุทฺธานิมิตตัง ขอเดชเดชะ เตชัง จงมาเป็นที่พึ่งแกมะอะอุ
 นี้เถิด

อิติปิโส วิเสเสอิ อีเสเสพุทฺธะ นามะอิ อีเมนา พุทฺธะตังโสอิ อีโสตัง พุทฺธะปีติอิ ฯ
 พระพุทฺโธ ะระระหัง พระพุทฺธัง ะรักษา มนุญฺหฺมทั้งหลาย ที่คิดร้ายต่อข้า
 อนัตตาสุญฺ สุญฺด้วยนะโมพุทฺธายะ พระธัมโมะระระหัง พระธัมมังรักษา ศักฺรุทั้งหลาย
 ที่คิดร้ายต่อข้า อนัตตาสุญฺ สุญฺด้วยนะโมพุทฺธายะ พระสังโฆะระระหัง พระสังฆังรักษา
 ภูตฺถ์ทั้งหลายที่คิดร้ายต่อข้า อนัตตาสุญฺ สุญฺด้วยนะโมพุทฺธายะ ฯ

มะเตสิ มะเตสิ กิงการะณัง ะหังปีตัง ชานามิ นะ ชานามิ
 ทุติยัมปิ มะเตสิ มะเตสิ กิงการะณัง ะหังปีตัง ชานามิ นะ ชานามิ
 ตะติยัมปิ มะเตสิ มะเตสิ กิงการะณัง ะหังปีตัง ชานามิ นะ ชานามิ
 พุทฺธะชิวหา คาถาเอหิ เอตังสะติ เอหิมะมะ นะระสะติ นะระสะติ สัจจะสัจจิ
 สัจจิสัจจะ อาคัจฉะยะ อาคัจฉาหิ สัพพะชะนา พะชุชะนา สัพพะอิตติโย พะหิตติโย
 สัพพะทิสสา สะมะคะตา สัพพะปุชา ะวันตฺ เม ฯ

มนุญฺหฺมทั้งหลาย ทั้งชายและหญิง จงนำเอาลากสักการะ ข้าของเงินทอง มา
 บูชาข้าพเจ้าทั้ง ๔ ทิศ มานี้ มามา (แล้วกวักมือทั้ง ๔ ทิศ ฯ)

ควาณางควัก

๑ ราชานังปัยังมะมะ ปุริสานังปัยังมะมะ บัณฑิตานังยังมะ โอม เทิบ เทิบ มหา
เทิบ เทิบ สัพพะ เทิบ เทิบ สวาหะ

ขอให้ศิษย์ทั้งหลายจงปฏิบัติอย่าได้ขาด ตื่นเช้าก่อนรับประทานอาหารเช้า
เสียก่อน แล้วจึงค่อยทำกิจการต่าง ๆ เวลาก่อนนอนก็ต้องปฏิบัติบูชาเสียก่อนแล้วจึง
ค่อยนอน และเวลาจะออกเดินทางจากบ้านไป ขอให้บูชาอาราธนาเสียก่อน หรือจะทำ
กิจการใด ๆ หรือมีเหตุอะไร ก็ขอให้บูชาบอการาธนาตามความปรารถนาของเราเถิด.

อาราธนาศีล ๕

มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ
ยาจามะ ฯ ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสระเณนะ สะหะ ปัญจะ
สีลานิ ยาจามะ ฯ ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสระเณนะ สะหะ
ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ ฯ

อาราธนาศีล ๘ ในวันพระก็แบบเดียวกันต่างกันแต่เปลี่ยน “ปัญจะ” เป็น “อัญฐะ”
เท่านั้น

อาราธนาอุโบสถศีล

มะยัง ภันเต ติสระเณนะ สะหะ อัญฐังคะสะมันนาคะตัง อุโปสะถัง ยาจามะ ฯ
ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต ติสระเณนะ สะหะ อัญฐังคะสะมันนาคะตัง อุโปสะถัง ยาจามะ ฯ
ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต ติสระเณนะ สะหะ อัญฐังคะสะมันนาคะตัง อุโปสะถัง ยาจามะ ฯ

อาราธนาปริตร

วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา สัพพะทุกขะวินาสายะ ประริตตัง พุรุละ
มังคะลัง

วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา สัพพะภะยะวินาสายะ ประริตตัง พุรุละ
มังคะลัง

วิปัตติ ปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา สัพพะโรคะ วินาสายะ ประริตตัง พุรุละ
มังคะลัง

อาราธนา

พรหมมา จะ โลกาทิปะติ สะหัมปะติ กัตถัญชะลี อันธิวะรัง อะยาจะณะ สันตีระ
 สัตตาปะระชกชะชาติกา เทเสตุ ฐัมมัง อะนุกัมปิมัง ปะชัง ฯ

คำถวายทานต่าง ๆ (ตั้งนะโม ๓ จบแล้วว่่าคำถวาย)

ถวายข้าวพระพุทธ

อิมัง সুป্পัญญะนะสัมปันนัง โภชะนัง อุทะกัง ะรัง พุทธัสสะ เทมิ

คำแปล

ข้าพเจ้าขอถวายโภชนาหาร พร้อมด้วยแกงและกับ หั้นน้ำอันประเสริฐนี้ แต่
 พระพุทธเจ้า ฯ

ถวายข้าวพระสงฆ์

อิมานิ มะยัง ภันเต สังฆะภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ
 สาธุ โน ภันเต ภิกขุสงฺโฆ อิมานิ สังฆะภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง
 ทิฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายภัตตาหารกับทั้งบริวาร
 เหล่านี้ แต่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับภัตตาหารกับทั้งบริวารเหล่านี้ของ
 ข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายตลอดกาลนาน เทอญ ฯ

ถวายสังฆทาน

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน
 ภันเต ภิกขุสงฺโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทิฆะรัตตัง หิตายะ
 สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหารกับทั้ง
บริวารเหล่านี้แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับภัตตาหาร กับทั้งบริวารเหล่านี้ของ
ข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายตลอดกาลนาน เทอญ ฯ

ถวายสังฆทานอุทิศ

อิมาโน มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอนเชยามะ สาธุ โน
ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมาโน ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากังเงวะ มาตาปีตุอาทีนังจ
ญาตะกานัง กาละกะตานัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

เหมือนที่แล้มาแล้ว ตั้งแต่ตอนท้ายว่า เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้า
ทั้งหลาย และบรรดาญาติมิตร มีมารดาบิดาเป็นต้น ตลอดกาลนาน เทอญ ฯ

ถวายทานสามัญญ

ทานนี้ไม่กำหนดเฉพาะบิณฑบาต จะเป็นจีวร หรือเสนาสนะ หรือเภสัชก็ได้ มี
ความหมายอุทิศส่วนบุญแก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว

อิทัง เม ทานัง มาตาปีตุอาทีนัง ญาตะกานัง สังวัตตะตุ มัยหัง มาตาปีโตหะโย
ญาตะกา อิมัสสะ ทานัสสะ ปัตติง ละภันตุ มะมะ เจตะสา

คำแปล

ทานของข้าพเจ้านี้ จงเป็นไปเพื่อบรรดาญาติ มีมารดาบิดาเป็นต้นของข้าพเจ้า
ขอบรรดาญาติทั้งหลาย มีมารดาบิดาเป็นต้น จงได้รับส่วนบุญแห่งทานนี้ ตามความ
ประสงค์ของข้าพเจ้า เทอญ ฯ

อีกอย่างหนึ่ง ถวายทานปรารภนาพระนิพพานเป็นที่สิ้นไปแห่งอาสวกิเลสและกองทุกข์
ตามแบบโบราณว่า

สุทินนัง ะตะ เม ทานัง อาสะวกัชะยะวะหัง โหตุ
 สุทินนัง ะตะ เม ทานัง โพธิยะวะตะ เม โหตุ
 สุทินนัง ะตะ เม ทานัง นิพพานะ ปัจจะโย โหตุ

คำแปล

ทานอันข้าพเจ้าถวายดีแล้วหนอ ของนำมาซึ่งความสิ้นอาสวกิเลส ทานอัน
 ข้าพเจ้าถวายดีแล้วหนอ ของงเป็นไปเพื่อความตรัสรู้แก่ข้าพเจ้า ทานอันข้าพเจ้าถวายดี
 แล้วหนอ ของงเป็นปัจจัยแก่พระนิพพาน.

ถวายสลากภัต

เอตานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ อะสุกัฏฐานะ รุปะปัตตานิ ภิกขุสงฆ์สสะ
 โอนุชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสงฆ์ เอตานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ
 อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายซึ่งตั้งไว้ ณ ที่โน้น
 นั้น ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายแด่ภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับซึ่งภัตตาหาร กับ
 ทั้งบริวารเหล่านั้นของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย
 ตลอดกาลนาน เทอญ ฯ

ถวายข้าวสาร

อิมานิ มะยัง ภันเต คัณทุลานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสงฆ์สสะ โอนุชะยามะ สาธุ
 โน ภันเต ภิกขุสงฆ์ อิมานิ คัณทุลานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง
 หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายข้าวสารกับทั้งของ
บริวารเหล่านี้แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับข้าวสารกับทั้งของบริวารเหล่านี้
ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน
เทอญ ฯ

ถวายผ้าอาบน้ำฝน

อิมานิ มะยัง ภันเต วัสสิกะสาฎิกานิ ภิกขุ สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต
ภิกขุสังโฆ อิมานิ วัสสิกะสาฎิกานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายผ้าอาบน้ำฝนเหล่านี้
แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับผ้าอาบน้ำฝนเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อ
ประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน เทอญ ฯ

ถวายผ้ากฐิน

อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต
สังโฆ อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง ปะฏิคคัณหาตุ ปะฏิคคะหะเตวา จะ อิมินา ทุสเสนะ
กะฐินัง อัตถะระตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายผ้ากฐินกับทั้งบริวารเหล่านี้
แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับผ้าพระกฐินกับทั้งบริวารเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลายรับ
แล้วจงกรานกฐินด้วยผ้านี้ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอด
กาลนาน เทอญ ฯ

(อีกอย่างหนึ่งว่า)

อิมัง สะปะริวารัง กจินะจีวะระทุสสัง สังฆัสสะ โอนเชะยามะ (ว่า ๓ คน)

แปลว่า ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้ากฐินจีวร กับทั้งบริวารนี้แก่พระสงฆ์ ฯ

ถวายผ้าป่า

เอตานิ ° มะยัง ภันเต ปังสุกุละจีวะราณี ๒ สะปะริวารานี ๓ สังฆัสสะ โอนเชะยามะ
สาธุ โน ภันเต สังโฆ เอตานิ ° ปังสุกุละจีวะราณี ๒ สะปะริวารานี ๓ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง
ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายผ้าบังสุกุล จีวร เหล่านี้
พร้อมทั้งของบริวารแก่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับผ้าบังสุกุล จีวรเหล่านี้ พร้อมทั้ง
ของบริวารของข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนาน เทอญ ฯ

ถวาย เสนาสนะ กุฎี วิหาร

อิมานิ มะยัง ภันเต เสนาสนานิ อาคะตนาคะตัสสะ จาคุกัสสัสสะ ภิกขุสังฆัสสะ
โอนเชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ เสนาสนานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง
ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายเสนาสนะเหล่านี้แก่พระ-
ภิกษุสงฆ์ผู้มาแต่ทิศทั้งสี่ ทั้งที่มาแล้วและยังไม่ได้มา ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอพระ-
ภิกษุสงฆ์จงรับซึ่งเสนาสนะเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่
ข้าพเจ้าทั้งหลายตลอดกาลนาน เทอญ ฯ

ถวายศาลาโรงธรรม

มะยัง ภันเต อิมัง सालัง ธัมมะสะภาเย อุทิสสะ สังฆัสสะ โอนินชะยามะ สาธุ
โน ภันเต สังโฆ อิมัง ธัมมะสะภาสาลัง ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ที่มะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายศาลานี้แก่พระสงฆ์
อุทิศเพื่อเป็นธรรมสภา ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับธรรมสภาศาลานี้ของ
ข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายตลอดกาลนานเทอญ ฯ

ถวายเวจกุฎี

มะยัง ภันเต อิมัง วัจจะกุฎิง อาคะตานาคะตัสสะ จาคุกทิสัสสะ สังฆัสสะ โอนินชะยามะ
สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมัง วัจจะกุฎิง ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ที่มะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายเวจกุฎีนี้แก่พระสงฆ์
มาแต่ทิศทั้งสี่ ทั้งที่มาแล้วและยังไม่ได้มา ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จง
รับเวจกุฎีนี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอด
กาลนาน เทอญ ฯ

ถวายสะพาน

มะยัง ภันเต อิมัง เสตุจ มหาชะนานิ สาธาระณัตถายะ นียาเทม สาธุ โน
ภันเต สังโฆ อิมัสมิง เสตุมहि นียาทิเต สักขิโก โทตุ อิทัง เสตุทานัง อัมหากัง ที่มะรัตตัง
หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอมอบถวายขึงสะพานนี้ เพื่อเป็น
ประโยชน์ทั่วไปแก่มหาชนทั้งหลาย ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงเป็นพยาน

แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ในสะพานที่ข้าพเจ้าได้มอบถวายแล้วนี้ การถวายสะพานนี้ จงไป
เป็นประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายตลอดกาลนานเทอญ ฯ

ถวายรูปเทียนดอกไม้

อิมานี มะยัง ภันเต รูปะทีปะปุพพะวารานิ ระตะนัตตะยัสสะเวระ อภิปุชชะมะ อัมหากัง
ระตะนัตตะยัสสะ ปุชา ทิมะรัตตัง หิตะสุททวาหา โหตุ อาสะวักกะยัปปัตติยา

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอมอบรูปเทียนและดอกไม้ทั้งหลายอัน
ประเสริฐนี้แด่พระรัตนตรัยนี้ จงเป็นผลนำมาซึ่งประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้ง
หลายตลอดกาลนาน เพื่อให้ถึงซึ่งพระนิพพานอันเป็นที่สิ้นไปแห่งอาสวกิเลสเทอญ ฯ

ถวายประทีปลอยกระทง

มะยัง อิมินา ปะทีเปนะ อะสุกายะ นัมมะทายะ นะทียา ปุลิเน จูติง มุณีโน ปาทะ-
วะลัญชัง อะภิปุชชะมะ อะยัง ปะทีเปนะ มุณีโน ปาทะวะลัญชัสสะ ปุชา อัมหากัง ทิมะรัตตัง
หิตายะ สุขายะ สังวัตตะตุ

คำแปล

ข้าพเจ้าทั้งหลายขอมอบซึ่งรอยพระพุทธรบาทที่ตั้งอยู่เหนือกองทรายในแม่น้ำ อัน
ชื่อว่านัมมะทานที โนน ด้วยประทีปนี้ การบูชารอยพระพุทธรบาทด้วยประทีปนี้ ขอ
จงเป็นไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายตลอดกาลนานเทอญ ฯ

ถวายธง

มะยัง อิมินา ฐะชะปะฎาเณนะ ระตะนัตตะยัง อะภิปุชชะมะ อะยัง ฐะชะปะฎา เณนะ
ระตะนัตตะยะปุชา อัมหากัง ทิมะรัตตัง หิตายะ สุขายะ สังวัตตะตุ

คำแปล

ข้าพเจ้าทั้งหลายขอถวายบูชาซึ่งพระรัตนตรัยด้วยธงนี้ อันว่าการบูชาพระรัตน-
 ตรัยด้วยธงนี้ จงเป็นไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายตลอดกาลนาน
 เทอญ ฯ

ถวายดอกไม้ธูปเทียน ในวัน วิสาขะปुณณมี

ยะมัมหะ โข มะยัง ภาวะวันตัง ภาวะธง ภาวะ โย โน ภาวะวา สัตถา ยัสสะ จะ
 มะยัง ภาวะวะโต ฐัมมัง โรเจมะ, อะโหสิ โข โส ภาวะวา มัชฌิเมสุ ชะนะปะเทสุ อะริยะ
 เกสุ มะนุสเสสุ อุปปันโน ชัตติโย ชาติยา โคตะโม โคตะเตนะ สักยะปุโต สักยะกุลา
 ปัพพะชิโต สะเทวะเก โลเก สะมาระเก สพรหมมะเก สัสสะมะณะพราหมะณิยา ปะชาเย สะ-
 เทวะมะนุสสาเย อะนุตตะรัง สัมมาสัมโพธิง อภิสัมพุทโธ, นิสสังสะยัง โข โส ภาวะวา อะระหัง
 สัมมาสัมพุทโธ วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะโรปุริสะธัมมะสาระถิ สัตถา
 เทวะมะนุสสานัง พุทโธ ภาวะวาติ สะวาติ สะวากขาโต โข ปะนะ เตน ภาวะวะตา ฐัมโม
 สันทิฎฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก, บัจจัตถัง เวทิตัพโพ วิญญูหิ, สุปะฏิปันโน
 โข ปะนัสสะ ภาวะวะโต สาวะกะสังโฆ อุชุปะฏิปันโน ภาวะวะโต สาวะกะสังโฆ ญาเยปะฏิปันโน
 ภาวะวะโต สาวะกะสังโฆ, สามิจิปะฏิปันโน ภาวะวะโต สาวะกะสังโฆ, ยะทิทัง จัตตาริ ปุริสะ-
 ยุกานิ อัญญะปุริสะปุคคะลา เอสะ ภาวะวะโต สาวะกะสังโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิเนยโย
 อัญชลิกะระณียะโย อุนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสะ อะยังโย ปะนะปะฎิมา ตัง ภาวะวันตัง
 อุทิสสะกะตา ยาวะเทวะ ทัสสะเนนะ ตัง ภาวะวันตัง อะนุสสะริตตะวา ปะสาทะสังเวคคะ-
 ปฎิลาภายะ มะยัง โข เอตะระหิ อิมัง วิสาขะปุณณมีกาลัง ตัสสะ ภาวะวะโต ชาติสัมโพธินิพ-
 พานะกาลสัมมะตัง ปัตวา อิมัง ฐานัง สัมปัตตา อิเม ทัณหาที่ปะธูปาทิสักการะ คะเหตตะวาอัต-
 ตะโน กายัง สักการุปะธานัง กะริตตะวา ตัสสะ ภาวะวะโต ยาทากุญแจ คุณะ อะนุสสะรันตา อิมัง
 ปะฎิมัง ดิกขัตตุง ปะทักขณัง กะริสสามะ ยะถาคะหิเตหิ สักการะหิ ปุชัง กุรุมานา, สาธุ
 โน ภัันเต ภาวะวา สุจิระปะรินิพพุโตปี ญาตัพเพหิ คุณะหิ อะติตารัมมะณะตายะ บัญญายะ-
 มาโน, อิเม อัมเหหิ คะหิเต สักการะ ปะฎิคคัณหะตุ ทิฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

ถวายดอกไม้ธูปเทียน ในวัน มาฆะปูณณมี

อัชชาลัย มาฆะปูณณมี สัมปัตตา มาฆะนักขักเตนะ ปุณณะจันโทยุคโต ยัตถะ ตะถาคะ
โต อะระหัง สัมมาสัมพุทธโร จาตุรังกิเก สวาระกะสันนิปาเต โอวาทะปาฏิโมกขัง อุททิสิตะทาหิ
อัทธะเตระสานิ ภิกขุสะตานิ สัพพะสังเยวะ ชีนาสวะนัง สัพเพ เต เอหิภิกขุกา สัพเพปิ เต
อะนา มันติตา วะ ภาคะวะโต สันติกัง อาคะตา เวฬุวะเน กะลันทะกะนิวาเป มาฆะปูณณมียัง
วัฑฒะมานะกะฉายายะ ตัสสิมิง สันนิปาเต ภาคะวา วิสุทฺตตะมุโปสะถัง อะกาสิ โอวาทะ-
ปาฏิโมกขัง อุททิสิ อะยัง อัมหากัง ภาคะวะโต เอโกเยวะ สวาระกะ สันนิปาโต อะโหสิ จาตุรังกิ-
โก อัทธะเตระสานิ ภิกขุสะตานิ สัพพะสังเยวะ ชีนาสวะนัง มะยันทานิ อิมัง มาฆะปูณณมีนัก-
ขัตตะสะมะยัง ตักกาลละสะ ทิสัง สัมปัตตา สุจิระปะรินิพพุตัมปิ ตัง ภาคะวันตัง อนุสสะระมานา
อิมัสสิมิง ตัสสะ ภาคะวะโต สักขิภูเต เจตียะ อิเมหิ ทัณฑทีปะฐุปะนุปะพาทิสักกาเรหิ ตัง ภาคะวันตัง
ตานิ จะ อัทธะ เตระสานิ ภิกขุสะตานิ อะภิปุชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภาคะวา สวาระกะสังโฆ
สุจิระปะรินิพพุโตปิ कुณเหิ ะระระมาโน อิเม สักกาเร ทุคคะตะบิณฑากาเรภูเต ปะฏิคคัณหาตุ
อัมหากัง ทัฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

ตรวจนำ

(หันทะ มะยัง บัตติทานะคาถาโย ภาณา มะ เส)

อิมินา ปุญญะกัมเมนะ อุปัชฌายาคุณฺดตะรวา อาจะริยูปะการา จะ มาตาปีตาปี ญาตะกา
(ปียะ มะมิง) สุริโย จันทิมารราชา कुณฺวันตา นราปิ จะ พรหมมารา จะ อินทา จะตุโลกपालา
จะ เทวตา ยโม มิตตา มนุสสา จะ มัชฌัตตา เวริกาปิ จะ สัพเพ สัตตา สุขี โหนตุ ปุญญานิ
ปะกะตานิ เม สุขัง จะ ติวัง เทนตุ ชิปปัง ปาเปถะ โว มะตัง ฯ

อิมินา ปุญญะกัมเมนะ อิมินา อุททิสะนะ จะ ชิปปาหัง สุลภะ เจวะ ตัณฺหุปาทานะ
เจทะนัง เย สันตานิ หีนา ธัมมา ยาวะ นิพพานะโต มะมิง นัสสันตุ สัพพะทา เยวะ ยัตถะ
ชาโต ภาเว ภาเว อุชฺฐิตตัง สะติปัญญา สัลเลโข วิริยัมมินา มารา ละภันตุ โนกาสัง กาคุญจะ
วิริเยสุ เม พุทธาธิปะวะโร นาโถ ธัมโม นาโถ วรุตตะโม นาโถ ปัจเจกะพุทธโร จะ สังโฆ
นาโถตะโร มะมิง เตโสตะมานุภาเวนะ มาโรกาสัง ละภันตุ มา ฯ

ติ โลกวิษยราชปัตติทานคาถา (ครอบน้ำ)

ยังกัญจิ กุสลัง กัมมัง กัตตัพพัง กิริยัง มะมะ กาเยน วาจามนสา ติทเส สุกตัง
กตัง เย สัตตา สัญญโน อตติ เย จ สัตตา อสัญญโน กตัง ปุญญะผะลัง มัยหัง สัพเพ ภาคี
ภะวันตุ เต เย ตัง กะตัง สุวิทัง ทินนัง ปุญญะผะลัง มยา เย จ ตตถะ นะ ชานันติ
เทวาคันตะวา นิเวทุง สัพเพ โลกัมหิ เย สัตตา ซีวันตาทาระเหตุกา มนุญญัง โภชนัง สัพเพ
ลภันตุ มะมะ เจตะสาติ.

คำอาราธนา

พระของหลวงพ่อบรมเด็จพะพุฒาจารย์ (โต วัตรระฆัง ฯ)

พึงตั้งจิตระลึกถึงคุณพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ แล้วตั้งนะโม ๓ จบ แล้วจึงว่า
“ พระพุทฺธังอาราธนาณัง พระธรรมังอาราธนาณัง พระสงฆ์อาราธนาณัง ข้าพเจ้า
ขออาราธนาพระคุณเจ้า พระสมเด็จพุฒาจารย์โต พรหมรังษี ขอจงดลบันดาลให้ข้าพเจ้ามีลาภ
มีผลอันยิ่งใหญ่ และช่วยคุ้มครองให้ข้าพเจ้าแคล้วคลาดศัตรูหมู่มารปราศจากโรคร้ายทุกประการ
วิญญานะสัมปันโน อิติปิโส นโมพุทฺทายะ ”

(อาราธนาทุก ๆ วัน ตอนเช้าหรือตอนค่ำก่อนเข้านอนหรือเมื่อเวลาจะอาราธนาพระ
ติดตัวไปจากบ้าน)

คำอาราธนาพระติดตัว

ระลึกถึงคุณพระพุทฺธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า คุณมารดาบิดา คุณครูบาอาจารย์
และผู้มีพระคุณ คุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์อิทธิธานุภาพ เสร็จแล้วตั้งตั้งนะโม ๓ จบ ว่าคำอาราธนาพระ
ดังนี้

สัพเพ พุทฺธา พะลัปปัตตา บัจเจกานัญจะ ยัง พะลัง อะระหันตานุญจะ เตชะนะ
วักขัง พันธามิ สัพพะโส ฯ

สำหรับอาราธนาพระหรือเทริญแหวนติดตัว อธิษฐานจิตทางแคล้วคลาด เมตตา
มหานิยมกิติ ใช้ได้ทุกประการ

สุวิเวโก
วัดเทพศิรินทราวาส

คาถาพระสังขจายท่านพ่อลาม

ไชโย สุโข พลัง ลามะ สักการัง วิญญู สติตา

ความสุขจะได้เมื่อมีลาม

คนจะน้อมเคารพ

วิญญาณจะสุขสงบ

เชิญมาอยู่เกิดและตลอดไป

ถ้าต้องการจะระลึกถึงท่านพ่อลาม ให้สวดคาถานี้ หากต้องการเงิน ต้องการลาม ก็ให้
สวดคาถานี้เช่นกัน

พระคาถาบูชาดวงพิชัยสงครามมหาโชคลาม

นะโมพุทธานะ นะโมเตชะ สุขเนมะ ภูจะนาวิเว นะมะพะชะ นะโมพุทธานะ สิทธิลาโก
ภิญโญจิรัง ลามะสุขขัง นะชาลิติ ภาวันตะเม

นะโมพุทธานะ พุทธมะอะอุ วิระทะโย วิระโคนายัง วิระหิงสา วิระทาสี วิระทาสา
วิระอิตถิโย พุทธัสสะ มานี มามะ พุทธัสสะ สิทธิสวาโหมะ

ใช้สวดภาวนาทุกคืน ขอโชคลาม ขอความสวัสดิมงคล ความก้าวหน้า ขอให้ค้าขายดี
มีลามผล ทรงคุณยิ่งนัก ถ้ามีโชคแล้วให้ใส่บาตรพระทุก ๆ ครั้งไป จะมีโชคยิ่งขึ้น

พระคาถาอาราธนาพระก่อนออกเดินทาง

ตั้งนะโม ๓ จบก่อน

ปฎิมาเยพุทโธ อิทธิสิทธิ พุทธานิमितตัง อุบันนังโหดุ พุทธังอาราธนานัง ธัมมัง-
อาราธนานัง สังฆังอาราธนานัง นมามิหัง กโรมิ

พุทฺธังเป็นตารางตรีเพชร ชะกัณฺฑังสระระนัง คัจฉามิ พุทฺโธพุทฺธัง นะนะกัณฺฑัง
อะระหังปิตตฺ

ธัมมังเป็นตารางตรีเพชร ชะกัณฺฑังสระระนัง คัจฉามิ ธัมโมธัมมัง นะนะกัณฺฑัง
อะระหังปิตตฺ

สังฆังเป็นตารางตรีเพชร ชะกัณฺฑังสระระนังคัจฉามิ สังโฆสังฆัง นะนะกัณฺฑัง อะระหัง-
ปิตตฺ

พุทฺโธนะชาลิติ จะระกะสะ นะโมพุทฺธายะ ยะธาพุทฺโธนะ มะอะอุ อุอะมะ
นะอะอุ สิวังพรหมมา จิตตังมานิมา อาคัจเฉยะ อาคัจฉาหิ เอหิสลาโก ชัยโยนิจัจ
มหาลาภัง ภาวันฺตุเม

คาถาใช้ได้กับพระเครื่องทุก ๆ องค์ เวลาจับพระจงอาราธนาพระคาถา ดังนี้

๑. ถ้าต้องการทางเมตตา จงภาวนาพระคาถา ดังนี้

“อะระหัง พุทฺโธ โลเก อุปันโน โหติ สัมภโว จงมาบังเกิดเป็นมหาเมตตา”

๒. ถ้าต้องการทางมหานิยม จงภาวนาพระคาถา ดังนี้

“อะระหัง พุทฺโธ โลเก อุปันโน โหติ สัมภโว จงมาบังเกิดเป็นมหานิยม”

๓. ถ้าต้องการโชคลาภ จงภาวนาพระคาถา ดังนี้

“อะระหัง พุทฺโธ โลเก อุปันโน โหติ สัมภโว จงมาบังเกิดเป็นมหาหรรวย”

๔. ถ้าต้องการทางป้องกันตัว จงภาวนาพระคาถา ดังนี้

“อะระหัง พุทฺโธ โลเก อุปันโน โหติ สัมภโว จงมาบังเกิดเป็นมหาอุด”

๕. ถ้าต้องการทางป้องกันตัวให้อีกฝ่ายหนึ่งจั้งจั้ง จงภาวนาพระคาถา ดังนี้

“อะระหัง พุทฺโธ โลเก อุปันโน โหติ สัมภโว จงมาบังเกิดเป็นมหาจั้งจั้ง”

๖. ถ้าต้องการให้แคล้วคลาด จงภาวนาพระคาถา ดังนี้

“อะระหัง พุทฺโธ โลเก อุปันโน โหติ สัมภโว จงมาบังเกิดเป็นมหาคลาดแคล้ว”

เวลาเอาพระใส่ตัว จงกลั่นใจภาวนาพระคาถา ดังนี้

“อิทธิ ฤทธิ พุทฺธนิมิตตัง ขอจงสำเร็จเป็นอิทธิฤทธิแก่ มะอะอุ”

พระคาถาขอลาภ

พะชาลิตี ฉิมพาวีจะ มหาเถโร สุวรรณะมามา โภชนะมามา วัตถุวัตถามามา
พลาพลังมามา โภคะมามา มหาลาโภมามา สัพพะชะนา พหุชะนา ภวันตุเต (ให้คนอื่น)
ภวันตุเม (ให้ตัวเอง)

ถ้าจะสวดให้เกิดลาภ สวดตามกำลังวัน พระอาทิตย์ ๖ พระจันทร์ ๑๕ พระอังคาร ๘
พระพุธ ๑๗ พระพฤหัสบดี ๑๙ พระศุกร์ ๒๑ พระเสาร์ ๑๐ (เช่นวันอาทิตย์สวด ๖ ครั้ง
วันจันทร์สวด ๑๕ ครั้ง) และสวดต่อไปตามกำลังวัน

คาถาไหว้พระธาตุ

อุกาสะ วันทามิ อารามะ พัทธเสมายัง โพธิรุกขัง เจตะยัง ธาตุรัง ชะมะณะ เม
ภันเต (ว่า ๓ ครั้ง)

พนมมือแล้วว่า

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา พุทฺธัง ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ

กราบลงอย่าเพิ่งเงยหน้าให้ก้มอยู่ก่อนแล้วว่า

พุทฺธัง จักกะวาฬัง อะหัง วันทามิ

เงยหน้าขึ้นพนมมือแล้วว่า

สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม ธัมมัง นมัสสามิ

กราบลงอีกก้มหน้าอยู่แล้วว่า

ธัมมัง จักกะวาฬัง อะหัง วันทามิ

เงยหน้าขึ้นพนมมือแล้วว่า

สุปฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สังฆังนะมามิ

กราบลงก้มหน้าอยู่แล้วว่า

สังฆัง จักกะวาฬัง อะหัง วันทาமி

คาถาของหลวงพ่อทวด

(วัดข้างใต้ จ. บัตตานี)

นะโม โพธิสัตโต อาคันติมาเย อิติ ภาคะวา

คาถาสวดบูชาเทวดานพเคราะห์ทุกองค์

นโมเม สัมพะพุทธานัง สนั่นคะหาจะ เทวดา สุริโย จันโท ภูมโม พุทโธ ครุ
สุโก ปมฺญจะสิ โสโร ราหูจะ เกตจะ สัพพะลาภา ภาวันตุเม (ให้ตัวเอง) ภาวันตุเต
(ให้ผู้อื่น)

พุทโธ รัมโม สังโฆ จาตะ เสฏฺฐเรตัง ระตะนัตตะยัง เอตัสสะ อานุกาเวนะ สัพพะลาภา
ภาวันตุเม สัพพะทุกขา วินาสสันติ สัมพะภะยา วินาสสันติ สัพพะโรคา วินาสสันติ สัพพะโสถถิ
ภาวันตุเม

พระคาถานี้สำหรับบูชาเทวดาที่เป็นพระเคราะห์ทุกองค์ หรือสวดบูชาดวงชาตาของตน
ซึ่งเป็นดวงพิชัยสงครามเป็นดีที่สุด ถ้าไม่มีจะใช้ดวงธรรมดาก็ได้ หรือจะสวดต่อจากสวดบูชา
เทวดารักษาอายุก็ได้ จะป้องกันสารพัดทุกข์ โศกโรครภัย เป็นการเจริญยศและลาภผลแก่ตนเอง

คาถาหลวงพ่อแช่ม

(วัดท่าฉลอม จ. ภูเก็ต)

สาธุ พระอะระหัง สุคะโต ภาคะวา นะ เมตตัจจิต

คาถาใช้พระสมเด็จ

อิตปิโส ภาคะวา ยะมะราชาโน ท้าวเวสสุวรรณโณ มรณะ สุขัง อะระหัง สุคะโต
นะโมพุทฺธาเย

คาถาบูชาพระท่งเศรษฐี

อิติ สุกะโต อะระหังพุทโธ นะโมพุททายะ อิทธิกาเย กายะ ยายะ เทวะนัง ปิยะตัง
 สุตตะวา

คาถาบูชาพระสมเด็จพระพุฒาจารย์โต (วัดระฆัง)

ปุตตะกาโม ละเภปุตตัง ธนะกาโม ละเภ ธะนัง อตฺถิ กาเย กายะ ยายะ เทวะนัง
 ปิยะตัง สุตตะวา

คาถากราบไหว้ศาลเทพารักษ์

เมื่อเดินผ่านศาลเทพารักษ์ หรือผ่านนระวะบิตตันไม้ปู่เจ้า ซึ่งต้องมีรุกขเทวดาสงสถิตอยู่
 นั่งพนมมือกล่าวคำสวดดี ว่า *ภะวังตัง จิตตัง ประระมังสุขัง* แล้วจึงเดินหลีกไป เทพยดาจะ
 อำนวยพรให้เดินทางโดยสวัสดิ์

บทบูชาพระ

เมื่อจุดธูปเทียนแล้ว บูชาพระว่าดังนี้

พุทธะบูชา มหาเตชะวันโต ธัมมะบูชา มหาปัญญา สัมมะบูชา มหาโภคะวะโท
 ติโรคะนาถัง อคฺคิปุบผัง อหังติเน สีลิตสัพพะโก ชาเรนโต ลักกะตะยัง ประระมังสุขัง

ข้าพเจ้าขอน้อมถวายซึ่งสักการะทั้งหลายเหล่านี้ พร้อมทั้งภะคะติ โทษะติ โมหะติ แต่
 หลวงพ่อพุทโธทั่วไป หลวงพ่อนาค สมเด็จพระพุทธรชินราชประธานพร ขอหลวงพ่อทั้ง ๕ จง
 รับสักการะของข้าพเจ้า เมื่อได้รับแล้วจงประธานพรให้แก่ข้าพเจ้า ดั่งข้าพเจ้าจะขอตั้งต่อไปนี้
 ขอให้ข้าพเจ้าจงบริบูรณ์มั่งคั่งตั้งอยู่ในภูมิมหาลาภ มหาโภค มหายะโส มหาปรีวาโร พร้อม
 ทั้งทรัพย์ภายนอกและอริยะทรัพย์ภายในตั้งขอมานี้

ขอให้ข้าพเจ้ามีอายุยืนนาน ขอให้มั่งทรัพย์สังการมากมาย จะได้ช่วยพุทธบริษัททั้งหลาย
 ให้เจริญ ตลอดอายุขัย จะทำการใด ๆ ขอให้สำเร็จสมดังความปรารถนาทุกประการเทอญ

คำจบทาน

อิทัง เม ทานัง อาสะวักขะยาเวหัง โหตุ

ขอให้ข้าพเจ้าสิ้นอาสะวะกิเลส

อิทัง เม ทานัง นิพานัสสะ ปัจจะโย โหตุ

ข้าพเจ้าขอถึงนิพพานในปัจจุบันชาติ

ขอให้ได้มนุษย์สมบัติ

ขอให้ได้สวรรค์สมบัติ

ขอให้ได้นิพพานสมบัติ

จะนี้กประสงค์สิ่งใด ขอจงสมปรารถนาทุกประการ โรคภัยไข้เจ็บและความยากจน
ชั้นแค้น ขออย่าให้ข้าพเจ้าประสบพบเลย

คำกรวดน้ำ

กล่าวนะโม ๓ จบ อิทัง โน ญาตินัง โหตุ ๓ ครั้ง

ข้าพเจ้าขออุทิศกุศลแต่ (เรียกชื่อ บิดา มารดา สามี ภรรยา บุตรธิดาทุก ๆ คน)
ญาติพี่น้องทุกคนที่ยังมีชีวิตอยู่และล่วงลับไปแล้ว เทพบุตรและเทพธิดาทุกพระองค์ ครูบาอาจารย์
ผู้มีพระคุณและผู้มีบุญคุณทุกท่าน เจ้ากรรมนายเวร มิตรและศัตรู บริวารทุกคน สรรพสัตว์
ทุกตัวตน สัตว์ทั้งหลายที่ตกอยู่ในห้วงทุกข์ ขอจงพ้นทุกข์ สัตว์ทั้งหลายที่เป็นสุข ขอจงเป็น
สุขยิ่ง ๆ ขึ้นไปเถิด.

